

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

TÜRKİYE'DE KADIN

ANKARA

OCAK/ 2021

İçindekiler

I-GİRİŞ.....	3
II- YASAL DÜZENLEMELER.....	4
A) ULUSAL MEVZUAT.....	4
1. Anayasa	4
2. Türk Medeni Kanunu	4
3. Aile Mahkemeleri.....	6
4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	6
5. İş Kanunu	7
6. Türk Ceza Kanunu.....	9
7. Devlet Memurları Kanunu.....	11
8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu	12
9. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu.....	13
10. Diğer Yasal Düzenlemeler	15
11. Politika Belgeleri	16
B) ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER	18
1. Kadına Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW).....	18
2. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)	19
III-TEMEL GÖSTERGELERDE KADIN.....	19
A) DEMOGRAFİK VERİLER.....	19
B) EĞİTİM.....	20
1. Mevcut Durum	20
2. Yapılan Çalışmalar	26
C) SAĞLIK	32
1. Mevcut Durum	32
2. Yapılan Çalışmalar	35
D-ÇALIŞMA HAYATINA KATILIM.....	40
1. Mevcut Durum	40
2. Yapılan Çalışmalar	44
E) SİYASET VE KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM	54
1. Mevcut Durum	54
F) KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE.....	59
1. Mevcut Durum	59
2. Yapılan Çalışmalar	61
G) ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR	78
H) DİĞER ÇALIŞMALAR.....	80

TÜRKİYE'DE KADIN

I-GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, kadınının konumu ve toplumsal alanda güçlenmesi için yapılan çalışmalar açısından dünyada istisnai ve özgün tarihsel bir deneyime sahiptir. Kadınların ilerlemelerine ve güçlenmelerine ilişkin olarak günümüzde alınan bütün kararlarda ve uygulanan politikalarda bu tarihsel deneyimin yansımalarını görmek mümkündür.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılını izleyen yıllarda gerçekleştirilen reformlardan; Türk kadınına doğrudan etkileyenlerin başında 1924 yılında kabul edilen, eğitimi tek sistem altında toplayarak kadınlara erkeklerle eşit eğitim imkânları sağlayan Tevhid-i Tedrisat Kanunu; kadınların yasal statüsünü bütünüyle değiştirerek gerek aile içinde gerekse birey olarak eşit haklar sağlayan 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunudur.

Bunların yanı sıra kadınların yasal statülerinin eşitlenmesinde diğer önemli aşama ise siyasi hakların kazanılmasıdır. Türk kadınlarına 1930'da yerel, 1934'te de genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı birçok Batı ülkesinden önce tanınmıştır.

Türkiye tarafından onaylanan Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) öncelikli olmak üzere; Avrupa Konseyi “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, AB, ILO, OECD, AGİT gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyeleri, 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı ve Pekin Deklarasyonu, Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı hükümleri iç mevzuatımız da esas alınarak çalışmalar sürdürülmektedir.

Ülkemizin 11. Kalkınma Planı'nda yer alan “İş gücü piyasasının esnekliğini geliştiren düzenlemeler, artan çocuk bakım hizmetleri ile eğitim imkanları ve artan istihdam odaklı politikalar kadınların işgücü piyasasına konu yetkinliklerini geliştirecek ve iş hayatına daha yoğun katılımlarını destekleyecektir. Kadınların daha iyi işlerle, iş gücüne daha yüksek oranda katılması hane halkı gelirlerini artırarak tasarruflara doğrudan katkı verecek ve yatırımlar için finansman olanaklarını geliştirecektir.” Politikası gereği iş ve aile sorumlulukları arasındaki dengenin sağlanması konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılması ve kadınların finansal okuryazarlık konusunda bilgi ve farkındalıklarının artırılması hedeflenmektedir.

Bununla birlikte; “Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için toplumsal bilinç düzeyinin erken çocukluk döneminden başlayarak yükseltilmesine yönelik olarak örgün ve yaygın eğitim faaliyetleri düzenlenecektir.”, “Haklar konusunda kadın-erkek fırsat eşitliğini güçlendirecek şekilde kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyde aktif katılımı özellikle yerelden başlayarak teşvik edilecektir.” ve “Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmaları hızlandırılacak, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılacaktır.” Politikalarına yer verilerek aile ve kadın haklarının korunması hedeflenmiştir.

Ülkemizde, kadınların toplumsal hayatın her alanında çok daha aktif, üretken ve güçlü bir şekilde yer almalarını ve hak, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmalarını sağlamak, kadına karşı ayrımcılığı önlemek amacıyla ulusal mekanizma olarak kurulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü; 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek görevini üstlenen Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüz faaliyetlerini ilgili mevzuat kapsamında etkin ve verimli bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir.

II- YASAL DÜZENLEMELER

A) ULUSAL MEVZUAT

1. Anayasa

Türkiye'de kadın-erkek eşitliği ilkesi; 2001 yılında Anayasa'nın 41. ve 66. maddeleri, 2004 yılında 10. ve 90. maddeleri, 2010 yılında ise yine 10. maddesinde yapılan değişikliklerle güçlendirilmiştir.

- Anayasa'nın 10. maddesine;
- 2004 yılında: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." hükmü eklenmiştir.
- 2010 yılında 10. maddenin ikinci fıkrasının sonuna: "..., bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." ibaresi eklenmiştir.
- 41. maddesine;
- "Aile Türk toplumunun temelidir" ifadesinden sonra gelmek üzere "ve eşler arasında eşitliğe dayanır." hükmü eklenmiştir.
- 66. maddesinden;
- Türk vatandaşlığının düzenlenmesi ile ilgili eşitsizlik içeren hüküm çıkarılmıştır.
- 90. maddesine;

"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır." hükmü eklenmiştir.

2. Türk Medeni Kanunu

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Medeni Kanunu kadın-erkek eşitliğini gözetir; cinsiyet ayrımcılığına son veren; kadınları, aile ve toplum içerisinde erkeklerle eşit kılan; kadın emeğini değerlendiren bir düzenlemedir.

Yeni Medeni Kanun ile özellikle aile hukuku alanında bugüne kadar yaşanan gelişmeler, değişim ve ihtiyaçlar dikkate alınarak önemli değişiklikler yapılmıştır. Kanun ile getirilen başlıca düzenlemeler şunlardır:

- "Aile reisi kocadır" hükmü değiştirilerek "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler." hükmü getirilmiştir.
- Eski Kanunda evlilik birliğini temsil hakkı, bazı haller dışında kocaya ait iken, Yeni Kanunda evlilik birliğinin temsili eşlerin her ikisine verilmiştir.
- Evin seçimini kocanın yapacağı hükmü değiştirilerek, eşlerin oturacakları evi birlikte seçecekleri hükmü getirilmiştir.
- Kadına önceki soyadını kocasının soyadından önce gelmek üzere kullanabilme hakkı veren ve 1997 yılında yapılan değişiklik yeni yasada aynen benimsenmiştir.
- Eski Kanunda yer alan eşlerin, çocukların velayetini birlikte kullanacağı, anlaşmazlık halinde ise babanın reyinin üstün olacağı hükmü değiştirilerek, eşlerin velayeti birlikte kullanacakları hükmü getirilmiştir. Evlilik dışında doğan çocuğun velayeti anneye aittir.
- Yeni Kanunda eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı hükmü getirilmiştir. Ayrıca maddenin devamında "eşlerin meslek seçiminde evlilik birliğinin huzur ve yararını göz önünde tutması" gerektiği yer almıştır. (Eski Kanunda yer alan kadının meslek seçiminde eşinden izin alacağı hükmü 1990 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir).
- Yeni Kanun, vesayeti kabul yükümlülüğünü sadece erkek ve koca için öngören maddeyi kadın-erkek eşitliğini zedelediği için tamamen kaldırmıştır.
- Yeni Kanun mirasın taksiminde, tereke malları arasında yer alan ve ekonomik bütünlüğü bozulmaması gereken tarımsal taşınmazların hangi mirasçıya özgüleneceği konusunda erkek çocuklara kızlara nazaran öncelik tanıyan eski hükme yer vermemiştir.
- Eski Kanuna göre diğer rejimlerden biri seçilmemişse geçerli olan kanuni mal rejimi "mal ayrılığı" iken, Yeni Kanunda "edinilmiş mallara katılma rejimi" getirilmiştir. Her eşin kendi adına kayıtlı mallara sahip olması esasına dayanan mal ayrılığı rejimi yerine, yeni mal rejimine göre evlilik birliğinin kurulmasından sonra her eşin karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerlerini (edinilmiş mallar) evliliğin sona ermesi ile eşler eşit olarak paylaşır. Kişisel mallar ve miras yoluyla intikal eden mallar ise paylaşım girmez.
- Eski Kanuna göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, Yeni Kanunda, "Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar." şeklinde düzenleme yapılmıştır.
- Yeni Kanun ile evlenme yaşı kadın ve erkek için eşitlenerek yükseltilmiş ve 17 yaşını doldurma şartı getirilmiştir. Ancak hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir.

- Daha önce evlenme için müracaat yeri erkeğin oturduğu yerin evlendirme memurluğu iken Yeni Kanunda kadın veya erkeğin oturduğu yerdeki evlendirme memurluğu olarak düzenlenmiştir.
- Genel hükümlere göre boşanmadan sonra nafaka davalarının açılma yeri davalının ikametgahı yeri mahkemesidir. Yeni Kanunda, boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında, nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili kılınmıştır.
- Yeni Kanuna göre tarafların talepleriyle boşanma davaları gizli celse ile yapılabilecektir.
- Yeni Kanuna göre sağ kalan eş, ölen eşine ait olan, birlikte yaşadıkları konut üzerinde, kendisine katılma alacağı mahsup edilmesi, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa ya da oturma hakkının tanınmasını isteyebilmektedir.
- Mirasın paylaşımında haklı sebeplerin varlığı halinde, sağ kalan eşin veya miras bırakanın diğer yasal mirasçılarının birinin istemi üzerine mülkiyet yerine intifa veya oturma hakkı tanınması imkanı getirilmiştir.
- Aile konutu ile ilgili yapılan düzenlemede, eşlerden birinin diğerinin açık rızası olmadan aile konutu üzerindeki tasarruflarına sınırlandırma getirilmiştir. Kiralık bir konut bile olsa diğer eşin rızası olmadan kira akdi fesih edilemez.
- Evlilik dışında doğmuş ve soy bağı tanıma veya hakim hükmüyle kurulmuş olanlara, baba yönünden, tıpkı evlilik içindeki çocuklar gibi eşit mirasçı olabilme hakkı getirilmiştir.
- Yeni Kanuna göre 30 yaşını dolduranlar evlat edinebilirler. 18 yaşından küçükleri evlat edineceklerin çocuksuz olmaları koşulu kaldırılmıştır.

3. Aile Mahkemeleri

Yeni Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesi ile birlikte Aile Mahkemelerinin kurulması konusu gündeme gelmiş ve hazırlanan "Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun" 9 Ocak 2003 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile, Aile Hukukundan doğan dava ve işlerin Aile Mahkemeleri tarafından görülmesi ve adli yargıda görevli, evli, çocuk sahibi, 30 yaşını doldurmuş ve tercihen Aile Hukuku alanında lisans üstü eğitim yapmış olan hakimlerin görevlendirilmesi sağlanmıştır. Bu Mahkemeler, Aile Hukukunu ilgilendiren davaların yanı sıra Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun uygulanmasından doğan davalara da bakmaktadır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.12.2019 tarihli ve 1584 sayılı kararı ile 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının sayısında yaşanan artış gözetilerek mahkemelerin verimliliği ve etkinliği ile ivedi karar alınmasının sağlanması amacıyla 6284 sayılı Kanun uyarınca gelecek işlere bakmak üzere aile mahkemelerinden ihtisas mahkemeleri belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacını taşıyan ve Türkiye'de aile içi şiddet kavramının ilk kez hukuksal bir metinde tanımlanmasını sağlayan 1998 tarihli 4320 sayılı Ailenin

Korunmasına Dair Kanun'da 2007 yılında değişikliğe gidilerek, Kanun'un kapsamı genişletilmiştir.

4320 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik ise 2008 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu düzenlemelere rağmen, uygulamada yaşanan sorunları bertaraf etmek amacıyla Kanun'un ivedilikle yeniden ele alınması ve değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler koordinasyonunda; sivil toplum kuruluşu temsilcileri, Ankara Adliyesinde aile içi şiddet konusunda görev yapan Cumhuriyet savcılar, Aile Mahkemesi Hakimleri ve büyükşehir belediyesi olan 16 ilin baro başkanı ile düzenlenen toplantılar ve ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının yazılı görüşleri alınarak “**6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**” hazırlanmış ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. “Şiddete İlişkin Yasal Durum”)

5. İş Kanunu

10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren Yeni İş Kanununun getirdiği en önemli ilerleme işveren-işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılamayacağıdır. Bu kapsamda;

- İş sözleşmesinin yapılmasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı,
 - Cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için daha düşük ücret verilemeyeceği,
 - Cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı,
 - İşyerinde işçinin, işveren, diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından cinsel tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen gerekli önlemlerin alınmaması halinde işçinin haklı nedenle işi derhal fesih hakkına sahip olduğu,
 - Genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği,
 - Kadın çalışanlara verilen ücretli ve ücretsiz doğum izni ile süt izni sürelerine ilişkin hükümler Kanunda yer almıştır.
- 6111 sayılı “Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigorta Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 25 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. **6111 sayılı Kanun ile İş Kanununun 74. maddesinin birinci fıkrasında mevcut “Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı haftalık süre için çalıştırılmamaları esastır. Çoğul gebelik halinde doğumdan önce çalıştırılmayacak sekiz haftalık süreye iki hafta süre eklenir. Ancak, sağlık durumu uygun olduğu takdirde, doktorun onayı ile kadın işçi isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, kadın işçinin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelerle eklenir.”** hükmüne “*Kadın işçinin erken doğum yapması halinde ise doğumdan önce kullanmadığı çalıştırılmayacak süreler, doğum sonrası sürelerle eklenmek suretiyle kullandırılır.*” cümlesi eklenmiştir.

- Yeni istihdam imkanlarının sağlanması bakımından, 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük erkekler ile 18 yaşından büyük kadınlardan belirli koşullara göre 24 ila 54 ay süresince;
 - Mesleki yeterlik belgesi sahipleri için kırk sekiz ay, mesleki yeterlik belgesi sahibi olup İŞKUR'a kayıtlı işsiz olanların ise elli dört ay süreyle, sigorta primleri işsizlik sigortası fonundan karşılanacaktır.
 - Mesleki ve teknik eğitim veren orta veya yükseköğretimi veya Türkiye İş Kurumunca (İŞKUR) düzenlenen işgücü yetiştirme kurslarını bitirenler için otuz altı ay süreyle, bunlardan İŞKUR'a kayıtlı işsiz olanlar için ise kırk iki ay süreyle uygulanır hükmü getirilmiştir.

Bahse konu teşvik uygulaması, 31 Aralık 2022 tarihine kadar Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatılmıştır.

- 23 Nisan 2015 tarihinde yürürlüğe giren 6645 sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile İş Kanununu kapsamında değişiklik yapılarak eşi doğum yapan işçiye 5 gün babalık izni hakkı getirilmiştir.
- 10 Şubat 2016 tarihinde yürürlüğe giren 6663 sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile kadın çalışanlar ve ebeveynlerin özlük haklarını düzenlemeye ilişkin olarak **aşağıda yer verilen düzenlemeler yapılmıştır.**
 - ✓ Devlet memurlarının doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen süreleri derece kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir.
 - ✓ Yapılan düzenleme ile analık izninin bitiminden itibaren çocuğun hayatta kalması kaydıyla birinci çocuk için 2 ay, ikinci çocuk için 4 ay, üçüncü çocuk ve diğerleri için 6 aya kadar ücretli yarı zamanlı çalışma imkânı getirilmiştir. Çoğul doğumlarda bu süreler birer ay ilave edilecektir. Çocuğun engelli olması durumunda 12 ay süre ile ücretli yarı zamanlı çalışma hakkı tanınmıştır.
 - İşçiler için çalışılan süreler ait ücret ve pirim ödemeleri işveren tarafından ödenecektir.
 - Çalışılmayan süreler ait yarım çalışma ödeneği; günlük miktar, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır ve işsizlik fonundan işçiye ödenecektir.
 - İşçiler mevcut ücretsiz doğum izinlerini, ücretli yarı zamanlı çalışma süresinin bitiminde başlatabileceklerdir.
 - ✓ Çalışan **ebeveynlere** kısmi süreli çalışma haklarının düzenlenmesi yapılmıştır.
 - Çocuk mecburi ilköğretim çağına gelinceye kadar memur ve işçi ebeveynlere her bir çocuk için kısmi süreli çalışma hakkı getirilmiştir. Kamu ve özel sektörde iş ve insan kaynağı planlaması açısından ebeveynlerden biri her bir çocuk için bu haktan bir kez yararlanabileceklerdir.

- ✓ Memurlarda olduğu gibi doğumda veya doğum sonrasında işçi annenin ölümü halinde babanın da kalan analık izni haklarından aynen yararlanması sağlanmıştır.
- ✓ Evlat edinme durumunda doğuma bağlı söz konusu izinlerden kıyasen yararlanması sağlanmıştır.

6. Türk Ceza Kanunu

Reform niteliğinde düzenlemeler içeren Türk Ceza Kanunu 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddet konusunda çağdaş düzenlemelere yer veren Kanundaki başlıca yeni düzenlemeler şunlardır:

- “Kadın, kız ayrımı” biçimindeki tanım madde metninden çıkarılmıştır.
- Cinsel suçlar, kişilere karşı suçlar başlığı altında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar olarak değerlendirilmiştir.
- Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmıştır.
- Yapılan düzenleme ile eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlara ceza yaptırımını getirilmiş, ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdur eşin şikayetine bağlı tutulmuştur.
- Cinsel saldırının tanımı yapılmış ve cinsel saldırı suçunun temel şekli tanımlanmıştır.
- Cinsel saldırının vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi bu suçun nitelikli hali olarak tanımlanmıştır.
- 18.06.2014 tarihinde yapılan değişiklikle cinsel suçlara ilişkin cezalar arttırılmıştır.
- İşyerinde cinsel taciz kavramı getirilmiş, cinsel taciz suçunun nitelikli halleri belirlenmiş; buna göre hiyerarşi ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanarak kişiye karşı cinsel tacizde bulunulması suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmıştır. Bu düzenleme ile sadece üst değil, çalışanlar arasında da cinsel taciz suçu düzenlenmiştir.
- Dava veya cezanın ertelenmesini gerektiren etkin pişmanlık halleri düzenlenmiş, bu düzenleme ile kaçırılan veya alıkonulan ile sanık veya hükümlülerden biri evlendiği takdirde cezalarında indirim veya erteleme yapılması ya da bu cezaların silinmesinin mümkün olamayacağı hükme bağlanmıştır.
- Kasten öldürme suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli hallerinin düzenlendiği maddeye “töre saikiyle” ifadesi eklenerek töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir.
- Haksız tahrik maddesi düzenlenerek bu maddeye göre haksız tahrikin ancak haksız bir fiil sonucunda meydana gelmesi durumunda uygulanmasına imkan veren bir düzenleme yapılmış; cinsel saldırıya uğrayan kadını namus gerekçesiyle öldüren aile bireyleri ve akrabalar ve diğer akrabaların haksız tahrik indiriminden yararlanamayacağı, her haksız fiilin de haksız tahrik oluşturmayacağı madde gerekçesinde açıklanmıştır.

- “Kadının mağdur olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde, süresi yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak koşuluyla gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak bunun için, gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir.” hükmü getirilmiştir.
- Cinsel saldırı suçunun ağırlaşmış halleri düzenlenerek, cinsel saldırı suçunun işlenmesi suretiyle mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması, daha ağır ceza ile cezalandırılmıştır. Yürürlükteki mağduriyet kavramı kaldırılmıştır. Ruh sağlığı kavramı getirilmiştir. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası getirilmiştir.
- Cinsel saldırı suçunun düzenlendiği maddede kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle suçun işlenmesi halinde daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar tanımlanmıştır.
- Kasten yaralama suçu düzenlenmiş ve bu suçun üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiştir.
- “İşkence ve Eziyet” başlığı altında işkence fiilleri bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Suçun çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı işlenmesi halinde sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunmuştur. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçu düzenlenmiştir ve cezalarda artırım ve işkence sonucunda ölüm meydana gelmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının verileceği belirtilmiştir.
- Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır. Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması şikayete tabi tutulmuştur. Maddede evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz durumda terk eden, yani ona her türlü yardımı yapmaksızın ortada bırakan kişi cezalandırılmaktadır.
- Fuhuş suçu düzenlenerek kişilerin ve özellikle çocukların fuhuşa teşviki, sürüklenmesi fiillerinin hangi koşullarda suç oluşturduğu hususunda düzenlemeler yapılmıştır.
- Genital muayene bağımsız bir madde olarak düzenlenmiş, yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası getirilmiştir.
- Reşit olmayan kişiyle cinsel ilişkide bulunmak bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır.
- Çocukların cinsel istismarı fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Cinsel istismarın üst soy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı üvey baba, evlat edinen, vasi gibi kişilerce uygulanması halinde verilecek cezalar yarı oranında artırılmıştır.
- İnsanlığa karşı diğer suçlar içerisinde işkence veya insanlık dışı işlemlere veya biyolojik deneylere tabi kılmak, cinsel saldırıda bulunmak, zorla hamile bırakmak, zorla fuhuşa sevk etmek fiillerini işleyenlere ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilmesi ve bu suçlardan dolayı zaman aşımının işlemeyeceği hükme bağlanmıştır.
- Kadın ve çocuk ticareti ile mücadele için düzenlemeler yapılmıştır.

- Ayrımcılık suçu düzenlenerek insanlar arasında yürürlükteki kanun ve nizamların izin vermediği ayrımlar yapılarak bazı kişilerin hukukun sağladığı imkanlardan yoksun hale getirilmeleri cezalandırılmıştır.
- 5237 sayılı Kanun'un "Çocukların Cinsel İstismarı" başlıklı 103 üncü maddesinin birinci fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin 2016/44 kararı ile iptal edilmiştir. 6763 sayılı Kanun ile iptal edilen hükümler yeniden düzenlenerek cezalar artırılmıştır.
- Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100 üncü maddesinde 6763 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmış olup, değişiklik ile vücut dokunulmazlığına karşı kasten işlenenler suçlarda tutuklama kararının verilebileceği düzenlenmiştir.

7. Devlet Memurları Kanunu

6111 sayılı "Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigorta Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile Devlet Memurları Kanununda yapılan düzenlemeler şunlardır:

- 101. maddeye, "Ancak, kadın memurlara; tabip raporunda belirtilmesi hâlinde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından önce ve her hâlde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki bir yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Özürlü memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez." hükmü eklenmiştir.
- 104. madde şu şekilde değiştirilmiştir: Doğumdan önce ve doğumdan sonra 8'er hafta olmak üzere 16 haftalık "aylıklı izin" kavramı değiştirilerek "analık izni" olarak adlandırılmıştır. Türk Medeni Kanununda erken doğum ile ilgili bir hüküm bulunmaz iken; "Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılmayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir. . Çoğul doğum olması halinde bu sürelere birer hafta ilave edilir. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir." hükmü eklenmiştir.
- "Memurun eşinin doğum yapması halinde, isteği üzerine on gün babalık izni verilir." hükmü getirilerek önceki yasada "Erkek memura, karısının doğum yapması sebebiyle isteği üzerine üç gün izin verilir." hükmü değiştirilmiştir.
- Süt izni süreleri yeniden düzenlemiştir. Eski düzenlemede "Bir yaşından küçük çocuğunu emzirmek için günde 1,5 saat izin verilir." hükmü değiştirilerek "Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda, kadın memurun tercihi esastır." ifadesi getirilmiştir.
- 108. maddeye;
 - "Doğum yapan memura, 104 üncü madde uyarınca verilen doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilir." hükmü getirilmiştir.

➤ Evlat edinen memurların kullanabilecekleri izinler hakkında “Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyile birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren, istekleri üzerine yirmi dört aya kadar aylıksız izin verilir.Evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre, eşlerin talebi üzerine yirmi dört aylık süreyi geçmeyecek şekilde, birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşlere kullandırılabilir.” hükmü getirilmiştir.

10 Şubat 2016 tarihi itibariyle yürürlüğe giren **6663 sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**, kadın çalışanlar ve ebeveynlerin özlük haklarını düzenlemeye ilişkin olarak aşağıda yer verilen düzenlemeleri yapmıştır.

- Devlet memurlarının doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen süreleri derece kademe ilerlemesinde değerlendirilecektir.
- Çalışanların doğuma bağlı ücretli yarı zamanlı çalışma haklarının düzenlenmiştir.
 - Yapılan düzenleme ile analık izninin bitiminden itibaren çocuğun hayatta kalması kaydıyla birinci çocuk için 2 ay, ikinci çocuk için 4 ay, üçüncü çocuk ve diğerleri için 6 aya kadar ücretli yarı zamanlı çalışma imkânı getirilmektedir. Çoğul doğumlarda bu süreye birer ay ilave edilecektir. Çocuğun engelli olması durumunda 12 ay süre ile ücretli yarı zamanlı çalışma hakkı tanınacaktır. İşçiler için çalışılan sürelerle ait ücret ve pirim ödemeleri işveren tarafından ödenecektir. Çalışılmayan sürelerle ait yarım çalışma ödeneği; günlük miktar, günlük asgari ücretin brüt tutarı kadardır ve işsizlik fonundan işçiye ödenecektir.
 - Memurlar ve işçiler mevcut ücretsiz doğum izinlerini, ücretli yarı zamanlı çalışma süresinin bitiminde başlatabileceklerdir.
- Çalışan **ebeveynlere** kısmi süreli çalışma haklarının düzenlenmesi
 - Çocuk mecburi ilköğretim çağına gelinceye kadar memur ve işçi ebeveynlere her bir çocuk için kısmi süreli çalışma hakkı getirilecektir. Kamu ve özel sektörde iş ve insan kaynağı planlaması açısından ebeveynlerden biri her bir çocuk için bu haktan bir kez yararlanabileceklerdir.
- Düzenleme ile prematüre doğumlarda, kadın memurlara erken doğum süresi kadar analık izni süresinin uzatılması hakkı düzenlenmiştir.
- Memurlarda olduğu gibi doğumda veya doğum sonrasında işçi annenin ölümü halinde babanın da kalan analık izni haklarından aynen yararlanması sağlanacaktır.
 - Evlat edinme durumunda doğuma bağlı söz konusu izinlerden kıyasen yararlanması sağlanmıştır.

8. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu

2007 yılında Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklikle; hane içinde kadınlar tarafından üretilen ürünlerin düzenlenen kermes, festival, panayır ile kamu kurum ve kuruluşlarınca geçici olarak belirlenen yerlerde satılması sonucu kadınların elde ettikleri gelirler vergiden muaf

tutulmuştur. Bununla birlikte; 30 Ocak 2019 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Gelir Vergisi Kanununda düzenleme yapılarak ilgili yıl için geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarından fazla olmamak üzere, internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden gerçekleştirilen satışlar vergi muafiyeti kapsamına alınmıştır.

7 Eylül 2016 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren 6745 sayılı "Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 5 inci ve 64 üncü maddelerinde yapılan düzenleme ile özel kreş ve gündüz bakımevlerinin faaliyete geçtiği dönem itibarı ile beş vergilendirme / hesap dönemi gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulması sağlanmıştır.

27 Mart 2018 tarihli resmi gazetede yayınlanan "7103 sayılı Vergi Kanunları İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Gelir Vergisi Kanununda düzenleme yapılarak; işverenin, kadın çalışanlarının her bir çocuğu için aylık brüt asgari ücretin yüzde 50’sini ödemeyi doğrudan bu hizmetleri sağlayan kreş ve bakımevlerine yapmaları kaydıyla, bu tutarın gelir vergisinden istisnası sağlanmıştır. Konuya ilişkin usul ve esaslar, 11 Haziran 2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 303 numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde belirlenmiştir.

9. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve 2926 Sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu

- Analık hali süresince çalışamayan, dolayısıyla gelir kaybına uğrayan kadın sigortalılara gelir kayıplarını telafi etmek amacıyla geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir.
- Doğum yapan sigortalı olan ya da kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan kadına, sigortalı olan ya da kendi çalışmalarından dolayı gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşine emzirme ödeneği verilmektedir.
- 4/a sigortalısı kadınlar üç defaya mahsus olmak üzere, her bir çocuk için, doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla gerekli şartları sağlamaları halinde 6 yıla kadar borçlanabilmektedir.
- Kademeli yaş uygulaması ile erkek ve kadınlarda yaşlar eşitleninceye kadar kadınlar erkeklere göre daha düşük yaş ve sigortalılık süresiyle yaşlılık aylığına hak kazanabilmektedir.
- Bakıma muhtaç malul çocuğu bulunan kadın sigortalıların, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra geçen çalışmalarına ait prim ödeme gün sayılarının dörtte biri hizmetlerine eklenmekte ve emeklilik yaş hadlerinden de indirilmektedir.
- Kız çocukları evlenene veya sigortalı olarak çalışmaya başlayana kadar ölüm aylığından yararlanabilmektedir.
- Evlenmeleri nedeniyle, gelir veya aylıklarının kesilmesi gereken kız çocuklarına evlenmeleri halinde aylık veya gelirlerinin iki yıllık tutarı evlenme ödeneği olarak ödenmektedir.
- Kısmî süreli çalışanlara eksik kalan günlerini isteğe bağlı sigorta ve borçlanma yoluyla tamamlama imkânı getirilmiştir.

- Kadınlar 18 yaşını doldurduktan sonra yurt dışında geçen sürelerin tamamını veya diledikleri kadarını herhangi bir şart aranmaksızın borçlanabilmektedir.
- Kanunun “Ev Hizmetlerinde Çalışanların Sigortalılığı ve Konut Kapıcılığı” başlıklı Ek 9 uncu maddesi; ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 gün ve daha fazla olan kişilere; “Ev Hizmetlerinde 10 Gün ve Daha Fazla Çalıştırılacaklara İlişkin Bildirge” ile beyan edilen işe giriş tarihine göre 4/1-a sigortalı olarak tescili yapılmak suretiyle kolay sigortalılık sağlanmaktadır.
- 6111 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanunun Geçici Madde 12’ye “Kız çocuklarının durum değişikliklerinin ortadan kalkması halinde, bu kişiler tekrar ilgili kanunlara göre bakmakla yükümlü olunan kişi sayılır.” cümlesi eklenerek kız çocuklarının sosyal ve ekonomik durumları korunmuştur.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında Türkiye’de ikamet eden Türk vatandaşlarından tamamı cinsiyet farkı gözetmeksizin genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır. 18 yaşının üzerindeki kadınlardan çalışanlar, kurumlardan aylık veya gelir alanlar veya başkasının bakmakla yükümlüsü olanlar zorunlu genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. 18 yaşının altındaki tüm çocuklar cinsiyet fark etmeksizin ücretsiz genel sağlık sigortası kapsamındadır.
- Eşi üzerinden sağlık almakta olan kadınlardan talepte bulunanlar da kendileri ayrı genel sağlık sigortalısı sayılma hakkına sahiptirler. Eşlerden kadın veya kocanın hangisinin zorunlu genel sağlık sigortası kapsamında primlerini ödeyeceği ve diğerinin bakmakla yükümlü sayılacağı da hangisinin talepte bulunduğu bakılarak belirlenmektedir. Yapılan bu düzenlemeler toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadınlara erkekler ile aynı şartlarda sağlık sigortalısı olma hakkı sağlamaktadır.
- Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte ilgili Kanunlar gereği bakmakla yükümlü olunan kız çocuklarının durumlarında değişiklik olsa dahi, durum değişikliklerinin ortadan kalkması (boşanmaları ya da işten ayrılmaları) halinde tekrar anne veya babaları üzerinden yaş sınırı olmaksızın sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanmaktadır.
- Kadın sığınma evlerinde kalan kadınların da primleri devlet tarafından ödenmek suretiyle genel sağlık sigortası kapsamındadır. Bu sayılanlar dışında kalıp herhangi bir güvencesi olmayan kişiler de gelir durumlarına göre primleri kendileri veya devlet tarafından ödenmek suretiyle genel sağlık sigortası kapsamına alınmaktadır.
- Analık sebebiyle ayakta veya yatarak yapılan sağlık hizmetlerinin finansmanı karşılanmaktadır.
- Evli olan ancak çocuk sahibi olamayan kadınlara belirli şartları sağlamaları halinde yardımcı üreme yöntemi tedavilerinin finansmanı karşılanmaktadır.
- 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla

yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası kapsamında olup sağlık yardımlarından yararlanamayanlar, bu hâllerin devamı süresince gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır.

- 24/7/2003 tarihli ve 4956 sayılı Kanun ile Mülga 17/10/1983 tarihli ve Mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununun 2 nci Maddesinde yapılan değişiklik ile kendi nam ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşulu kaldırılmıştır.

Ayrıca, 17/1/2012 tarihli ve 6270 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık sigortası Kanununa eklenen Geçici 7 nci Maddede kendi nam ve hesabına tarımsal faaliyette bulunan kadın çiftçilerin sigorta kapsamında sayılması için aile reisi olmaları koşulununun 2/8/2003 tarihi öncesi için de aranmayacağı hükme bağlanmıştır.

10. Diğer Yasal Düzenlemeler

- Personel alımlarında cinsiyet ayrımcılığı yapılmamasına ilişkin “Personel Temininde Eşitlik İlkesine Uygun Hareket Edilmesi” konulu 2004/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi 22 Ocak 2004 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- “Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” 16 Ağustos 2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- “Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik” 24 Temmuz 2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi amacıyla 2005 yılında oluşturulan TBMM Araştırma Komisyonu’nun TBMM Genel Kurulu’nda görüşülen Raporunu takiben, kadın erkek eşitliği, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, toplumsal yaşamın her alanında kadının konumunun güçlendirilmesi ile kadına yönelik şiddetin önlenmesinin devlet politikası haline getirilmesinin açık göstergesi olan 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi 4 Temmuz 2006 tarihinde yayımlanmıştır.
- **TBMM’de Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun (KEFEK) kurulmasına ilişkin 5840 sayılı Kanun 24 Mart 2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.**
 - KEFEK, kadın haklarının korunması ve geliştirilmesi ile kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak Türkiye’de ve uluslararası alandaki gelişmeleri izlemek, bu gelişmeler konusunda TBMM’yi bilgilendirmek, kendisine esas veya tali olarak havale edilen işleri görüşmek, istenildiğinde TBMM’ye sunulan kanun tasarı ve teklifleriyle kanun hükmünde kararnameler hakkında ihtisas komisyonlarına görüş sunmak amacıyla kurulmuştur.

- 8 Şubat 2013 tarihli “Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”te çok sayıda iş ağır ve tehlikeli iş olmaktan çıkarılarak kadın ve gençlerin istihdamına ilişkin sınırlamalar kaldırılmıştır.
- Kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma hedefine ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkanı~~ının~~ sağlanması amacıyla “**Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması**” konulu 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi 25 Mayıs 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- 2012/3305 Sayılı “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” Başlıklı Bakanlar Kurulu Kararı ile özel sektör tarafından kreş ve gündüz bakım evleri ile okul öncesi eğitim için gerçekleştirilecek en az 500 bin liralık yatırımlarının bölgesel desteklerden faydalanması imkanı getirilmiştir.
- 6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun ile doğum borçlanması kapsamı genişletilerek daha önce iki çocuk için geçerli olan doğum borçlanması üç çocuğa çıkarılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülen “Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı” kapsamında ekonomik yatırım projelerinin %50 hibeli kısmında, proje sahibinin kadın çiftçi olması durumunda proje ön değerlendirme kriterlerine göre puanlama cetvelinde +2 puan verilmekte, eğer bu kadın çiftçi tarımsal amaçlı kooperatif veya birlik üyesi ise +4 puan daha verilmektedir. Proje kapsamında makine-ekipman alımlarında çiftçilik yapan kadın girişimciler müracaat ettikleri takdirde 35 çeşit makineden %50 hibe alabilmektedirler.
- 6284 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği ise ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanmış, 18 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Kadın konukevlerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin Kadın Konukevleri Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış, 5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, ilgili tüm tarafların katkı ve katılımlarıyla hazırlanmış, 17 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

11. Politika Belgeleri

Ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların güçlenmesi ve hak ve fırsatlardan eşit şekilde yararlanmaları, kadına yönelik şiddetle mücadele adına ilgili paydaşlarca çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen bu çalışmaların belirli bir program çerçevesinde gerçekleştirilmesi, etkili bir iş birliğinin sağlanması adına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne dönemsel eylem planları hazırlanmaktadır.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanan ve yürürlükte olan “**Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı**”, 2018-2023 yıllarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının güçlendirilmesi; hak, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmalarının sağlanması; kadın erkek fırsat eşitliğinin

tüm ana plan ve politikalara yansıtılması amacıyla hazırlanan Eylem Planı, kadının güçlenmesi konusunda hazırlanan oldukça kapsamlı bir eylem planıdır.

“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023” kadınların güçlenmesi adına 5 Temel Politika eksenini içermektedir. Bunlar;

- **Eğitim,**
- **Ekonomi,**
- **Sağlık,**
- **Karar Alma Mekanizmalarına Katılım,**
- **Medya**

Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı ile kamu kurum ve kuruluşlarına, yerel yönetimlere, üniversitelere, sivil toplum kuruluşlarına ve özel sektöre çeşitli görev ve sorumluluklar verilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda, tüm tarafların sürece dahil edilmesi, ilgili mevzuat ve kamu politikası açısından hedef ve faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla 2007 yılından beri düzenli olarak eylem planları hazırlanmıştır. Taraf olunan uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat hükümleri, ilgili araştırma ve inceleme raporları ile son dönemde ortaya çıkan toplumsal ihtiyaç ve gelişmeler göz önünde bulundurularak, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı (2016-2020)**” uygulanmıştır.

“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı (2016-2020) ile;

- **Mevzuat Düzenlemeleri,**
- **Farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümü,**
- **Koruyucu ve önleyici hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi,**
- **Sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi ve uygulanması,**
- **Kurum kuruluşlar arası işbirliği ve politika.**

olmak üzere 5 temel alanda iyileştirmeler hedeflenmiş ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

2021-2025 döneminde uygulanmak üzere Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı hazırlıkları tamamlanmış olup, 2021 yılı içerisinde yürürlüğe konulması planlanmaktadır.

Ayrıca üçüncü ulusal eylem planımız doğrultusunda; Bakanlığımız ile Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğinde uygulamada öne çıkan sorunlar ve çözüm önerileri konusunda gerçekleştirilen ortak çalışma sonucunda 2020-2021 yıllarını kapsayan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı**” hazırlanmıştır.

Koordinasyon Planı, ilgili Bakanlıklar ve Başkanlık tarafından 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü etkinlikleri kapsamında imza altına alınmış olan

“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” çerçevesinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Koordinasyon Planı ile,

- ✓ **Mevzuatın Etkin Uygulanması,**
- ✓ **Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi,**
- ✓ **Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme ile**
- ✓ **Veri Toplama ve Araştırma**

hedefleri kapsamında ilgili kurumlar tarafından kapsamlı **75 faaliyet** gerçekleştirilecektir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı’nda yer alan **erken yaşta evliliklerin ilgili tüm tarafların işbirliği ile önlenmesine** yönelik faaliyet doğrultusunda 2017 ve 2018 yılları içerisinde erken yaşta ve zorla evlilik oranlarının yüksek olduğu ve gerek görülen diğer illere yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda 19 ilimize (İzmir (Kiraz İlçesi), Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Antalya, Kars, Ağrı, Iğdır, Van, Muş, Bitlis, Gaziantep, Kilis, Nevşehir, Yozgat, Hatay, Kahramanmaraş, Aksaray ve Niğde illerine) “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planları” hazırlanması amacıyla saha ziyaretleri gerçekleştirilmiştir.

Çalışma ziyaretleri yapılan illerde, mülki amir başkanlığında ve Bakanlığımız koordinasyonunda İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Göç İdaresi, İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, Kolluk Birimleri, İl Müftülüğü ve diğer ilgili kamu kurumlarının yanı sıra üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile 2017, 2018 ve 2019 yıllarında bütüncül politikalar oluşturularak il eylem planları hazırlanmıştır. 19 ilimizde erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele amacıyla hazırlanan il eylem planları işbirliği ve izleme çalışmaları devam etmektedir.

B) ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER

1. Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi CEDAW, 2. Dünya Kadın Konferansının ardından 1 Mart 1980 tarihinde, üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Türkiye’nin 1985 yılında onayladığı Sözleşme, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

CEDAW’ın 18. maddesi uyarınca; taraf devletler, her dört yılda bir dönemsel ülke raporlarını CEDAW Komitesine sunmak zorundadırlar. Türkiye bu zorunluluk kapsamında ilk raporunu 1990, Birleştirilmiş 2. ve 3. Dönemsel Raporunu 1997, Birleştirilmiş 4. ve 5. Dönemsel Raporunu 2005, 6. Dönemsel Raporunu ise 2008 yılında CEDAW Komitesi’ne sunmuştur. 6. Ülke Raporunun Temmuz 2010 itibarıyla Komite’de savunulmasının ardından talep edilen Ara Dönem Raporu da 2012 yılı içerisinde sunulmuştur. Ülkemizin 7. Ülke Raporu Kasım 2014’te CEDAW Komitesi’ne iletilmiş, 13 Temmuz 2016 tarihinde de CEDAW Komitesi’nin 64. Oturumu çerçevesinde Cenevre’de raporun savunması gerçekleştirilmiştir. Komitenin talebi üzerine hazırlanan Ara Dönem Raporu 30 Temmuz 2018 tarihinde sunulmuştur. 8. Dönemsel Ülke Raporu 2020 Kasım ayında Komite’ye gönderilmiştir.

CEDAW'a ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokol Türkiye tarafından 30 Temmuz 2002 tarihinde onaylanmış, 29 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW'ı ihlal etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesine başvuru hakkı tanınmaktadır. Protokol ile ayrıca uygulamaları denetlemek üzere Komiteye yapılacak şikayetleri kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmaktadır.

2. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 7 Nisan 2011 tarihinde “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni kabul etmiş ve Sözleşme üye ülkelerin imza ve onayına sunulmuştur. Kadına yönelik şiddet alanında yasal çerçeve oluşturması ve bu alanda uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenleme olması açısından önemli olan Sözleşme ile fiziksel, cinsel, psikolojik şiddetin yanı sıra zorla evlendirme, ısrarlı takip gibi farklı şiddet türleri tanımlanmakta ve bunlara ilişkin yaptırımlar getirilmektedir.

10-11 Mayıs 2011 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 121. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Toplantısında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu Kanun 25 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) kabul edilerek 29 Kasım 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Böylece Türkiye, Avrupa Konseyi'nin ilgili sözleşmesini onaylayan ilk ülke olmuştur. Sözleşmeyi onaylayan ülke sayısının 10'a ulaşması ile Sözleşme 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin uygulanmasını takip amacıyla Taraf Ülkeler Komitesi ve Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO) oluşturulmuştur. GREVIO uzmanlar grubunun Ülkemize ilişkin ilk denetim süreci tamamlanmıştır.

GREVIO 15 Ekim 2018 tarihinde Türkiye Değerlendirme Raporunu yayımlanmıştır.

Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO) tarafından hazırlanan rapor ve rapora ilişkin Türkiye'nin yanıtlarına KSGM web sitesinden ulaşılabilir.

GREVIO Uzmanlar grubunun görev süresi Mayıs 2019'da dolduğundan Uzmanlar grubuna Ülkemiz adayı olarak bildirilen Prof. Dr. Aşkın ASAN, Taraf Ülkeler Komitesi tarafından GREVIO üyesi olarak seçilmiştir.

III-TEMEL GÖSTERGELERDE KADIN

A) DEMOGRAFİK VERİLER

Nüfus:31 Aralık 2019 itibarıyla TÜİK verilerine göre Türkiye'de toplam nüfus 83 milyon 154 bin 997'dir. Erkek nüfus 41 milyon 721 bin 136 kişi, kadın nüfus ise 41 milyon 433 bin 861 kişidir. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,2'sini erkekler, %49,8'ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

Beklenen Yaşam Süresi: Türkiye’de 2017 yılı doğuştan beklenen yaşam süresi 78 yıldır. Doğuştan beklenen yaşam süresi, erkeklerde 75,3 ve kadınlarda 80,7 yıldır. Genel olarak kadınlar erkeklerden daha uzun süre yaşamakta olup, doğuştan beklenen yaşam süresi farkı 5,4 yıldır.

Evlenme İstatistikleri: Ortalama ilk evlenme yaşı, 2017 yılında erkekler için 27,7, **kadınlar için 24,6 olarak** tespit edilmiştir. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 3,1 yaş olarak gerçekleşmiştir.

Doğum İstatistikleri, 2018

Toplam doğurganlık hızı, bir kadının doğurgan olduğu dönem (15-49 yaş grubu) boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade etmektedir. TÜİK verilerine göre, toplam doğurganlık hızı 1,99’dur.

Ölüm İstatistikleri:

Ölüm sayısı 2018 yılında %0,1 azalarak, 426 bin 106 kişi olmuştur.

B) EĞİTİM

1. Mevcut Durum

Eğitim, üretken ve kaliteli yaşamın önkoşulu olmanın yanında hem toplumsal hem de bireysel değişimin aracı olarak, toplumsal gruplar ve cinsiyetler arasındaki eşitsizlikleri en aza indirebilecek bir anahtardır. Kadınların toplumsal hayatta etkin rol üstlenmelerinde her düzeyde eğitim imkânlarından ve fırsatlarından eşit bir şekilde yararlanmaları son derece önemlidir.

CEDAW’ın eğitim hakkını düzenleyen 10. maddesi taraf devletlere, eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımcılığı önleyen bütün önlemleri alma yükümlülüğü getirmektedir.

4. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen belgeler ile (Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı) kadının ilerlemesi ve güçlendirilmesi için öncelikle harekete geçilecek 12 kritik alan belirlemiş olup, bu kritik alanlardan birisi de “Kadın ve Eğitim”dir.

Ayrıca, Türkiye’nin, Binyıl Kalkınma Hedefleri, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Birliğine üyelik başvurusu çerçevesindeki uluslararası taahhütleri de kadınların ve kız çocuklarının eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlayacak tüm düzenlemeleri yapması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye, yukarıda bahsedilen uluslararası sözleşme ve belgeler ile eğitim hususunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı, bu yasaları uygulamaya geçirmeyi ve kadın okuryazarlığını % 100 olarak gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir.

Milli Eğitim Temel Kanununun 4. maddesinde eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olduğu, 8. maddesinde de eğitimde kadın erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanması ifadeleri yer almaktadır.

İlköğretim ve Eğitim Kanununun 2. maddesinde de ifade edildiği üzere ilköğretim, öğrenim çağında bulunan kız ve erkek çocuklar için mecburi, devlet okullarında parasızdır. Söz konusu kanunda 2012 yılında yapılan değişiklikle, zorunlu eğitim süresi 4 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise eğitimini kapsayacak şekilde 12 yıl olarak düzenlenmiştir.

Türkiye’de okuma-yazma bilmeyenler 6 yaş ve üzeri nüfusun %2,7’sini oluşturmakta olup kadınlarda bu oranın yüksek olduğu görülmektedir (TÜİK,2019)¹.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2019 yılı sonuçlarına göre 2.024.979 kişi okuma-yazma bilmemekte olup bunların 1.738.389’unu kadınlar oluşturmaktadır.

Okuma yazma bilmeyen kadınların %83,9’unu (1.459.230) 50 ve üzeri yaş grubundadır. 6-24 yaş grubunda ise okuma yazma bilmeyen 9.566 kadın bulunmaktadır (TÜİK,2019).

Tablo: Okuma-Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+ Yaş) 2019Türkiye

Okuma-Yazma Durumu	Toplam	Kadın	Erkek
Okuma-Yazma Bilmeyen	2.024.979	1.738.389	286.590
Okuma-Yazma Bilen	71.385.330	34.920.568	36.464.762
Bilinmeyen	620.860	323.636	297.224
Toplam	74.031.169	36.982.593	37.048.576

Kaynak: TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı 2019 Sonuçları
* Yabancılar kapsama alınmamıştır.

6 yaş ve üstü kadın nüfus içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %4.7, erkek nüfus içinde okumaz-yazma bilmeyenlerin oranı ise %0,7’dir.

15 yaş ve üstü kadın nüfus içerisinde (+15) kadın okuma-yazma bilmeyenlerin oranı ise %5,57’dir²(TÜİK,2019).

Genele bakıldığında, okuma yazma bilmeme oranı her iki cinsiyet içinde “genç yaş gruplarından ileri yaş gruplarına”, “kentsel nüfustan kırsal nüfusa” ve “Batı bölgelerden Doğu bölgelerine” gidildiğinde, artış sergilemektedir. Ancak, bu değişkenlerin her koşulda kadınlar üzerindeki etkisi erkekler üzerindeki etkisinden daha büyük olmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından hazırlanan “Ulusal Eğitim İstatistikleri”ne göre 6 ve yukarı yaş grubunda bitirilen eğitim düzeyine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo: Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus (6+yaş) 2018Türkiye

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	2.024.979	286.590	1.738.389
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	7.782.603	3.305.134	4.477.469
İlkokul mezunu	17.579.747	7.681.822	9.897.925

¹Bilinmeyen nüfus hesaplamaya dahil edilmemiştir.

² Bilinmeyen nüfus hesaplamaya dahil edilmemiştir.

İlköğretim mezunu	5.678.694	3.240.303	2.438.391
Ortaokul veya dengi okul mezunu	13.365.564	7.365.958	5.999.606
Lise veya dengi okul mezunu	15.426.019	8.685.165	6.740.854
Yüksekokul veya fakülte mezunu	10.258.331	5.455.508	4.802.823
Yüksek lisans mezunu	1.083.331	605.912	477.419
Doktora mezunu	211.581	124.960	86.621
Bilinmeyen	620.860	297.224	323.636
Toplam	74.031.169	37.048.576	36.982.593

Kaynak: TÜİK ADNKS Eğitim, Kültür ve Spor Veri tabanı 2019Sonuçları

* Yabancılar kapsama alınmamıştır.

Okul öncesi eğitim; Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3 yaş, 4 yaş ve 5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılmaktadır.

2019/2020 eğitim-öğretim yılı rakamlarına göre, okul öncesi eğitimde 3-5 yaş grubunda net okullaşma oranı toplamda % 41,7 olup, kız çocukları için % 41,4; erkek çocukları için ise % 42,1'dir.

4-5 yaş grubuna bakıldığında ise söz konusu oranın toplamda % 52,4; kız çocukları için % 51,9; erkek çocukları için ise % 52,8 olduğu görülmektedir. 5 yaş grubunda okullaşma oranına bakıldığında ise toplamda oran % 71,2 iken kız çocukları için %70,3, erkek çocukları için ise % 72,0'dır.

İlköğretim kurumları; dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam hatip ortaokullarından oluşmaktadır.

2019/2020 eğitim-öğretim yılında ilkokul düzeyinde toplam net okullaşma oranı % 93,62 olmuştur. Erkek ve kız çocukları için sırasıyla %93,74 ve % 93,49 olarak gerçekleşmiştir. Ortaokulda ise net okullaşma oranları toplamda % 95,90 erkek ve kız çocukları için sırasıyla % 95,68 ve % 96,14'dür.

İlköğretimde cinsiyet oranı 2006/2007 öğretim yılında % 94,11 iken; 2019/2020 eğitim öğretim yılında ilkokulda % 99,40'a, ortaokulda ise %102,56'ya yükselmiştir. İlkokul düzeyinde okullaşma oranları iller arasında farklılık göstermekte olup kız çocuklarının net okullaşma oranının en düşük olduğu iller Gümüşhane (% 68,41), Hakkari (% 87,41), Tokat (% 86,15) ve en yüksek olduğu iller ise Edirne (% 95,50), Tekirdağ (% 94,99) ve Ankara (% 94,76) 2019/2020eğitim öğretim yılında ilkokul ve ortaokul düzeyinde öğrenci sayılarına bakıldığında; ilkokul düzeyine devam eden 5.279.945 öğrenci bulunmakta olup, bu öğrencilerin % 48,51'ini (2.561.756) kız çocukları oluşturmaktadır. İlköğretimin ikinci kademesi olan ortaokul düzeyine devam eden 5.701.564 öğrencinin ise % 49,39'unu (2.816.120) kız çocukları oluşturmaktadır.

2019-2020 eğitim öğretim yılında 6-9 yaş grubunda okullaşma oranı toplamda % 97,96; bu yaş grubu kızlarda bu oran % 98,05 erkeklerde ise % 97,88' dir. 10-13 yaş grubunda okullaşma oranı ise toplamda % 98,64 iken bu oran kızlarda % 98,58 ve erkeklerde % 98,70'dir.

Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, 4 yıl süreli, zorunlu, örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Genel, mesleki ve teknik eğitim veren okul/kurumların tümünü kapsayan ortaöğretim kademesinde de okullaşma oranlarının son yıllarda sürekli olarak arttığı görülmektedir.

2006/2007 öğretim yılında ortaöğretim kademesinde net okullaşma oranı toplamda % 56,51 iken, erkek ve kız çocukları için sırasıyla % 60,71 ve %52,16 olarak kaydedilmiş; 2019/2020 öğretim yılına gelindiğinde ise toplamda % 85,01 olmuş, erkek ve kız çocukları için ise sırasıyla % 85,16 ve % 84,85 olarak gerçekleşmiştir.

Ortaöğretime devam eden 5.630.652 öğrencinin % 46,98'ini; işgücü piyasasına ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik ortaöğretime devam eden 1.608.081 öğrencinin ise % 37,4'ünü kız öğrenciler oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; Ortaöğretim Genel Müdürlüğü verilerine göre okul türüne göre kız ve erkek öğrencilerin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ				
Okul Türü	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Oranı (%)
Anadolu Lisesi	713.569	873.857	1.587.426	55,05
Fen Lisesi	57.831	65.922	123.753	53,27
Sosyal Bilimler Lisesi	13.623	25.618	39.241	65,28
Genel Toplam	785.023	965.397	1.750.420	55,15
Kaynak:22.11.2019 MEİS Verileri				

Eğitimin temel kademelerinde sağlanan gelişmeler neticesinde yükseköğretim kademesinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Yükseköğretim

2005/06 yılında %18,85 olan toplam yükseköğretim net okullaşma oranının 2019/20 öğretim yılında % 43,37'e yükseldiği görülmektedir. Kadınlar açısından bu oran 2005/06 yılında % 17,41 iken 2018/19 öğretim yılında % 46,32'ye yükselmiştir. Yükseköğretim kademesinde cinsiyet oranı % 98,90'dır.

Yüksek Öğretim Kurumunun Temmuz 2020 verilerine göre yükseköğretimde cinsiyete göre öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir:

Devlet Üniversiteleri

	Erkek	Kadın	Toplam	Kadın Oran%
Önlisans	1.400.228	1.445.073	2.845.301	50,79
Lisans	2.225.269	1.920.159	4.145.428	46,32
Yüksek Lisans	129.317	109.755	239.072	45,91
Doktora	48.561	42.087	90.648	46,43
Toplam	3.803.375	3.517.074	7.320.449	48,04

Vakıf Üniversiteleri

	Erkek	Kadın	Toplam	Kadın Oranı %
Önlisans	71.311	74.971	146.102	51,19
Lisans	194.047	199.451	393.498	50,69
Yüksek Lisans	28.796	29.133	57.929	50,29
Doktora	5.738	4.856	10.594	45,84
Toplam	299.892	308.231	608.123	50,69

Vakıf MYO'lardaki Öğrenci Sayıları

	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek Öğrenci Oranı (%)	Kadın Öğrenci Oranı (%)
Önlisans	5.304	6.257	11.561	%45,88	%54,12

Kadın oranı eğitim bilimleri (%71,3), sağlık (%78,7) ve güzel sanatlar (%54,5) alanlarda yoğunken, mühendislik-mimarlık (%27,7), veterinerlik (%36,2) gibi alanlarda da önemli ölçüde düşmektedir (YÖK,2020).

Akademik personelde kadının durumuna bakıldığında Profesör, Doçent, Doktor Öğretim Üyesi, Öğretim Görevlisi, Araştırma Görevlisi kadroları içinde kadın oranının birçok ülkeden daha yüksek olduğu (% 45,25) görülmektedir. Bu, çok önemli bir oran olmakla birlikte rektörlük (% 8,54) gibi üst pozisyonlarda erkek egemenliği devam etmektedir (YÖK, Aralık 2020).

Yaygın Eğitim

Türkiye’de kadınları kapsayan örgün eğitimin yanında ve dışında, bilgi, beceri, meslek kazandırmaya ve bireysel ve toplumsal gelişmeyi sağlamaya yönelik yaygın eğitim etkinliklerinin çokluğu ve çeşitliliği dikkat çekicidir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) hayat

boyu öğrenme kurumları aracılığıyla gerçekleştirdiği yaygın eğitim etkinliklerine ek olarak pek çok sivil toplum örgütü gönüllü olarak kadınlara yönelik okuma yazma, beceri ve meslek edindirme kursları vermekte, belediyeler ücretsiz benzer kurslar düzenlemekte, GAP İdaresi Başkanlığının Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı ADEM'ler yine benzer faaliyetlerde bulunmaktadır. MEB 2019 yılı verilerine göre yaygın eğitim kapsamında Türkiye genelinde e-yaygın sisteminden alınan verilere göre açılan kurslarda eğitim gören 8.364.643 kursiyerin 5.118.022'sini (% 61,1) kadınlar oluşturmaktadır. **Aşağıdaki tabloda 2019 yılında kurslara katılanların yaş ve cinsiyete göre dağılımı görülebilir (MEB, Aralık 2020).**

Yaş Aralığı	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	TOPLAM Kursiyer	Kadın Kursiyer Oranı (%)
3-6 yaş	73.427	73.726	147.153	%50,1
6-14 yaş	1.108.165	1.068.541	2.176.706	%49,0
15-22 yaş	728.205	1.015.652	1.743.857	%58,2
23-44 yaş	1.023.092	1.962.987	2.986.079	%65,7
45-64 yaş	288.371	905.892	1.194.263	%75,8
65+ yaş	25.361	91.224	116.585	%78,2
TOPLAM	3.246.621	5.118.022	8.364.643	%61,1

Açık Öğretim Okulları

Açık öğretim okulları; örgün eğitim yaş sınırını geçen vatandaşlar ile özür durumu, tutukluluk hali, hastalığı, yaşadığı yerde okul olmama ya da eğitime erişim sağlayamama gibi nedenlerle öğrenimine devam edemeyen vatandaşlara örgün eğitim düzeyinde eğitim hizmeti sunmak için açılmış okullardır.

Açık Öğretim Okulları cinsiyete göre öğrenci verileri (2019-2020) aşağıdadır (MEB, Temmuz 2020):

Okul Türü	Aktif Öğrenci Sayısı			Aktif Tutuklu/Hükümlü Öğrenci Sayısı		
	Kadın	Erkek	TOPLAM	Kadın	Erkek	TOPLAM
Açık Öğretim Ortaokulu	86.489	47.039	133.528	393	7.367	7.760
Açık Öğretim Lisesi	408.789	501.079	909.868	881	33.224	34.105
Mesleki Açık Öğretim Lisesi	47.593	97.390	144.983	43	1.932	1.975

Açık Öğretim İmam Hatip Lisesi	60.923	43.748	104.671	5	108	113
TOPLAM	603.794	689.256	1.293.050	1.322	42.631	43.953

Eğitimciler

2019-2020 eğitim öğretim yılı verilerine göre;

- ✓ Okulöncesi eğitimde görev yapan 98.825 öğretmenin % 94,01'i, (92.915),
- ✓ İlkokul düzeyinde görev yapan 309.247 öğretmenin % 63,64'ü (196.808),
- ✓ Ortaokul düzeyinde görev yapan 371.590 öğretmenin %58,39'u (216.979),
- ✓ Ortaöğretimde görev yapan 380.631 öğretmenin % 50,96'sı (193.975) kadınlardan oluşmaktadır.

Son yıllarda ilköğretim kademesindeki kadın öğretmen sayısı önemli oranda artmıştır. Ailelerin kız çocuklarının okutulması ve eğitime devamı konularında ortaya çıkabilecek direncin kırılmasında kadın öğretmenlerin olumlu etkisi bulunmaktadır. Öğretmenler ve okul müdürleri, öğrenciler için birer rol model olmaktadır. Bu açıdan kadın öğretmenlerin sayısındaki artış gibi kadın okul müdür ve müdür yardımcılarının da sayısının artması oldukça önem taşımaktadır.

MEB Strateji Geliştirme Başkanlığının Temmuz 2020 verilerine göre MEB bünyesinde Merkez teşkilatında, kadrolu veya görevli(vekil) statüde görev yapan 1.288 yöneticinin 544'ü kadındır (%42,24).

Taşra teşkilatı yöneticileri sayıları çerçevesinde durum ise aşağıda belirtilmektedir:

- ✓ 81 İl Millî Eğitim Müdürünün 3'ü (% 2,70),
- ✓ 844 İlçe Millî Eğitim Müdürünün 14'ü (%1,66) kadındır.

Eğitim kurumu yöneticilerinde ise; 30.757 okul müdürünün 2.937'si, 1.506 müdür yardımcısının 155'i, 53.141 müdür yardımcısının ise 13.344'ü kadındır.

Yapılan Çalışmalar

Kız ve erkeklerin eğitime eşit katılımını temin etmek hedefine ulaşmak amacıyla eğitim seferberliği başlatan Türkiye, kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağ nüfusu ile ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açmıştır. 2019-2020 yılı eğitim öğretim yılı verilerine göre yatılı öğrenci sayısı 328.141 olup, 165.301'ini (% 50.37) kız öğrencilerden oluşturmaktadır (MEB, 2020).

Okulu bulunmayan nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki kız ve erkek çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla, "Taşımali İlkokul, Ortaokul ve Ortaöğretim Uygulaması" yürütülmektedir.

2019/2020 eğitim öğretim yılında “Taşınabilir İlkokul ve ortaokul Uygulaması”ndan yararlanan öğrenci sayısı 754.555 olup, 371.697’sini (% 49,26) kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Ülke genelinde taşınabilir ortaöğretim uygulaması kapsamında 2019/2020 eğitim öğretim yılında 81 ilde 190.208 kız, 207.757 erkek olmak üzere toplam 397.965 öğrenciye taşıma ve yemek hizmeti verilmiştir (MEB, 2020).

Yoksul aile çocuklarına verilen yatılı eğitim hizmetlerinin yanı sıra, ilköğretim kurumlarının 6, 7 ve 8. sınıfları ile genel ve meslekî teknik orta öğretim kurumları için bursluluk hizmetleri de verilmektedir.

Bursluluk hizmetleri ve Şartlı Eğitim Yardımı uygulaması ile; nüfusun en muhtaç kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının temel eğitim hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal yardım ağı oluşturmak amacıyla Türkiye’nin her köşesinde karşılıksız eğitim yardımları yapılmaktadır. Kız çocuklarının okullaşma oranları ile ilköğretimden ortaöğretime geçiş oranlarını artırmak için, kız çocuklarına ve ortaöğretime devam eden öğrencilere verilen yardım miktarları daha yüksek tutulmuş olup ödemeler annelere yapılmaktadır. İlköğretimdeki kız öğrenciler için 40 lira, erkek öğrenciler için 35 lira, ortaöğretimdeki kız çocukları için 60 lira, erkek çocukları için 50 lira aylık ödenmektedir.

29 Mayıs 2017 tarihinde başlayan, Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkiye-Avrupa Birliği ortak finansmanı ve UNICEF teknik desteğinde yürütülen “Engeli Olan Çocuklar İçin Kapsayıcı Erken Çocukluk Eğitimi Projesi” Mayıs 2020 itibarıyla sona ermiştir. Proje faaliyetleri Antalya, Bursa, Konya, İzmir, Gaziantep ve Samsun illerinde olmak üzere toplam 90 pilot okulda uygulanmıştır. Proje kapsamında yetiştirilen 143 eğitici eğitmeni aracılığıyla 1.200 öğretmene eğitim verilmiş, düzenlenen Aile Bilgilendirme Seminerleri ile engeli olan çocukların eğitim haklarına ilişkin 16.000 veliye bilgilendirmede bulunulmuştur.

Velilerin % 90lık kısmını kadınlar oluşturmaktadır. Bu Proje kapsamında üretilen materyaller 32.000 çocuğa ulaştırılmıştır. Proje uygulama süreci 29 Aralık 2020 tarihinde sona ermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği ortak finansmanı ile ve UNICEF teknik desteğiyle uygulamaya konulan Erken Çocukluk Eğitiminde Kalite ve Erişimin Arttırılması Projesi uygulama süreci 1 Kasım 2020 tarihinde başlamıştır.

Projenin amacı özellikle dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm çocukların erken çocukluk eğitimine erişimlerinin sağlanması, sunulan bu eğitimin kalitesinin artırılmasıdır. Proje ile tüm çocukların eğitime erişimlerini sağlamak amacıyla alternatif ve esnek erken çocukluk modelleri uygulamaya konulacak okulsuz yerleşim yerlerindeki çocukları okullandırmak amacıyla "gezici öğretmen uygulaması" yapılacaktır. Ayrıca, "Benim Oyun Sandığım" eğitim seti ile dezavantajlı 5.000 aileye ulaşılacak, belediye bünyesinde ve halk eğitim merkezleri bünyesinde bulunan oyun odalarına eğitim ve materyal desteği sağlanacaktır. Fiziksel alan ihtiyacı olan bölgelerde 300 Konteyner ana sınıfı kurulumu yapılarak derslik ihtiyacı giderilecektir.

Yabancı uyruklu çocukların yoğun olduğu dezavantajlı yerleşim yerlerinde derslik ihtiyacını karşılamak amacıyla 2017-2018 eğitim öğretim yılında 139 yerde 278 taşınabilir ana sınıfı yapılmış, 2018-2019 eğitim öğretim yılında da 59 yerde 118 taşınabilir ana sınıfı

yapımına devam edilmektedir. Tüm çocukların okul öncesi eğitim hizmetinden faydalanmaları için sadece eğitim hizmeti alan, beslenmesi okuldan temin edilmeyen çocuklar için eğitim hizmeti ücretsiz verilmeye devam edilmiştir.

2018-2019 eğitim öğretim yılında okulsuz yerleşim yerlerindeki çocuklar için “Gezici Öğretmen Sınıfı” ve “Taşıma Merkezi Ana Sınıfı” pilot uygulaması tamamlanmıştır. Bu uygulamalar ile yaklaşık 1.100 çocuk okullaştırılmıştır. Ayrıca 2018-2019 eğitim öğretim yılı yaz döneminde yabancı uyruklu çocukların yoğun olduğu bölgelerdeki okul öncesi eğitim kurumlarına yaz eğitimi için hazırlanan eğitim materyali, donatım, materyal seti, beslenme desteği sağlanmış, şube müdürleri, okul müdürleri ve öğretmenler eğitime alınmıştır. Okula devam edemeyen 47 bin çocuk yaz eğitimine alınmıştır.

Dezavantajlı çocukların ailelerine dağıtılması planlanan okul öncesi eğitim materyal setinin içerik hazırlama çalışmaları tamamlanmış ve 2019-2020 eğitim öğretim yılında 500 dezavantajlı aileye dağıtılarak pilot uygulama yapılmaya başlanmıştır. “Okul Öncesi Etkinlik Kitabı” ve etkinlik kitabı ile ilişkilendirilen 3 ciltlik “El Ele Okul Öncesi Eğitime” değerlendirme kitabı tüm okul öncesi eğitim kurumlarına dağıtımı yapılmıştır.

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)

İlkokulların 3. sınıfına devam eden, eğitim ve öğretim yılı içinde çeşitli nedenlerle okuma, okuduğunu anlama, yazma becerileri ve doğal sayılar, doğal sayılarda dört işlem öğrenme alanlarında yeterli kazanımlara ulaşamayan öğrencilerin bu alanlardaki eksik öğrenmelerinin giderilmesini amaçlayan bir programdır. Program 2018-2019 eğitim öğretim yılında tüm Türkiye’de uygulanmaya başlanmış olup UNICEF ile doğrudan hibe usulü ile uygulanmaktadır. Program kapsamında eğitim alan kız ve erkek öğrencilerin öğrenme eksiklikleri giderilmekte; dolaylı olarak eğitimden erken ayrılma, devamsızlık gibi sorunların da çözümü için önlem alınmış olmaktadır. Program kapsamında 2019-2020 eğitim öğretim yılında eğitim alan öğrencilerin % 45’i kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Girişimcilikte Önce Kadın Projesi

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Vodafone Vakfı ve Türkiye Bilişim Vakfının imzaladığı protokolle hazırlanan Girişimcilikte Önce Kadın Projesi kapsamında; halk eğitimi merkezlerinde bilgi iletişim teknolojileri ve girişimcilik üzerine eğitimler alan kadınlar için özel olarak oluşturulan <http://www.oncekadin.gov.tr> adresindeki dijital mağazada ürünlerini satışa sunma olanağı veren web sayfasıdır.

Proje kapsamında ayrıca girişimcilikte önce kadın mobil uygulaması geliştirilmiş, eğitim içerikleri ve web sayfası güncellenerek, mobil uygulama ile uyumlu hâle getirilmiştir.

Böylece; mobil uygulama üzerinden eğitimlerini tamamlayan kadınlar en yakın halk eğitimi merkezinden katılım belgelerini alarak, dijital mağazaya ürün yükleyerek, satış başarısı gösteren kadınlar can suyu sermayesi ile ödüllendirilmesi planlanmaktadır.

Kaynak: <http://www.oncekadin.gov.tr>

Okuryazarlık Seferberliği

Zorunlu ilköğrenim çağı dışında kalmış (14 yaş üstü bireylerin) okuma ve yazmayı bilmeyen veya çok az bilen bütün vatandaşların, Türk milli eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, devletin gözetim ve denetimi altında okuma ve yazma öğrenmelerini veya ilkokul düzeyinde öğrenim yapmalarını sağlamak amacıyla 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı himayelerinde başlatılan ve “*tüm vatandaşlar okuryazar olana kadar seferberlik*” anlayışıyla kesintisiz sürdürülecek olan eğitim faaliyetidir (MEB. Temmuz, 2020).

Okuryazarlık Seferberliği verileri aşağıdadır:

Kurs Türü ve Düzeyi	Kurs	Katılan Kursiyer			Sertifika Alan Kursiyer		
		Erkek	Kadın	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
Yoğunlaştırılmış Temel Düzey	16.744	22.702	107.877	130.579	7.549	39.635	47.184
I. Seviye Tespit Sınavı	4.162	10.680	14.442	25.122	7.417	11.364	18.781
TOPLAM	20.906	33.382	122.319	155.701	14.966	53.090	65.965
II. Kademe Kurs	6.432	9.538	35.854	45.392	3.398	12.683	16.081
II. Seviye Tespit Sınavı	4.277	14.010	16.649	30.659	7.718	10.465	18.183
TOPLAM	10.709	23.548	52.503	76.051	11.116	23.148	34.264
GENEL TOPLAM	31.615	56.930	174.822	231.752	26.082	76.238	100.229

Geçici Koruma Altındaki Yabancılara Yönelik Yaygın Eğitim Faaliyetleri

HBÖGM; geçici koruma altındaki yabancılara ülkemizde buldukları süreç içinde evrensel olan eğitim hakkından yararlandırmak ve yaşadıkları yere uyum içinde olmalarını kolaylaştırmak için halk eğitimi merkezleriyle genel kurslar, mesleki ve teknik kurslar ile yabancılar için Türkçe kursları açarak eğitim hizmeti sunmaktadır.

Ülkemizde bulunan yabancılara yönelik yaygın eğitim faaliyetleri verileri aşağıdadır:

Kurs Türü	2014- 2019		
	Kadın	Erkek	TOPLAM

Genel Kurslar	375.203	258.340	633.543
Mesleki ve Teknik	98.531	38.680	137.211
Türkçe Kursları	204.600	149.299	353.899
TOPLAM	678.334	446.319	1.124.653
	%60,31	%39,69	%100

2014-2019 yılları arasında toplamda 1.244.653 yabancı, halk eğitimi merkezlerinde açılan kurslardan yararlanmıştı. Bunun %60,31’i kadın, %39,69’u erkek kursiyerdir. Türkçe kursları öncelikli tercih edilen kurslar olmuştur (MEB, Temmuz, 2020)

Öte yandan Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile UNICEF iş birliğinde hazırlıkları sürdürülen “Dünyada ve Türkiye’de Okul Terki İnceleme Raporu”; devamsızlık, sınıf tekrarı ve örgün eğitim dışına çıkma riski taşıyan öğrencilere yönelik olarak farklı ülkelerde gerçekleştirilen önleyici, müdahale edici ve telafi edici çalışma örneklerini ve uluslararası politika, model ve uygulamaları içerecektir. Çalışma kapsamında taslak rapor hazırlanmış olup araştırmanın tamamlanmasının ardından sonuçlar ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılarak bulgular ve öneriler doğrultusunda devamsızlık, sınıf tekrarı ve okuldan erken ayrılma durumlarının önlenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2011-2016 yılları arasında 35 ilde yürütülen ve faaliyetlerini tamamlayan “Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP-1)”; 2017 Yatırım Programına yaygınlaştırma kapsamında, “Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Projesi (MESGEP-2)” yürütülmüştür. Ocak-Ağustos 2018 itibarıyla toplam 168 meslek kursuna 2.696 kişi katılım sağlamış olup kursiyerlerin %80’ni (2.211) kadınlar oluşturmuştur. Projenin Hedef Kitlesi içinde şiddet mağduru kadınlar ve bir meslek sahibi olmak isteyen ev hanımları da bulunmaktadır.

MEB tarafından yayımlanan 2010/38 sayılı “**Özellikle Ortaöğretimde Kız Çocuklarının Okullaşması**” Genelgesi ile kız çocuklarının okullaşma oranlarının arttırılması, ortaöğretime geçiş oranlarının yükseltilmesi, hiçbir kız çocuğunun eğitim dışında kalmaması amaçlanmıştır. Özellikle Kız Çocuklarının Okula Devam Oranının Arttırılması Operasyonu-2 (KEP-2) projesi tamamlanmıştır.

Girişimcilikte Önce Kadın Projesi ile halk eğitimi merkezlerinde ve olgunlaşma enstitülerinde öğrenim gören kursiyer kadınların “ticari ve sosyal girişimci ruhunu” ortaya çıkartarak Türkiye’deki kadın girişimci sayısının gelişmiş ülkelerin seviyesine yükselmesine katkıda bulunmak amacıyla, dijital ve mobil teknolojinin de desteğiyle kursiyerlerin ürettiği ürünlerin pazarlanmasına katkıda bulunmak yoluyla başarılı olanların girişimciliğe yönlendirilmesini sağlaması amaçlanmıştır.

Dijital Benim İşim Projesiyle, halk eğitimi merkezlerinde ve olgunlaşma enstitülerinde öğrenim gören kursiyer kadınların dijital okuryazarlık becerilerinin artırılması ve dijital meslekî eğitim almış olan kadınların işgücüne katılma olanaklarının sağlanması amaçlanmaktadır. Proje ile “Dijital Okuryazarlık” ve “Dijital ve Sosyal Medya Pazarlama Eğitimi” verilmesi planlanmaktadır.

Uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile yürütülen “Haydi Kızlar Okula”, “Baba Beni Okula Gönder”, “Kardelenler” gibi kampanyalar ve “Temel Eğitime Destek Projesi” gibi projeler ile kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi, okuldan erken ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığınca hayat boyu öğrenme sisteminin etkinliğini ve verimliliğini artırmaya yönelik olarak hazırlanan 2014-2018 Dönemini kapsayan, Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi, dezavantajlı grup içinde yer alan kadınların eğitime erişimlerinin desteklenmesi ve bu amaçla uzaktan eğitim ve açık öğretim imkanlarının artırılmasını hedeflemektedir.

MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, eğitimde tam yıl ve tam gün esasına dayanarak çalışmalarını yürüten Halk Eğitim Merkezi Müdürlükleri aracılığı ile her öğretim yılı başında alan çalışmaları yaparak, okuma yazma bilmeyen vatandaşları tespit etmekte ve okuma yazma kurslarına katılmalarını sağlamaktadır.

Halk eğitim ve mesleki eğitim merkezlerinde kadınların, mesleki eğitim kurs programlarından yararlandırılarak istihdam edilebilirliklerinin; ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılması ve gelir getirici meslek edinmelerinin sağlanmasına çalışılmaktadır.

Okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin tamamının okuma yazma öğrenmeleri için Bakanlığımızca, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN ve eşleri hanımefendi Sayın Emine ERDOĞAN’ın himayelerinde, 01 Şubat 2018 tarihi itibarıyla Okuryazarlık Seferberliği başlatılmıştır. Seferberliğin başladığı günden 2020 yılı sonuna kadar tüm seviyelerde 1.226.632 kişiye ulaşılmıştır. Bu süreçte tüm düzeylerdeki okuma yazma kurslarına toplam 1.009.611 kadın kursiyer katılmıştır. Bunların 844.117 kişisi yoğunlaştırılmış temel düzey okuma yazma kurslarına, 175.494 ise II. Kademe Okuma Yazma kurslarına katılmıştır.

2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren ortaöğretim kurumlarının tüm sınıflarında uygulamada olan öğretim programları ve ders kitaplarının; Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda İnsan haklarına aykırılık, cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasi düşünce, felsefi görüş ve benzeri ayrımcılık içermemesine dikkat edilmiştir.

Ayrıca; değerler eğitimi (Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi), girişimcilik, finans bilinci, siber güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği, verimlilik, ulusal fikri haklar, çölleşme, tasarım ve yapıcı etkinliklere söz konusu öğretim programlarında yer verilmiştir.

Ders kitaplarından ayrımcılık içeren resim, ifade ve benzeri tüm öğelerin çıkarılması çalışmaları kapsamında 2012 yılında MEB’e bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak kitapların eğitimciler tarafından elektronik olarak değerlendirileceği bir sistem geliştirilmiştir. Buna yönelik olarak aynı yıl Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği kabul edilmiş ve

Yönetmelikte kitapların, temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunacağı ifade edilmiştir.

2019-2020 yılında ortaöğretim kurumlarında okutulan Biyoloji, Coğrafya, Fizik, Kimya, İngilizce, Matematik, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe, Almanca, Fransızca derslerine ait 97 ders kitabı etkileşimli hale getirilmiştir. Bu çalışma hazırlanırken içeriklerde ayrımcılığı çağrıştıran ifade ve görseller elenerek şekil ve tablolarda yer alan cinsiyet sayılarının eşit olmasına da dikkat edilmiştir

Bu çerçevede Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen değerlendirme kriterlerinden biri de “verilen örneklerde ve kullanılan karakterlerde cinsiyet açısından makul bir denge gözetilmesi”dir.

C) SAĞLIK

1. Mevcut Durum

Türkiye, kadınların insan hakları konusunda taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve kabul ettiği uluslararası belgeler ile kadınların sağlık hakkına tam ve eşit erişimini taahhüt etmiştir. CEDAW’ın 12. maddesi sağlık hizmetlerine erişime ilişkindir. Maddede, aile planlaması dahil sağlık hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için Taraf Devletlerin alması gereken önlemler belirlenmektedir.

Pekin Eylem Platformu’nun düzenlediği 12 kritik alandan biri de “Kadın ve Sağlık”tır. 2015 yılı Eylül ayında kabul edilen BM “Binyıl Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” arasında da 2030 yılına kadar “anne sağlığının iyileştirilmesi”, “anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması”, “HIV/AIDS, kızamık ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi”, “cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine evrensel erişimin sağlanması” ve kadınların eşit hak ve imkanlara ulaşmaları için “cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi” hedeflerine yer verilmiştir.

Ayrıca, “Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin 24. maddesinde çocukların olabilecek en iyi sağlık düzeyine ulaşması ve çocuk sağlığına zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması konuları düzenlenmiştir.

Ulusal mevzuatta da önemli düzenlemeler mevcuttur. Anayasasının “Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması” başlıklı 56. maddesinde, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu; Devletin bunu sağlamak için sağlık hizmetlerini düzenleyeceği belirtilmektedir.

Anayasa’nın 90. maddesi ile CEDAW, herhangi bir uyuşmazlık durumunda ulusal kanunlara göre öncelikli duruma getirilmektedir. Sağlık hizmetleri ile ilgili temel esasları düzenlemek üzere 1987 yılında kabul edilen “Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu” ile koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verileceği, vatandaşların hastalıklardan korunma, sağlıklı çevre, beslenme, ana çocuk sağlığı ve aile planlaması ve benzeri konularda eğitilmeleri ve takiplerinin ilgili kuruluşların işbirliği ile gerçekleştirileceği hükme bağlanmaktadır.

2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, özellikle aile planlaması hizmetlerine ve isteyerek düşüklere ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, 507 sayılı “Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütecek Personelin Eğitimi, Görev, Yetki ve

Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik”, “Nüfus Planlaması Hizmetlerini Yürütme Yönetmeliği” ve “Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin yürütülmesi ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük” ile desteklenmektedir.

Sağlık Bakanlığı’nın teşkilatlanmasını düzenleyen 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ne göre, Bakanlığa bağlı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, koruyucu, önleyici sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinden sorumludur. 2004 yılında yürürlüğe giren 5258 Sayılı Aile Hekimliği Kanunu ve bu kanuna istinaden yayımlanan Aile Hekimliği Uygulama Yönetmeliği çerçevesinde aile hekimliği uygulamasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş olup 2010 yılından beri ülke genelinde uygulanmaktadır.

“5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nda “**Analık Hali**” ve “**analık sigortası**” düzenlenmiştir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesinde çıkarılan “Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik”, gebelik ve analık halinde olan kadınların gece postalarında çalıştırılma koşullarını düzenlemektedir. Ayrıca aynı Kanun’a dayanılarak “Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik” çıkarılmıştır.

2019-2023 yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planında “Sağlık” başlığı altında yer verilen politika ve tedbirlerin yanı sıra “Kadın” başlığı altında kadın sağlığına ilişkin ayrıca politika ve tedbirler belirlenmiştir:

603. Kadınlara sunulan sağlık hizmetleri iyileştirilip, farkındalık çalışmaları aracılığıyla sağlık bilincinin yükseltilmesi sağlanacaktır.

603.1. Ülke genelinde kanser tarama programına uygun hedef gruptaki kadınların programa katılımlarının artırılması için farkındalık çalışmaları yapılacaktır.

603.2. Kadınlarda sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi amacıyla farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Kadın ve sağlık alanında mevcut durum çeşitli alanlardaki istatistikler aracılığıyla incelendiğinde;

Yaşam kalitesi ile ilgili göstergelerden biri olan doğuşta beklenen yaşam süresine ilişkin olarak 2015-2017dönemindeki yıllık nüfuslar ve ölüm verileri kullanılarak hesaplanan 2017 yılı TÜİK verilerine göre, doğuşta beklenen yaşam süresi erkeklerde 75,3 iken kadınlarda 80,8’dir.

Türkiye’de 1963 yılından bu yana ülkeyi temsil eden örneklem üzerinde her 5 yılda bir, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonucusu 2018 yılında yapılmıştır.

2018 TNSA sonuçlarına göre toplam doğurganlık hızı 2,3’dür. 2013 TNSA sonuçlarına göre toplam doğurganlık hızı 2,26’dır. TNSA-2013’te, en yüksek yaşa özel doğurganlık hızı 25-29 yaş grubunda gözlemlenmiştir.

Daha önceki araştırmalarda en yüksek yaşa özel doğurganlık hızları 20-24 yaş grubunda ortaya çıkarken, ilk kez TNSA-2008 araştırmasında en yüksek yaşa özel doğurganlık hızı 25-29 yaş grubuna ilerlemiştir. Bu sonuç, Türkiye’de yaşa özel doğurganlık örüntüsünün değiştiğini ve

doğumların ileri yaşlara ertelendiğini göstermektedir. TÜİK verilerine göre, 2019 yılında toplam doğurganlık hızı 1,88 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de adolesan dönemde olan (15-19 yaş grubu) kadınların yüzde 3,5’i halihazırda çocuk sahibidir ya da ilk çocuklarına gebedir.

Adölesan doğurganlık oranı yıllar itibariyle düşme eğilimindedir.

1993 yılı araştırmasına göre 1988-1993 yılları arası için bu oran, yüzde 10,2, 1998 yılı araştırmasına göre 1993-1998 yılları arası için bu oran 9,3, 2003 yılı araştırmasına göre 1998-2003 yılları arası bu oran 7,5, 2008 yılı araştırmasına göre 2003-2008 yılları arası bu oran 5,9, 2013 yılı araştırmasına göre 2008-2013 yılları arası bu oran, 4,6 iken; 2018 yılı araştırmasına göre 2013-2018 yıllarını kapsayan araştırma sonuçlarına göre bu oran 3,5’dir.

TNSA 2018 sonuçlarına göre 100 gebelikten 5,9’u isteyerek düşüktür. Genel olarak bakıldığında, araştırmaların kapsadığı 20 yıllık dönemde isteyerek düşük düzeyinde önemli bir azalma görülmektedir.

TNSA-1993 araştırmasında yüzde 18 olan isteyerek düşük yapma oranının, TNSA-1998 araştırmasında 14,5, TNSA-2003 araştırmasında 11,3, TNSA-2008 araştırmasında 10,0, TNSA-2013 araştırmasında yüzde 4,7 ve TNSA-2018 araştırmasında yüzde 5,9 olduğu görülmüştür.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de son 18 yılda bebek ölüm hızında çok hızlı bir azalma olduğu görülmektedir. Bebek ölüm hızı, 2002 yılında 1000 canlı doğumda 31,5 iken 2019 yılında bu oran 1000 canlı doğumda 6,7’dir.

Türkiye’de tüm anne ölümleri, 2007 yılından bu yana “Anne Ölümleri Veri Sistemi” ile izlenmeye başlamıştır. 2016 yılı verilerinin İBBS-1’e göre dağılımı, anne ölüm oranının yüz binde 9,5 (Batı Anadolu) ile yüz binde 24,0 (Ege) arasında değiştiği görülmektedir.

Ayrıca, Sağlık Bakanlığı verilerine göre, 2018 yılı hesaplanan anne ölüm oranı yüz binde 13,6 iken 2019 yılı verilerine göre bu oran 13,1’dir. (Sağlık Bakanlığı, HSGM).

Anne ölümlerinin önlenmesi ve kadınların insan hakları bağlamında temel sağlık hizmetlerinden yararlanmalarının temel ölçütlerinden birini de doğum öncesi bakım hizmetlerinden yararlanmaları oluşturmaktadır.

Sağlık Bakanlığı eylem planı kapsamında; Anne ölümlerini önlemeye yönelik olarak, gebelerde hipertansiyon nedeni ile gebelerde oluşabilecek komplikasyonları önlemek amacı ile gebelik ve lohusalık döneminde oluşabilecek akut başlangıçlı ciddi hipertansiyonun acil tedavisi vaka yönetim algoritması oluşturulmuş ve sağlık tesislerine duyurusu yapılmıştır.

2013 TNSA’ya göre %97,3 olan doğum öncesi bakım alma oranı, 2018 TNSA’da %96,5 olduğu görülmektedir. TNSA 2018’e göre en yaygın yüzde 93,6 ile doktordan alınan bakımdır. Bölgesel dağılımda en düşük oran %,92,0 Ege ile %100 Doğu Karadeniz arasında değişmektedir. TNSA-2013’de kırsal alanda doğum öncesi bakım alan kadın sayısı % 93 iken, TNSA-2018’de ise bu oran %97’dir.

2018 TNSA’ya göre kadınların yüzde 98,9’u doğumlarını kamu sektörü başta olmak üzere bir sağlık kuruluşunda yapmışlardır. (TNSA 2008’de bu oran yüzde 89,7 TNSA 2013’ de bu oran

yüzde 97,2'dir.) 2018 TNSA'ya göre kadınların yüzde 95,5'i bir sağlık görevlisinden doğum sonrası bakım almıştır. (TNSA 2013'de bu oran yüzde 93,8'dir.) İBBS-1 düzeyinde incelendiğinde, doğum sonrası bakım almamış kadınların oranı %7,7 ile Kuzeydoğu Anadolu'da en yüksek düzeye ulaşmaktadır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yıllık olarak yayınlanan istatistiklere göre ise 2018 yılında, sağlık kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı % 98, doğum öncesi bakım alma oranı % 99,5 olarak gerçekleşmiştir. Doğum Sonu Bakım Programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan lohusa oranı ise % 99,5'tir. 2019 yılında kuruluşlarında gerçekleşen doğum oranı %97, doğum öncesi bakım alma oranı %99,4'dur. Doğum öncesi bakım programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan gebe oranı 2019 itibarıyla %99,4, doğum sonu bakım programı çerçevesinde en az bir izlem yapılan lohusa oranı ise % 99,9' dur.

Kadın sağlığında bir diğer önemli gösterge de üreme sağlığı yöntemlerinin kullanım oranıdır. Doğurganlığın kontrolüne ilişkin olarak bilgi sahibi olunması, bu yöntemlere ulaşılması ve daha sonra da uygun bir yöntemin zamanında ve etkili olarak kullanılması sağlıklı anne-bebek için oldukça önemlidir.

Tüm yaş gruplarında, yerleşim yerlerinde, eğitim düzeylerinde ve refah kategorilerinde herhangi bir yöntemi veya herhangi bir modern yöntemi bilmek yaygındır ve evli kadınların en az % 99,8'i herhangi bir yöntemi, % 99,7 ise herhangi bir modern yöntemi duymuşlardır.

2. Yapılan Çalışmalar

15-49 Yaş Kadın İzlemleri Programı: Söz konusu Program kapsamında 15- 49 yaş arasındaki tüm kadınlar; doğurganlık davranışlarına dair bilgi edinmek, riskli durumları saptamak, erken dönemde gebeliği tespit edebilmek, üreme sağlığı yöntem kullanımları hakkında bilgi sahibi olmak, kadın sağlığı ve üreme sağlığı yöntemleri ile ilgili konularda danışmanlık yapıp yerinde eğitim amacıyla yılda en az iki kez birinci basamak sağlık kuruluşları tarafından izlenmekte ve Sağlık Bakanlığına bildirilmektedir.

Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı: Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı ile evlilik öncesi sağlık raporu almak için başvuran kişilere üreme ve cinsel sağlık konularında gerekli düzeyde bilgi, tutum ve davranış kazandırmak amaçlanmıştır.

Söz konusu program kapsamında; sağlıklı aile yapısı, üreme sağlığı, üreme sağlığı yöntemleri, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, akraba evliliği ve genetik geçişli hastalıklarla (kalıtsal kan hastalıkları- hemoglobinopati) ilgili danışmanlık hizmeti verilmesi, kişilerin olası riskler, sonuçları ve korunma yolları konularında bilinçlendirilmesi ve gebelik isteği ile başvuran çiftlere de gebelik öncesi danışmanlık verilmesi, anne ve bebek ölümlerinin önlenmesi açısından risk oluşturabilecek durumların gebelik öncesinde tespit edilmesi ve erken önlem alınması sağlanmaktadır.

2020 yılı ilk 9 ay verisine göre 209.034 kişiye Evlilik Öncesi Danışmanlık hizmeti ve 1.056 Sağlık Personeline Evlilik Öncesi Danışmanlık Eğitimi verilmiştir (Sağlık Bakanlığı, Aralık 2020).

Doğum Öncesi Bakım Programı: Anne sağlığı düzeyini yükseltmek ve anne ölümlerini azaltmak amacıyla rutin hizmetler arasında yer almakta olup ülke genelinde uygulanmaktadır. Hazırlanan “Doğum Öncesi Bakım Yönetim Rehberi”ne göre gebelerin herhangi bir riski yoksa en az 4 kez izlemi sağlanmaktadır. Ayrıca Riskli Gebelik protokolleri de hazırlanmaktadır.

Gebe Bilgilendirme Sınıfı Programı: Program ile tüm gebelerin, doğum öncesi, doğum ve doğum sonu bakım konularında bilgi sahibi olmalarını ve bilinçli doğum yapmalarını sağlamak, anne ve baba adaylarına normal doğum eylemi, ağrı yönetimi ve yeni rollerini benimsemesi konusunda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmıştır.

2020 yılı ilk 9 ay verisine göre toplum sağlığı merkezlerinde 177.592 2. ve 3. basamak sağlık kuruluşlarında 113.566 olmak üzere toplamda 291.158 gebeye gebe bilgilendirme sınıflarında eğitim verilmiştir.

Gebe ve Lohusalara Nutrisyonel Destek Programı: Program, gebelikte artan demir ihtiyacının karşılanması için her gebeye gebeliğinin 16. haftadan başlayarak 6 ay ve doğum sonu 3 ay olmak üzere toplam 9 ay süre ile günlük 40 - 60 mg elementer demir verilerek demir desteği sağlamak amacıyla yürütülmektedir. Ayrıca, gebelikte dışarıdan D vitamini desteği gerektiğinden D vitamininin uygulanmayacağı durumlar hariç, ayırım yapılmaksızın tespit edilen her gebeye ve doğumdan sonra da anneye D vitamini desteği yapılmaktadır.

Acil Obstetrik (Gebelikle İlgili) Bakım Programı: Önlenebilir nedenlerle meydana gelen anne ve yenidoğan ölümlerini önleyebilmek için sağlık kuruluşlarını temel ve kapsamlı olarak sınıflandırarak etkin bir sevk sisteminin oluşturulmasını, güvenli kan naklinin gerçekleştirilmesini, personelin bilgi ve becerisinin güncellenmesini ve hizmet standartlarını yükseltmeyi, güvenli veri ve kayıt sisteminin oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda destek personelinin klinisyenine, sağlık yöneticisine kadar ilgili tüm sağlık personeli eğitilmekte, bilimsel komisyonlarca standart klinik kılavuzlar oluşturulmakta, sektörler arası işbirliği yapılmakta, il eylem planları ve sevk haritaları hazırlanmaktadır.

Hastane Doğumları İzleme Programı: Söz konusu program her gebenin sağlıklı ve güvenli olarak hastanede doğum yapmasını, sezaryen ameliyat oranlarının makul düzeylerde olmasını sağlamak ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak (bölge, yerleşim yeri, yaş, cinsiyet) amacıyla yürütülmektedir.

Program kapsamında 2007 yılından itibaren ülke genelinde kamu, üniversite ve özel sağlık kuruluşlarında doğumun yöntemlerine göre dağılımı, sezaryen ameliyatı oranları ve sezaryen ameliyatlarının tıbbi gerekçelerine (endikasyonlarına) göre dağılımı izlenmektedir. Sağlık Bakanlığı eylem planına göre hazırlanan anne adaylarının doğum eylemini sağlıklı ve güvenli şartlarda gerçekleştirmesi, ebelerin doğumlarda daha etkin rol almaları, normal doğumun yaygınlaştırılması, doğum hizmetlerinin güçlendirilmesi ile hekimlerin ve ebelerin işbirliği çerçevesinde çalışmalarına yönelik ebe ve gönüllü kadın doğum uzmanlarına hizmet içi eğitim yapılmaktadır.

Maternal Near Miss Programı: Programın temel amacı anne morbiditesi hakkında bilgi sahibi olmak ve obstetrik sürveyans sistemini geliştirmektir.

Doğum Sonu Bakım Programı: Doğum sonrası dönemde önlenebilir nedenlerle meydana gelen anne ve bebek ölümlerini önlemek amacıyla geliştirilmiş bir programdır. Genel olarak

annenin doğumdan sonra tam iyileşmesi gerçekleşmeden taburcu edilmemesi sağlanmaktadır. Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberine uygun olarak lohusa izlemi yapılmaktadır. “Doğum Sonu Bakım Yönetim Rehberine” göre lohusanın herhangi bir riski yoksa en az 3 kez doğum yapılan sağlık kuruluşunda, taburcu olduktan sonra da aile hekimi/aile sağlığı elemanınca en az 3 kez evde/sağlık kuruluşunda izlemi yapılmalıdır.

Üreme Sağlığı Hizmetleri Programı: Üreme sağlığı hizmetlerinin amacı; çiftlerin istedikleri zaman ve istedikleri sayıda çocuk sahibi olmaları ve çocuk sahibi olamayan infertil çiftlerin de bunun nedenlerinin anlaşılması ve tedavisinin de yapılabilmesidir. Ülkemizde, üreme sağlığı hizmetlerinin verilmesinde bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri çok önemli rol oynamaktadır. Bakanlığımızca üreme sağlığı danışmanlığı ve yöntem sunumu hizmetleri başvuran vatandaşlarımıza ücretsiz olarak sağlanmakta, riskli ve istenmeyen gebelikler önlenmektedir. Çiftlerin üreme sağlığı yöntemlerinin neler olduğunu, yöntemlerin koruma yüzdesini, yöntemi bırakınca fertilitenin ne zaman geriye döneceğini, etki mekanizması ve yan etkileri bilmesi kişiye özgü bir üreme sağlığı hakkıdır.

Anne Ölümünü İzleme ve Önleme Programı: Program, her anne ölümünü nedenine yönelik olarak inceleyip, önlenbilir nedenlerle meydana gelen anne ölümlerini önlemek amacıyla yürütülmektedir. Her ilde “İl Anne Ölümünü Tespit ve Önleme Birimi“ ile “İl İnceleme Komisyonu”, Sağlık Bakanlığı bünyesinde de “Anne Ölümü Ön İnceleme Komisyonu” ve “Merkez İnceleme Komisyonu” oluşturulmuştur.

Sağlık Bakanlığı Anne Ölümü Ön İnceleme Komisyonunda, her ay (her hafta) illerden gelen gebeliğe bağlı tüm ölümler değerlendirilerek, nedenlerine ve üç gecikme modeline göre gebeliğe bağlı ölümler ile anne ölümleri sınıflandırılmakta, gecikme modeline karar verilemeyen ölümler, hastane, hekim ve anne adı gizli kalmak üzere Merkez İnceleme Komisyonunda görüşülmektedir.

Anne Dostu Hastane Programı: Anne adaylarının gebelik, doğum eylemi ve lohusalık dönemlerinde hasta hakları, güvenliği ve mahremiyetini de dikkate alarak takiplerinin ve doğumlarının gerçekleştirileceği ortamları oluşturmak amaçlanmaktadır. 2020 yıl sonu itibarıyla 79 Anne Dostu Hastane unvanı alan sağlık tesisi bulunmaktadır (Sağlık Bakanlığı, KHGM)

Üreme Sağlığı Hizmetlerine Erkek Katılımının Sağlanması Programı: Sağlık Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı ve UNFPA işbirliğiyle ülke genelinde tüm askeri birliklerde erbaş ve erlere yönelik üreme organları, cinsel sağlık, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, HIV/AIDS ve sosyal sonuçları, gebeliğin oluşumu, üreme sağlığı/ üreme sağlığı yöntemi güvenli annelik, toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet konularında eğitimler yürütülmektedir.

Üreme Sağlığı Hizmeti İçerisinde Eğitimleri: Üreme sağlığı konusunda hizmet sunum kalitesini artırmak için sağlıkta değişen, gelişen konularla ilgili sağlık personeline bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla yürütülmektedir. 2020 yılı ilk 6 aylık verisine göre 1.013 sağlık personeline üreme sağlığına giriş, 598 sağlık personeline güvenli annelik, 941 sağlık personeline üreme sağlığı yöntem danışmanlığı, 573 sağlık personeline cinsel yolla bulaşan

enfeksiyonlar, 564 sağlık personeline genclere yonelik ureme sağligi hizmetleri egitimi verilmiştir (Sağlık Bakanliğı, HSGM).

Kadın Doğum Yatak Kapasitesi Tespit Ve Artırma Çalışması:

Kadın hastalıkları ve doğum hizmetlerinin iyileştirilmesi erken taburculukların önlenmesi ve anne ölümlerinin önüne geçilmesi kapsamında Mayıs 2018’de doğumhane ve kadın hastalıkları ve doğum kliniklerinin durum analizi çalışması yapılmış olup saha dönüşlerinden elde edilen bu bilgiler sonrasında eksikliklerin giderilmesi noktasında tüm İl Sağlık Müdürlüklerine resmi yazı yazılmıştır.

Bu programlara ek olarak; elverişsiz hava ve ulaşım şartları olan yerleşim yerlerinde ikamet eden gebeler ile sosyal sebeplerle doğum esnasında sağlık kurumuna erişiminde problem olabilecek gebelerin tespiti, izlemi, muhtemel doğum tarihleri yaklaştığında daha güvenli yerleşim merkezlerine nakledilerek konaklamalarının sağlanması ve doğumlarının hastanelerde gerçekleştirilmesi, doğum sonrası anne ve bebeğin sağlık durumu uygun hale geldikten sonra tekrar evlerine götürülmesinin sağlandığı “Misafir Anne Uygulaması” 2008 yılında başlatılmıştır.

Ayrıca, yürütülmekte olan Aile Hekimliği uygulaması kapsamında her bireyden sorumlu bir aile hekimi bulunmaktadır.

Gezici sağlık hizmetleri ve evde bakım hizmetleri ile de hizmete ulaşmada zorluk çeken kişilere sağlık hizmeti yerinde verilmektedir. Bu kapsamda kadınların sağlık hizmetlerine erişimlerinin artacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, nüfusa göre her semtte Aile Sağlığı Merkezleri kurularak sağlık hizmetlerine erişim kolaylaştırılmıştır. Bu merkezlerde kontraseptif malzeme dağıtımı devam etmektedir.

Kırsal bölgelerde sağlık hizmetini en ücra yerleşim yerlerine ulaştırmak amacı ile gezici sağlık hizmeti uygulamaları geliştirilmiş, hizmet verilmesi gereken nüfusa hizmeti ulaştırma oranı %99'lara çıkmıştır.

Son 5 yılda acil hasta taşıma hizmetleri ile ilgili kapasite hem istasyon sayısı hem de ambulans sayısı bazında 3 kat artmıştır. Ayrıca özellikle kış koşulları ağır geçen kırsal bölgelere hizmet veren kar paletli ambulans sayıları artırılmış, kırsal nüfusun %100'üne 112 hizmeti ulaştırılmıştır. Bununla birlikte hava ambulans filosu oluşturulmuş, acil hizmet sunum kapasitesi güçlendirilmiştir.

Ayrıca; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından verilen sağlık desteklerinin yanı sıra, nüfusun en muhtaç kesimine dahil olan ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerine tam olarak erişimini hedef alan bir sosyal güvenlik ağı oluşturmak amacıyla, Şartlı Sağlık Yardımları uygulanmaktadır.

Sağlık Bakanliğı ile yapılan protokol çerçevesinde, nüfusun en muhtaç kesimine dahil olan anne adaylarına yonelik olarak bir defaya mahsus olmak üzere **Şartlı Sağlık Yardımı Gebelik Yardımları** yapılmaktadır.

Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında, sağlık kontrolü yapılan çocuklar için aylık 35 TL, Şartlı Gebelik Yardımları kapsamında doğuma kadar ve doğumdan sonraki iki ay süresince sağlık

kontrolünü yaptıran kadın için aylık 35 TL, doğumun hastanede gerçekleştirilmesi durumunda tek seferlik 75 TL şeklindedir. Bunun yanı sıra, yoksul ailelere okul çağı öncesi çocuklarının düzenli sağlık kontrollerini yapmaları şartıyla düzenli nakit para yardımı yapılmaktadır.

Söz konusu ödemeler, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılmaktadır. Kadınların kendi sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının bakım, sağlık ihtiyaçlarını karşılamaları ve aynı zamanda aile içinde ve toplumda statülerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca,

- 81 ilde doğum öncesi bakım, doğum ve sezaryen, doğum sonrası bakım, acil obstetrik bakım yönetim rehberleri bilim komisyonlarınca ulusal veriler dikkate alınarak standartlara uygun olarak güncellenerek revize edilmiş hali uygulamaya geçirilmiştir. Ülke genelinde sağlık personeli tarafından kaliteli hizmet verilmek amacı ile standartlar oluşturulmuştur. Söz konusu protokollere ilaveten riskli gebelikler ile ilgili “Riskli Gebelikler Yönetim Rehberi” yayınlanmıştır. Hazırlanan rehber; Gebelikte Venöz Tromboembolizm Yönetim Rehberi, Gebelik ve Kardiyovasküler Hastalıklar Yönetim Rehberi, Diyabetik Gebe Yönetim Rehberi, Astımlı Gebe Yönetim Rehberi ve Epileptik Gebe Yönetim Rehberinden oluşmaktadır. Gebelikte Venöz Tromboembolizm Yönetim Rehberi revize edilerek; 15-49 yaş kadın izlemi, doğum öncesi, doğum ve doğum sonu bakım hizmetleri sunan tüm sağlık kuruluşlarına ve personeline 2017 yılında 81 ile uygulamaya konulması için gönderilmiştir. Acil Obstetrik Bakım programı çalışmaları da obstetrik komplikasyonlarda anneye ve bebeğe müdahale, güvenli sevk, güvenli kan nakli, sektörler arası işbirliği komponentleri ile devam etmektedir.
- Doktor ve ebelere yönelik Acil Obstetrik Bakım ile ilgili 2020 yılı ilk 6 ay verisine göre 407 sağlık personeline yönetici eğitimi, 1365 sağlık personeline destek personel eğitimi, 71 kadın hastalıkları ve doğum uzmanına klinisyen eğitimi, 445 acil tıp uzmanı ve pratisyen hekime klinisyen eğitimi, 305 ebe ve hemşireye klinisyen eğitimi verilmiştir. Tüm gebelerin, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerine ilişkin bilgi sahibi olmalarını ve bilinçli doğum yapmalarını sağlamak, anne ve baba adaylarına normal doğum eylemi, ağrı yönetimi ve yeni rollerini benimsemeleri konusunda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmış olup çalışmalar bu kapsamda yürütülmektedir.
- Anne ve Bebek Sağlığı hizmet sunumunda; anne adaylarının doğum eylemini sağlıklı ve güvenli şartlarda gerçekleştirmelerinin sağlanması, normal doğumu özendirerek ortamların oluşturularak anne adaylarına kaliteli hizmet sunumunu amaçlayan, mahremiyete dayalı “Doğum Üniteleri” planlanmış ve bu kapsamda, “Travay Doğum Lohusa (TDL)” odaları oluşturulmuştur. Doğum yaptıran sağlık tesislerinin yıllık doğum sayısına göre olması gereken TDL oda sayıları dikkate alınarak doğumhanelerden, mahremiyete dayalı tek kişilik odalardan oluşan doğum ünitelerine geçişin desteklenmesi sağlanmıştır. 2020 yılı sonu itibarıyla 302 sağlık tesisinde 1205 TDL odası mevcuttur(Sağlık Bakanlığı, KHGM).
- Anne adaylarının doğumun ilk evresini belli sürelerde belli derinlikte ve ısıdaki su dolu küvet/ havuzda geçirmesi anlamına gelen “Hidroterapi Eşliğinde Travay (HET)/ Suda

Doğum Pilot Çalışması” yürütülmektedir. Halen kamu hastaneleri bünyesinde 14 sağlık tesisinde 19 Hidroterapi Eşliğinde Travay (HET) üniteleri hizmet vermektedir. 2020 yılı sonu itibarıyla toplam 1.863 hasta HET hizmetinden yararlanmıştır. (Sağlık Bakanlığı, KHGM)

- 81 ilde KETEM (Kanser Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkezi) 177 sabit 25 Mobil KETEM olmak üzere 202 KETEM mevcuttur. Söz konusu merkezlerde 2019 yılında 2.577.909 kadın ve 541.687 erkek kanser taraması hizmetinden yararlanmıştır (Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü). Ayrıca bu merkezlerce 2019 yılında 110.679 halk eğitimi faaliyeti gerçekleştirilmiş ve toplamda 2.115.474 kişiye ulaşılmıştır.
- Türkiye Anne Çocuk ve Ergen Sağlığı Enstitüsü (TAÇESE) ülkemizde; anne, çocuk ve ergen sağlığı alanındaki sorunları tanımlama, çözme ve önlemeye yönelik; ulusal ve uluslararası çok paydaşlı, kanıta dayalı ileri araştırma ve projeler geliştiren lider bir kurum olmayı hedeflemektedir.

D-ÇALIŞMA HAYATINA KATILIM

1. Mevcut Durum

Kadınların işgücüne katılımı ve istihdamı, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir unsurudur. Ekonomik büyümede sürekliliğin sağlanması, sosyal kalkınma ve sosyal adaletin tam olarak gerçekleşmesi; insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiricileri ve yararlanıcıları olarak kadınlarla erkeklerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına tam ve eşit olarak katılımları ile mümkündür. Kadınların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve kalkınmaya katılımlarının artırılabilmesi için eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik alanları ile ilgili göstergelerinin iyileştirilmesi, yasal açıdan ve pratikte kadın-erkek eşitliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Uzun vadeli bir perspektifle ülkemizin kalkınma vizyonunu ortaya koyarak, milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini karşılamak, ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmak için temel yol haritası olan 11. Kalkınma Planı'nın (2019-2023) kadın bölümünde, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaç olarak belirlenmiştir.

11.Kalkınma Planı'nda, kadınların ekonomik hayattaki konumlarının güçlendirilmesine yönelik hedeflerin,

2023 yılı sonuna kadar;

- Kadın işgücüne katılım oranının % 38,5'e,
- Kadın istihdam oranının % 34'e,
- Kendi hesabına çalışanlar içindeki kadın oranının %20'ye
- İşveren olarak çalışanlar içindeki kadın oranının %10'a

yükseltilmesi olarak yer aldığı görülmektedir.

Planda yer alan temel amaca ve kadınların ekonomik hayattaki konumlarının güçlendirilmesi hedefine yönelik olarak yer alan politika ve tedbirler:

İstihdam ve Çalışma Hayatı bölümünde “. Kadınların işgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırıcı ve istihdamlarını artırıcı uygulamalar geliştirilecektir.” politikası başlığı altında;

- İşgücü piyasasında kadın istihdamını artıracak şekilde kadınların özellikle kodlama, yazılım gibi teknoloji üretimi alanlarında mesleki eğitim ve beceri gelişimi fırsatları güçlendirilecektir.
- Kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının artırılmasını teminen bakım hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere iş ve aile yaşamını uyumlaştıran uygulamalar dinamik bir biçimde hayata geçirilecektir.

tedbirlerine yer verilmiştir.

Kadın bölümünde ise; “Haklar konusunda kadın-erkek fırsat eşitliğini güçlendirecek şekilde kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımı özellikle yerelden başlayarak teşvik edilecektir.” politikası başlığı altında;

- Kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmelerine yönelik araştırmalar yapılacak, projeler yürütülecek, eğitimler verilecektir.
- Kadınların ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesi için kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunulacak, bu alandaki desteklerde kadınlara öncelik verilecektir.
- Kadınların internet sitesi, portal, aplikasyon gibi dijital ortamlardaki ekonomik faaliyetlerinin geliştirilmesini hedefleyen mekanizmalar oluşturulacak ve kadın girişimcilerin e-ticarette güçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenecektir.
- Kadınlar tarafından kurulan kooperatiflere yönelik; eğitim, girişimcilik ve danışmanlık gibi alanlarda sunulan destekler yaygınlaştırılacak ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılmak suretiyle kadınların kooperatif kurmaları kolaylaştırılacaktır.
- Kadının ekonomik yaşama etkin katılımının artırılması konusunda illerin farklı işgücü ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, eğitim, staj, işbaşı eğitimi gibi uygulamaların etkin olarak devam etmesi sağlanacaktır.
- Kırsal kesimde kadın girişimciliğinin artmasına yönelik destek mekanizmaları sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasının değişen ihtiyaçları çerçevesinde yeni gelişen meslek alanları göz önünde bulundurularak kız çocuklarının fen, teknoloji, mühendislik, matematik alanlarındaki mesleklere yönlendirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

tedbirlerine yer verilmiştir.

Bakanlığımızca uygulamaya konulan ve 2018-2023 yıllarını kapsayan “**Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı**”nda kadınların ekonomik alanda güçlenmesine yönelik olarak belirlenen politikalar; kadınların çalışma hayatına daha aktif katılım sağlaması ve değişen

işgücü piyasası dinamikleri doğrultusunda ekonomik hayatta söz sahibi olmasını sağlamak temel amacıyla kurgulanmıştır.

Bu alanda belirlenen stratejiler;

- Kadınların daha da güçlenmesi hedefi çerçevesinde işgücü piyasasına ilişkin mevzuatın yeniden değerlendirilmesi ve etkin uygulama için gerekli iyileştirmelerin yapılması,
- İşgücü piyasasında nitelikli kadın istihdamını artıracak biçimde mesleki eğitim ve beceri gelişimi fırsatlarının güçlendirilmesi,
- Kadınların ekonomik konumunun güçlenmesi ve başta ücretsiz aile işçiliği olmak üzere kayıt dışılıkla mücadeleye yönelik ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi,
- Şirketlerin kadın erkek fırsat eşitliği ile ilgili sertifikalandırma altyapısının hazırlanması ve kamu özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi,
- Kadın girişimciliğinin geliştirilmesi ve özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını yaygınlaştırarak kadınların ekonomik konumlarının güçlenmesinin sağlanması,
- Özel politika gerektiren kadınların ekonomik hayata katılmaları konusunda çalışmaların artırılması.

şeklinde özetlenebilir. Bu stratejilerin hayata geçirilebilmesi için toplamda 40 adet faaliyet belirlenmiştir.

Ulusal İstihdam Stratejisi Belgesi (2014-2023) ile Türkiye işgücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülmesini, orta ve uzun vadede büyümenin istihdama katkısının artırılarak işsizlik sorununa kalıcı çözüm sağlanması hedeflenmektedir.

Ulusal İstihdam Stratejisi 2023 yılına kadar işgücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülmesi ve işsizlik sorununa kalıcı çözüm bulunmasına yönelik uygulanacak strateji, politika ve tedbirleri içermektedir. Söz konusu hederleri hayata geçirmek üzere Strateji dört temel politika eksenini ile sektör politikalarının üzerine inşa edilmiştir.

Strateji Belgesinde yer alan temel politika eksenleri şunlardır:

- Eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi,
- İşgücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması,
- Özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması,
- İstihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi.

Stratejinin hayata geçirilmesi, öngörülen politikaların gerçekleştirilmesine yönelik somut tedbirlerin ve bu tedbirlere ilişkin sorumlulukların net olarak ortaya konulması ve düzenli olarak izlenmesi amacıyla ilgili kurumlarının katkılarıyla hem temel politika eksenleri hem de sektörlere yönelik Eylem Planları hazırlanmıştır. Bu Eylem Planlarında kadınların istihdamının artırılmasının amaçlandığı çok sayıda tedbire yer verilmiştir.

İstatistiklerle Kadın İstihdamı

Ülkemizde kadınların çalışma hayatındaki durumu incelendiğinde TÜİK verilerine göre (15+ yaş), 2002 yılında ülkemizde istihdam edilen 6 milyon 122 bin kadın bulunurken, 2019 yılı itibariyle bu rakamın 8 milyon 924 bine çıktığını görmekteyiz. Buradaki artış tam olarak 2 milyon 802 bin olup, oransal olarak bakıldığında yaklaşık %45,8'e tekabül etmektedir. Kadın istihdam oranı ise söz konusu dönem için %25,3'ten %28,7'ye yükselmiştir. Kadınların işgücüne katılım oranlarında da önemli ilerlemeler mevcuttur. 2002 yılında %27,9 olan kadınların işgücüne katılma oranı, 2019 yılı verilerine göre %34,4'e yükselmiştir.

Bununla birlikte, kadın istihdamının artırılması amacıyla yürütülen çalışmalar neticesinde, 2002 yılı ile kıyaslandığında %72,5'lik kayıt dışı çalışan kadın oranının 2019 yılı itibariyle %42,2'ye gerilemiş olduğu görülmektedir.

Eğitim durumlarına göre kadın işgücü rakamları incelendiğinde ise; eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım oranlarının da arttığı görülmektedir. 2019 yılı itibariyle eğitim düzeyine göre en yüksek işgücüne katılma oranı %71,5 ile yükseköğretim mezunu kadınlara aittir.

Kadın istihdamının toplam içindeki işteki durumuna göre dağılımına bakıldığında ise, 2002 yılında % 5,1 olan işveren oranı 2019 yılı itibariyle % 10,3'e yükselmiştir. Aynı dönem için kendi hesabına çalışanlar oranı ise % 14,9'dan % 17,0'ye çıkmıştır.

KADIN	YIL	
	2002	2019
İŞGÜCÜ DURUMU (%)		
İşgücüne Katılma Oranı	27,9	34,4
İstihdam Oranı	25,3	28,7
İşsizlik Oranı	9,4	16,5
15-24 yaş grubu işsizlik oranı	17,1	30,6
Kayıtdışı Çalışma Oranı	72,5	42,2
İŞTEKİ DURUM (TOPLAM İÇİNDEKİ ORAN) (%)	2002	2019
Ücretli veya yevmiyeli	17,8	30,9
İşveren	5,1	10,3
Kendi hesabına çalışan	14,9	17,0
Ücretsiz aile işçisi	68,1	70,5
EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI (%)	2002	2019
Okuryazar olmayanlar	24,4	15,4
Lise altı eğitim düzeyi	24,9	28,0
Lise	31,9	34,1
Meslek veya teknik lise	-	42,2
Yükseköğretim	71,5	71,5
İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI (%)	2002	2019
Hizmetler	26,3	59,1
Tarım	60,0	25,1

Sanayi+İnşaat	13,7	15,8
KADINLARIN İŞGÜCÜNE DAHİL OLMAMA NEDENLERİ (%)	2002	2019
İş aramayıp, çalışmaya hazır olanlar	2,1	6,9
Mevsimlik çalışanlar	2,5	0,3
Ev işleriyle meşgul	70,0	55,7
Eğitim / Öğretim	7,2	11,2
Emekli	3,1	6,1
Çalışamaz halde	8,6	12,8
Diğer	6,5	7,0

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri, (15+ yaş)

2. Yapılan Çalışmalar

Devam Eden Projeler/Çalışmalar

Türkiye'nin Mühendis Kızları Projesi (2016-2021):

Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Limak Vakfı işbirliğinde yürütülmektedir. Proje ile mühendis olmak isteyen kız öğrencilerin her alanda desteklenerek mesleğin örnekleri haline gelebilmelerinin sağlanması amaçlanmıştır. Proje 2016 yılında başlamış olup 2020 yılında tamamlanması öngörülmüştür. Bununla birlikte 3 Kasım 2020 tarihinde gerçekleştirilen Proje Yönlendirme Komitesi Toplantısında alınan kararla Proje süresi bir yıl uzatılmıştır. Proje, üniversitede eğitim gören kız öğrencileri için üniversite programı, lise öğrencileri için lise programı ile iş yerleri için eşitlik mührü programı olmak üzere temelde üç programdan oluşmaktadır.

Projenin üniversite programı kapsamında öğrencilerine burs imkânı ile birlikte; staj ve istihdam imkânı, İngilizce dil eğitimi, 'Sosyal Mühendislik' sertifika programı eğitimleri ve mentorluk desteği sağlanmaktadır. Bu çerçevede; bugüne kadar toplam 560 kız öğrenci burs programından faydalanmıştır.

Lise programı kapsamında 2019-2020 eğitim öğretim yılında pilot illerdeki Fen ve Anadolu Liselerinde 10 ve 11 inci sınıfta öğrenim gören öğrenci, öğretmen, okul idarecisi ve velilerine yönelik olarak mühendislik alanlarına ilişkin farkındalık ve bilgilendirme faaliyetleri devam etmiş; 10 ilde 25 lisede 2.500 öğrenciye ulaşılmıştır.

Toplamda ulaşılan öğrenci, veli ve öğretmen sayısı ise 24.720'dir.

Projenin üçüncü programı olan Eşitlik Mührü (İşletmelerde Eşitlik Yönetim Modeli) kapsamında ise; kamu ve özel sektör kuruluşlarına yönelik Birleşmiş Milletler sahipliğinde yürütülen tek küresel eşitlik sertifika programı vasıtasıyla çalışma yaşamında cinsiyetler arası oluşabilecek farklılıkların kapatılması ve buna ilişkin standartlar oluşturulması hedeflenmektedir. Şirketlerin kendi bünyelerinde ve iş ilişkilerinde kadın erkek fırsat eşitliği ve dengesini sürekli olarak izledikleri ve iyileştirici tedbirler aldıkları bir iç yönetim sisteminin kurulmasını öngören programın pilot uygulaması Limak Yatırım'da gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca Projenin web sitesinde "Mühendise Sor" uygulaması başlatılmış; 44 gönüllü kadın mühendise öğrencilerin sorular yöneltebildiği bu uygulama üzerinden şu ana kadar 424 soru

cevaplanmıştır. Bununla birlikte Projenin youtube kanalından her ay belirli konu başlıklarında yetkin kişilerin konuşmalarının yer aldığı “*TMK Talks*” programı yayınlanmaktadır.

Finansal Okuryazarlık ve Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Seminerleri:

"Cumhurbaşkanlığı İcraat Programları" ve "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı"nda yer alan hedefler kapsamında; kadınların para yönetimi, gelir, harcama, birikim, varlık, borç, tasarruf, yatırım araçları, bireysel emeklilik sistemi gibi konularda farkındalıklarının artırılması ile kadınların ekonomik güçlenmesine yönelik destek ve teşviklere ilişkin bilgi verilmesi amacıyla Bakanlığımız İl Müdürlüklerinin koordinasyonunda "Finansal Okuryazarlık ve Kadınların Ekonomik Güçlenmesi Seminerleri" gerçekleştirilmektedir.

2017 yılında başlatılan seminerlerin 81 ile yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğini Bakanlığımıza bağlı İl Müdürlükleri tarafından yerel dinamiklerin desteği ile sağlamak üzere 9 Nisan 2019 tarihinde Ankara'da "Finansal Okuryazarlık Eğitici Eğitimi" gerçekleştirilmiştir. Bakanlığımıza bağlı 81 İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında görevli 100 Meslek Elemanına "Finansal Okuryazarlık Eğitici Eğitimi" verilmiştir. 2017 yılından bugüne kadar 81 ilde gerçekleştirilen 147 etkinlik ile 467.680 kişiye ulaşılmıştır.

Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi Çalışmaları:

Cumhurbaşkanlığı İcraat Programı I. 100 Günlük Eylem Planında da yer alan Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi ve görünürlüklerinin artırılması hedefine yönelik olarak kadın kooperatifleri alanında çalışmalar yürüten Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ile Bakanlığımız işbirliğinde 30 Ekim 2018 tarihinde "**Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü**" imzalanmıştır. Söz konusu Protokolün yerelde uygulanabilirliğini sağlamak ve uygulayıcılara rehberlik etmek amacıyla Bakanlıkların İl Müdürlükleri için "**Kadın Kooperatiflerinin Güçlendirilmesi İşbirliği Protokolü Uygulama Esasları**" oluşturulmuş, 81 il ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda, illerde **Kadın Kooperatifçiliği Çalışma Grupları** oluşturulmuş yıllık iş planları hazırlanmış, çeşitli etkinlik ve toplantılar düzenlenmiştir.

Bu zamana kadar gerçekleştirilen 642 adet çalıştay, eğitim ve bilgilendirme toplantıları etkinlikleri ile 27.111 kişiye ulaşılmış ve 223 kadın kooperatifine ziyaret gerçekleştirilmiş olup 129 adet yeni kadın kooperatifi kurulmuştur. Bakanlığımız İl Müdürlükleri personelinin yaşadığı deneyimleri paylaşmak, illerde gerçekleştirilen iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasını sağlamak, Protokol çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalara yol gösterici olmak ve bilgi paylaşımında bulunmak amacı ile 18 Şubat 2020 tarihinde Ankara'da "Kadın Kooperatifçiliği Çalışmaları: İl Değerlendirme Toplantısı" gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, **29 Kasım 2019 tarihinde** kadın kooperatifçiliği alanında işbirliği ve diyalogu geliştirmek, farkındalık yaratmak ve iyi uygulamaları yaygınlaştırmak amacıyla **Çorum'da "Kadın Kooperatifleri Bölgesel Buluşması"** gerçekleştirilmiştir.

Bölgesel Buluşmaları devam ettirmek amacıyla III. 180 Günlük Cumhurbaşkanlığı İcraat Programı (Temmuz – Aralık 2020) döneminde planlanan **3 farklı etkinlik** kapsamında; ilk etkinlik Akdeniz bölgesi illerini kapsayacak şekilde Bakanımız Sayın Zehra Zümrüt SELÇUK'un hitaplarıyla, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda 8 İl Valiliği,

kamu kurumu ve kooperatif temsilcileri olmak üzere **130 kişinin** katılımıyla **15 Ekim 2020 tarihinde çevrimiçi toplantı olarak** gerçekleştirilmiştir.

21 Aralık 2020 tarihinde İzmir’de Ege bölgesi illerini kapsayan Bölgesel Buluşma, Sayın Zehra Zümrüt SELÇUK hitaplarıyla, Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda 8 İl Valiliği, bölge kadın milletvekilleri ile kamu kurumu ve kooperatif temsilcilerinin katılımıyla yüz yüze (**İzmir**) ve çevrimiçi (7 il) olarak **120 kişinin katılımıyla** gerçekleştirilmiştir.

5 Ocak 2021 tarihinde Trabzon’da Doğu Karadeniz illerini kapsayan Bölgesel Buluşma ise Sayın Zehra Zümrüt SELÇUK hitaplarıyla, Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda 9 İl Valiliği, bölge kadın milletvekilleri ile kamu kurumu ve kooperatif temsilcilerinin katılımıyla yüz yüze (**Trabzon**) ve çevrimiçi (8 il) olarak **233 kişinin katılımıyla** gerçekleştirilmiştir.

“Türkiye’de Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlenmesi: Yasal ve Yapısal Stratejiler” Konulu Rapor

ILO Türkiye Ofisi ile işbirliği içinde “Türkiye’de Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlenmesi: Yasal ve Yapısal Stratejiler” çalışması yürütülmektedir. Çalışma sonucunda kadın kooperatifleri konusunda iyi uygulama örnekleri, uluslararası standartlar ve Türkiye’de kadın kooperatiflerinin mevcut durumu, kadın kooperatiflerini etkileyen ilgili ulusal mevzuat, kadın kooperatiflerinin güçlenmesi ve sürdürülebilirliklerinin sağlanmasına yönelik mevzuat önerilerini içeren bir rapor hazırlık süreci devam etmektedir.

Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi:

Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi, sürdürülebilirliklerinin sağlanması, kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi, görünürlüklerinin artırılması ve yaygınlaştırılmaları hedefi ile “Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi” Tarım ve Orman Bakanlığı işbirliğinde yürütecektir. 30 ay sürmesi planlanan Projenin teknik hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Söz konusu Proje kapsamında; kooperatif kurma, kooperatiflere ortak olma potansiyeli bulunan kadınlar ile hâlihazırda bu çalışmaların içinde yer alan kadın ve erkeklerle yönelik bilgilendirme, farkındalık artırma, iş birliği geliştirmeye ilişkin çalışmalar yürütülecek olup yeni kadın kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecektir.

Türkiye’de Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Planlama Projesi (2020-2023):

"Türkiye’de Cinsiyete Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Projesi" kapsamında Eylem Tanımlama Belgesi (DoA), bütçe dokümanı, özel şartlar dokümanı hazırlık çalışmaları UN Women ile işbirliği içinde tamamlanmıştır.

15 Aralık 2020 tarihinde başlatılan Projenin ana yararlanıcısı Bakanlığımız, eş yararlanıcı ise Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı olup teknik destek ise Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) tarafından verilecektir.

Proje ile; cinsiyete duyarlı planlama hakkında siyasi ve bürokratik farkındalık ve sahiplenme yaratmak, merkezi ve yerel yönetimlerde cinsiyete duyarlı kamu politikaları, planları, programları ve bütçe süreçlerine ilişkin kurumsal kapasiteyi geliştirmek ve sürdürülebilirliği sağlamak, cinsiyete duyarlı planlama ve bütçeleme çalışmalarına ilişkin izleme kapasitesini geliştirmek amaçlanmaktadır.

Tamamlanan Projeler/Çalışmalar

Bakanlığımız,(mülga) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Borusan Holding A.Ş. arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kreşlerin kurulması için “**Annemin İşi Benim Geleceğim Projesi (2013-2019)**” hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında; Adıyaman, Afyonkarahisar, Balıkesir ve Malatya OSB’deki kreşlerin yapımı tamamlanmış ve hizmet sunmaktadır.

“**Uluslararası Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Günü**” ve “**Uluslararası Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde Kız Çocukları Günü**” kapsamında çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda; Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu ile işbirliği içinde kadınlara yönelik olarak “**Bilgi Teknolojileri ve İnternetin Bilinçli, Güvenli Kullanımı Eğitimi**” ve dijital teknolojilerin sunduğu imkan ve fırsatların etkin biçimde kullanılmasına yönelik olarak Google Türkiye ile işbirliği içinde “**Dijital Okur-Yazarlık**” eğitim programları düzenlenmiştir. Bugüne kadar toplam 2.863kişi gerçekleştirilen eğitimlerden faydalanmıştır.

Bakanlığımız tarafından 2012-2017 yıllarını kapsayan "**Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi**" yürütülmüş olup, projenin amacı kadınların daha iyi koşullarda iş bulmalarını sağlamak, işgücü piyasasına girmelerini ve girişimciliklerini artıracak unsurların neler olduğunu tespit etmek, bu alanda kadınların karşılaştıkları sorunları ortaya koyarak bu sorunların giderilmesine yönelik politikalar oluşturmak ve somut çözüm önerileri geliştirmektir. Bu kapsamda;

- Türkiye’de erken çocukluk eğitimi ve bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla kaliteli ve ulaşılabilir bir model taslağının geliştirilmesi çalışmasına girdi teşkil etmek üzere bir araştırma gerçekleştirilmiştir. “Türkiye’de Çocuk Bakım ve Erken Çocukluk Eğitim Hizmetlerinin Arz ve Talebi Araştırması” çıktıları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen Simülasyon çalışması 20 Aralık 2016 tarihinde düzenlenen toplantıda ilgili kurumlar ile paylaşılmıştır.
- 12 akademik araştırma desteklenmiş ve 2016 yılında tamamlanmıştır. Söz konusu araştırma raporları, Akademik Komite tarafından değerlendirilmiş olup araştırmalardan 7 tanesi içerik ve teknik olarak basımı ve yayınlanması için uygun bulunarak web sayfamızda yayınlanmıştır.
- Kadın Girişimciliği alanında yürütülen kapsamlı niceliksel ve niteliksel araştırmalar ile kadın girişimci profilinin, girişimcilik alanında yaşanan sorunların, formel ve informal sektördeki kadınların gelir ve ücret farklılıklarının incelenmesi, girişimcilik destek programlarının analizi ile kredi kullanma, yatırım yapma, hesap açma gibi konularda erkeklerle olan farklılıkları kıyaslama ve şirketlerdeki erkek/kadın karar vericilerinin ve yöneticilerinin karakteristik özelliklerinin belirlenmesi ve girişimcilik süreçlerini ortaya koyan analiz çalışmaları tamamlanmıştır. Bununla birlikte, Ülkemizdeki kadınların girişimcilik fırsatlarına ve faaliyetlerine eşit erişimini etkileyen ilgili yasal ve düzenleyici çerçevelerdeki cinsiyete dayalı eşitsizlikleri ve farklılıkları tespit etmek amacıyla mevzuat incelemesi çalışması yapılmış olup, söz konusu raporların tamamı, bu alanda çalışanların faydalanması amacıyla web sayfamızda yayınlanmıştır.

- Kadın Kooperatiflerinin Desteklenmesi kapsamında Ülkemizde kadın kooperatiflerinin durumu, karşılaştıkları engeller, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve kadın kooperatiflerine yönelik olarak sunulan fırsatları içeren bir araştırma projesi yürütülmüş olup araştırma raporu tamamlanmıştır. Söz konusu rapor Genel Müdürlüğümüz web sayfasında yayınlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UNWOMEN) ve Sabancı Üniversitesi tarafından ve işbirliği kurumları içerisinde Bakanlığımızın da yer aldığı “**BM Kadınların İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı: Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Projesi**” yürütülmüştür. 2012-2015 yılları arasında yürütülen proje ile yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütlerinin uygulanmasının hızlandırılması ve kadın haklarının güçlendirilmesine katkıda bulunmak için yerel yönetimlerin ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin geliştirilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme uygulamasının yerel yönetimlerde yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Proje kapsamında Pilot 11 il olan Aydın, Çanakkale, Edirne, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli ve Ordu illerindeki eğitimlerde toplam 332 kişiye eğitim verilmiş ayrıca cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık arttırmak amacıyla rehber, broşür ve video gibi materyaller hazırlanmıştır.

İlgili Kurumlar Tarafından Gerçekleştirilen Projeler/Çalışmalar

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından **Kurumsal Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi** yürütülmektedir.

0-60 ay arasında küçük çocuğu olan ve çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle istihdamdan uzaklaşma riski bulunan kadınların kurumsal çocuk bakımı konusunda desteklenerek kayıtlı istihdama katılmaları, dönmeleri ya da istihdam piyasasında kalmalarının sağlanmasını amaçlayan ülkemiz ve Avrupa Birliği fonları ile finanse edilen “*Kurumsal Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi*” Ankara, Antalya, Bursa, Elazığ, İstanbul, İzmir ve Malatya illerinde 1 Nisan 2019 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Proje kapsamında aylık ortalama 10.250 anneye çocukları 72 aylık olana kadar 24 ay süresince 100 avro hibe ödemesi gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Projenin toplam süresi 36 ay olup, araştırma bileşeni kapsamında 2021 yılı içerisinde etki analizi yapılacak, iki adet araştırma raporu ve politika belgesi hazırlanacaktır. Proje bütçesi yaklaşık 30 milyon Avro olarak belirlenmiştir.

15 Ekim 2019 tarihinde hibe ödemesi almaya hak kazanacak faydalanicıların belirlenmesi amacıyla ön kayıtlar ve 1 Kasım 2019 tarihinde de kesin kayıtlar alınmaya başlanmıştır. 2020 yılı Ocak ayından başlayarak da hibe ödemeleri yapılmaya başlanmıştır

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından **Eğitimli Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi** yürütülmektedir.

0-24 ay arasında küçük çocuğu olan ve çocuk bakım sorumlulukları nedeniyle istihdamdan uzaklaşma riski bulunan kadınların kurumsal çocuk bakımı konusunda desteklenerek kayıtlı istihdama katılmaları, dönmeleri ya da istihdam piyasasında kalmalarının sağlanmasını amaçlayan Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği fonları ile finanse edilen “Eğitimli Çocuk

Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi” kapsamında Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde aylık ortalama 3.700 anneye çocukları 36 aylık oluncaya kadar 32 ay süresince hibe ödemesi gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca Proje kapsamında 6.000 kadına bakıcılık sertifika programlarını tamamlamaları halinde tek seferlik hibe desteği verilmesi planlanmaktadır. Projenin toplam süresi 44 ay olarak belirlenmiştir. Proje bütçesi yaklaşık 29 milyon Avro olarak hesaplanmıştır. Proje kapsamında çalışan annelere verilen hibe destek miktarı 200 avrodan 300 avroya yükseltilmiştir. 2021 yılında verilecek destek miktarı 325 avrodur.

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından istihdamın korunmasına ve artırılmasına, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesine ve özel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılmasına yönelik Aktif İşgücü Hizmetleri sunulmaktadır. Hizmetten faydalananların yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmaktadır. 2002 yılından 2020 yılı Aralık ayı sonuna kadar 2 milyon 145 bin 140 kadın Aktif İşgücü programlarından yararlanmıştır.

İŞKUR tarafından herhangi bir mesleği olmayan ya da bir mesleği olmakla birlikte mesleki becerilerini geliştirmek veyahut mesleğini değiştirmek isteyenlere yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenmektedir. 2020 yılında mesleki eğitim kurslarına 87 bin 372 kişi katılmış olup katılımcıların yüzde 68,8’ini kadınlar oluşturmuştur.

İŞKUR tarafından teorik bilgilerin işyerinde uygulama yapılarak pekiştirilmesini sağlamak, işgücü piyasasına girişi kolaylaştırmak ve nitelikli işgücünün işverenlerle birlikte yetiştirilmesini sağlamak amacıyla İşbaşı Eğitim Programları düzenlenmektedir. 2020 yılında, 158 bin 443 kadın katılımcıya işbaşı eğitim programı ile deneyim kazandırılmıştır.

İŞKUR ve Genel Müdürlüğümüz işbirliğinde hayata geçirilen "**İş'te Anne Projesi**" ile kadınların mesleki nitelik ve iş tecrübesi kazanmasına destek olunmaktadır. İşte Anne Projesi ile kadınlara İş Kulüplerinde yoğunlaştırılmış danışmanlık hizmeti sunulmakta, ardından kendilerini %50 istihdam garantili mesleki eğitim kurslarına veya işbaşı eğitim programlarına yönlendirilmektedir.

Kurs ve programlara katılan kadınlara kursa veya programa devam edilen günler için 95 TL tutarında zaruri gideri ödenmesi gerçekleştirilmiştir. 1 Ekim 2018 tarihi itibarıyla başlayan projeden 2020 yılına kadar toplamda 43 bin 990 kadın yararlanmıştır. 2020 yılında ise 20 bin 247 kadın projeden yararlanmıştır.

Ayrıca, sanayi sektöründeki mesleklerde düzenlenen mesleki eğitim kurslarına ve imalat sektöründeki mesleklerde düzenlenen işbaşı eğitim programlarına katılan ve 2-5 yaş arasında çocuğa sahip annelere yapılan ödemelere ilave olarak 400 TL tutarında çocuk bakım desteği verilmektedir. Çocuk bakım desteğinden 2020 Aralık ayı sonuna kadar 623 kadın yararlanmıştır.

İş ve aile hayatının ahenk içinde sürdürülebilmesi gayesiyle belirli prim ve başvuru şartlarını sağlamaları halinde kadınlar çalışmadıkları dönem için yarım çalışma ödeneği ile desteklenmektedir.

İŞKUR tarafından yürütülen Toplum Yararına Program (TYP) kapsamında 2019 yılında katılımcı olarak yararlandırılan kadın sayısı 182.306 olup, toplam katılımcı sayısı içerisindeki

kadınların payı %58,9 olmuştur. 2020 yılında ise TYP kapsamında katılımcı olarak yararlandırılan kadın sayısı 81.866 olup, toplam katılımcı sayısı içerisindeki kadınların payı %64.7'ye yükselmiştir.

2015-2018 yılları arasında ILO Türkiye Ofisi ve İŞKUR işbirliğinde uygulanan “**Kadınlar İçin Daha Çok ve İyi İşler: Türkiye’de İnsana Yakışır İş için Kadınların Güçlendirilmesi Projesi**” ile kadın istihdamının artırılması ve yaygınlaştırılması için ulusal ölçekte kapsayıcı ve bütüncül bir politikanın geliştirilmesine destek olmak, aktif işgücü piyasası programları ile kadınlar için insana yakışır iş olanakları sağlamak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve çalışma standartları alanında farkındalık oluşturmak ve Türkiye’de kadınların güçlendirilmesine destek olmak hedeflenmiştir. Projenin hedef kitlesi İŞKUR’a kayıtlı işsiz kadınlardır. Proje Ankara, Konya, İstanbul ve Bursa pilot illerinde yürütülmüştür.

Proje kapsamında İŞKUR öncülüğünde kamu kurumları, işçi-işveren temsilcileri ve STK’lardan oluşan Ulusal Teknik Ekib tarafından **Kadın İstihdamı Eylem Planı** hazırlanmıştır. 81 ilde İŞKUR İl Müdürlüklerinde cinsiyet eşitliği temsilcisi belirlenmiş ve bu temsilcilere eğitimler verilmiştir.

İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarında kadın istihdamı konusu ana gündem maddesi olarak görüşülmüştür. Açık iş analizlerinde kullanılan ankete cinsiyet kırılımı eklenmiştir.

Kadınlar İçin Daha Çok ve Daha İyi İşler Programı ‘nın II. Fazı 1 Ocak 2019 - 30 Aralık 2022 tarihleri arasında yürütülecektir.

Faz II, işçilerin sektörlere göre cinsiyet kompozisyonu dikkate alınarak belirlenen tekstil, ticaret ve ofis, gıda, genel hizmetler ve metal de dâhil olmak üzere seçilmiş sektörlerle odaklanmaktadır. Faz II kapsamında; ev işçileri ve evden çalışanların çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çalışma yaşamında şiddet ve tacizin önlenmesi, cinsiyete dayalı ücret açığı, iş-özel yaşam uyumu ve kadınların liderliği gibi çeşitli konuları da ele alacaktır.

Tarımda Kadın Girişimciliğinin Güçlendirilmesi Projesi, İŞKUR-(mülga)Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı ve TZOB arasında imzalanan “Aktif İş Gücü Piyasası Programları İşbirliği Protokolü” kapsamında 2017 yılında uygulanmış olup proje kapsamında 16 ilde (Afyonkarahisar, Amasya, Aydın, Batman, Bursa, Çorum, Erzincan, Giresun, Kahramanmaraş, Kars, Manisa, Mersin, Niğde, Osmaniye, Samsun ve Tokat) kadınlara yönelik olarak 32 saatlik Girişimcilik Eğitim Programları düzenlenmiştir.

Eğitimler tamamlanmış olup 1.210 kadın girişimcilik eğitimi almıştır. Eğitim alan kadınlar, çiftçilikle uğraşan ve koşulları uygun olan 18-40 yaş arasında kadınlar arasından seçilmiştir.

İŞKUR, (mülga)Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı ve Türkiye Jokey Kulübü işbirliğinde **Kırsalda Kadın Seyisler Yetiştiriyor Projesi** hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında kırsal alanda kadın girişimci sayısının artırılarak, kadına yönelik yeni iş kollarının geliştirilmesi ve özellikle lisanslı kadın seyis yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de bir ilk olan projede hipodromu olan Şanlıurfa, İzmir, Bursa, Adana, Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Kocaeli illerinde 160 kadına 280 saat 47 gün süreli mesleki eğitimler verilmiştir.

KOSGEB tarafından, 2018 yılında yürürlüğe alınan KOSGEB İşletme Geliştirme Destek Programı kapsamında verilen Nitelikli Eleman İstihdam Desteği’ nin amacı, işletmelerde

nitelikli işgücü istihdamının artırılmasına katkı sağlanmasıdır. Desteğin oranı %60 (altmış) olarak uygulanmaktadır. Nitelikli Eleman İstihdam Desteği kapsamında istihdam edilecek elemanın; kadın olması durumunda destek oranına %20 (yirmi) ilave edilir. 2018 yılı için işletme geliştirme destek programından yararlanan kadın nitelikli eleman sayısı 1.147'dir.

KOSGEB tarafından kadın girişimciliğinin desteklenmesi amacıyla önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, “**Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri**” gerçekleştirilmekte olup söz konusu eğitimlere katılanların %46'sı kadındır.

KOSGEB Girişimcilik Destek Programı dahilinde işini yeni kuran girişimcilere de destek sağlanmaktadır. “**Yeni Girişimci Desteği**”nde destekleme oranı kadın girişimciler için daha yüksek olup destekten faydalanan girişimcilerin % 47,5'ini kadın girişimciler teşkil etmektedir. Yeni Girişimci Desteğine; bu Program kapsamında Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi tamamlayan girişimcilerin kurdukları işletmeler ile İŞGEM'de yer alan İşletmeler (sahip veya ortaklarının Uygulamalı Girişimcilik Eğitimine katılım şartı aranmaksızın) başvurabilir.

KOSGEB'in söz konusu destek programlarında değişikliğe gidilerek “Girişimciliği Geliştirme Destek Programı” uygulanmaya başlanmıştır. Programın alt bileşeni olan Yeni Girişimci Programı'nda destek sağlanacak hedef kitle " Girişimcilik Eğitimi" alıp, söz konusu eğitimden sonra işini kurarak elektronik ortamda başvuru yapabilecektir.

Hedef kitle, kurulan işletme türüne göre Geleneksel Girişimci veya İleri Girişimci olarak ikiye ayrılmıştır. Bu kapsamda, hem Geleneksel Girişimci Programı'ndan hem de İleri Girişimci Programı'ndan yararlanacaklar için kuruluş ve performans dayalı (sağlanan istihdamla doğru orantılı) olacak şekilde hibe desteği verilecektir. İleri Girişimcilere ise bunlara ilave olarak teknoloji seviyesi ile bağıntılı olarak 300.000 TL'ye kadar makine teçhizat desteği ile orta yüksek ve yüksek teknoloji alanlarında faaliyet gösteren işletmelerin Mentorluk, Danışmanlık ve İşletme Koçluğu ihtiyaçlarına binaen 10.000 TL'ye kadar destek sağlanabilecektir. Böylece Geleneksel Girişimci Programı'ndan faydalananlar maksimum 50.000 TL (genç, kadın, engelli, şehit yakını ise maksimum 60.000TL) hibe alabilecek, İleri Girişimci Programı'ndan yararlanacaklar ise maksimum 360.000 TL (genç, kadın, engelli, şehit yakını ise maksimum 370.000 TL'ye kadar) hibe alabilecektir.

Öte yandan KOSGEB tarafından, ülkemizin ulusal ve uluslararası hedefleri doğrultusunda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomideki paylarının ve etkinliklerinin artırılması, rekabet güçlerinin ve sağladıkları katma değerini yükseltilmesi amacıyla Proje Teklif Çağrısı kapsamında hazırlayacakları projelerin desteklenmesi için **KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı** uygulanmaktadır. KOBİGEL-KOBİ Gelişim Destek Programı kapsamında açılan Proje Teklif Çağrılarında alınan başvuruların değerlendirilmesinde kadın girişimcilere ilave puan verilebilmektedir.

MEB'e bağlı Halk Eğitim Merkezlerinde, günümüz ihtiyaçları göz önüne alınarak mesleki kurslar verilmekte, ayrıca bilinçlendirmeye yönelik olarak verilen eğitimlerle kadınların sosyo-kültürel gelişimi sağlanmaktadır. Halihazırda halk eğitimi merkezlerinde 884 genel, 2.732 mesleki ve teknik olmak üzere toplam 3.616 farklı kurs verilmektedir.

Mesleki Eğitim Merkezlerinde, Kanun kapsamındaki 153 meslek dalında verilen eğitimle yetiştirilen kadın ve genç kızlar, kalfalık ve ustalık belgesi alarak kalifiye ara insan gücü olarak

ya kendi işyerlerini açmakta ya da çeşitli sektörlerde çalışmaktadırlar. Anne Baba Dershanesi Projesi ile ortaöğretimde kız çocuklarının ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleklerinin belirlenmesi ve eğitimlerinin ailelerce desteklenerek sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, hayat boyu öğrenme kurumlarında uygulanmak üzere toplam 2.578 mesleki ve teknik kurs programı bulunmaktadır. Bu kapsamda, konaklama ve seyahat hizmetlerinde 408 kurs açılmış ve 2.513 kadın belge almaya hak kazanmıştır. Hasta ve yaşlı hizmetleri kurs programlarının sayısı 660 olup 4.554 kadın kursiyer belge almıştır. Ayrıca, bilişim teknolojileri alanında 75 kurs programı bulunmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen "Girişimcilikte Önce Kadın" projesi, kadınların ekonomik hayata katılımlarını ve girişimcilik kapasitelerini artırma hedefiyle hayata geçirilmiştir. Proje ile son 2 yılda 20 ilde 26 bin 594 kadına halk eğitimi merkezlerinde bilgi iletişim teknolojileri ve girişimcilik üzerine eğitimler verilmiştir.

Eğitim alan kadınlar, kendileri için özel olarak oluşturulan www.oncekadin.gov.tr adresindeki dijital mağaza üzerinden ürünlerini satışa sunarak el emeklerini kazanca dönüştürmüştür. Projenin dijital mağazasında bugüne kadar 31 bin 736 ürün ilanı verildi. İlk yılında 10 bin kadına ulaşarak 15 milyon TL'yi aşkın ekonomik değer yaratan projenin ikinci döneminde 16 bin 594 kadına daha ulaşılmış 26 bini aşkın girişimci kadın ile beraber yaklaşık 43 milyon TL'lik ekonomik değer yaratılmıştır.

Girişimcilikte Önce Kadın Projesi ile 2018-2019 yılı üçüncü döneminde 81 ilde yaklaşık 15.000 kadına mobil uygulama üzerinden "Girişimcilik Eğitimleri" verilmiştir. Kadınlar akıllı telefonları aracılığı ile girişimcilik eğitimlerini tamamladıktan sonra, el emeği ürünleri oncekadin.gov.tr sitesi üzerinden satışa sunmaktadırlar.

2008-2012 yılları arasında, **GAP Eylem Planı'nın "Sosyal Gelişiminin Sağlanması"** bileşeni altında, Sosyal Destek Programı (SODES) oluşturulmuştur. Yaşam kalitesinin yükseltilerek, toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasını amaçlayan SODES'in öncelikli hedef grupları arasında, kadınlar da yer almıştır. Türkiye'de bazı bölgelerin az gelişmişliğine bağlı olarak yürürlüğe konulan bölge planları bulunmaktadır. Bu kapsamda, Güneydoğu Anadolu Bölgesi için GAP, Doğu Anadolu Bölgesi için DAP, Doğu Karadeniz Bölgesi için DOKAP ve Konya Ovası Projesi(KOP) uygulanmaktadır. Söz konusu Projeler kapsamında Valilikler koordinasyonunda kadınların ve kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesini amaçlayan projeler yürütülmektedir.

Ticaret Bakanlığı tarafından 2020 yılından itibaren KOOP-DES Programı hayata geçirilmiştir. Söz konusu program ile kooperatif ve üst kuruluşlarının üretim ve istihdama katkısı olacak yatırım projelerinin desteklenmesi, faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliğin sağlanması, teknoloji ve yeni üretim tekniklerinden yararlanmalarına katkıda bulunulması, rekabet güçlerinin artırılması ve bireysel tasarrufların uygun kooperatif girişimcilik modelleri ile ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir. Program ile öncelikli olarak kuruluş, işleyiş ve denetimleri Ticaret Bakanlığınca gerçekleştirilen, ortaklarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğu ve kadın emeğini değerlendirme amacı güden kooperatifler ve üst kuruluşları başvurabilmektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından desteklenen “Ortaklar Mülkiyetinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin” buldukları yerlerdeki kadın çiftçilere, genel kooperatifçilik ve kooperatiflerin faaliyet alanlarıyla ilgili konularda (hayvan bakımı ve beslenmesi, hayvan hastalıkları, sağım teknikleri ve hijyeni, hijyenik süt üretimi, sütün çeşitli şekillerde değerlendirilmesi, ahır bakımı ve temizliği, koyun yetiştiriciliği, arıcılık, seracılık vb.) 2004 yılından itibaren ülke çapında eğitimler verilmekte ve pozitif ayrımcılık gözeterek Bakanlık desteklerinden öncelikli olarak faydalanmaları sağlanmaktadır. 2018 yılında bugüne kadar 2.663 kadın çiftçi kooperatifçilik konusunda eğitim almıştır.

Kadın Çiftçiler Eğitim ve Yayım Çalışmaları kapsamında tarımsal üretim sürecinin her aşamasında bulunan kadın çiftçilerin bilgi ve becerilerini artırarak sürdürülebilir tarımsal faaliyetlerin yapılması ve kaliteli ürün artışının sağlanması amacıyla bağcılıktan hayvancılığa, meyvecilikten seracılığa, arıcılıktan ipekböcekçiliğine kadar birçok tarımsal konularda çeşitli yayım teknikleri kullanılarak 81 ilde eğitimler verilmektedir.

Ayrıca kadın çiftçilerin sosyal yaşantılarını modern hayat seviyesine ulaştırmak, onları sosyo-ekonomik yönden geliştirmek için ev ekonomisi ve çeşitli sosyal konularda da (aile kaynakları ve yönetimi, beslenme, çocuk gelişimi ve eğitimi, el sanatları gibi) 81 ilde eğitim çalışmaları yapılmaktadır. 2018 yılının ilk 9 ayında 12.273 faaliyete 95.185 kadın çiftçi eğitilmiştir. Tarımsal yeniliklerin kadın çiftçiler tarafından öğrenilmesi, uygulanması ve kadın odaklı yaygınlaştırılmasının sağlanması için Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri ve İl Müdürlükleri işbirliği ile 2015 yılından itibaren “**Kadın Çiftçiler Tarımsal Yeniliklerle Buluşuyor**” programı yürütülmekte ve bu program kapsamında tarımsal yayım projeleri gerçekleştirilmektedir. Program kapsamında "**Kadın Çiftçilere Yönelik İl Özel Projeleri**" desteklenmekte, böylece kırsalda kadınlara yönelik istihdam ortamı yaratılmaktadır.

Kırsalda kadınların kooperatif kurmalarının desteklenmesi, mevcut kooperatifler içerisinde ortaklıklarının artırılması ve aktif rol almalarının sağlanması önem arz etmektedir. Mülga Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kadın çiftçilere, genel kooperatifçilik ve kooperatiflerin faaliyet alanlarıyla ilgili konularda 2004 yılından itibaren ülke çapında eğitimler verilmektedir. 2004 yılından bugüne kadar **76.773 kadın çiftçi** kooperatifçilik konusunda eğitim almıştır. Bu eğitimler neticesinde Bakanlık bünyesinde kurucusu ve ortaklarının çoğunluğu kadınlardan oluşan **56 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi** bulunmakta olup, bu kooperatiflerden bu güne kadar **18 kooperatif** pozitif ayrımcılık gözetilerek programa alınarak desteklenmiştir.

“Ülkemizde kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi ve yoksulluğun önlenmesi için İl Özel İdaresi, sivil toplum kuruluşlarının işbirliğinde ve özel sektör tarafından, kadınlara pozitif ayrımcılık içerecek şekilde mikrokredi uygulamaları başlatılmıştır.

Mikrokredinin amacı, yoksulluğu, gelir dağılımındaki adaletsizliği ve işsizliği azaltmak için banka ve benzeri yollarla kredi alamayacak dar gelirli kişiler özellikle de kadınların kendi kendine gelir getirici bir faaliyette bulunabilmesini teşvik etmek, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katılımlarını sağlayacak finansman ihtiyacını karşılamaktır.

Mikrokrediden yararlanmak için öncelikle bir iş fikrine sahip 5 kadının bir araya gelmesi ve mikrokredi talebinde bulunması gerekir. Bu noktada herhangi bir evrak talep edilmez, beyan

esas alınır. Ardından 3 günlük eğitimle kadınların kendine olan güvenleri perçinlenir ve bu sürenin sonunda yapacakları işe göre krediden yararlandırılır.

Mikrokredi alan mikro girişimciler için teminat ve kefalet istenmemekte, icra ve mahkemeye asla müracaat edilmemektedir. Mikrokredi uygulamasında, hiçbir varlığı olmayan dar gelirli kadınlar, mikrokredi almada diğerlerine göre daima önceliklidir. Kredi miktarı ilk yıl için 1.000 ila 1.500 TL arasında değişmekte olup, takip eden yıllarda kredi miktarı artırılabilir.

Bu kapsamda uygulanan Mikro finans Programı, Valiliklerin Türkiye İsrarı Önleme Vakfı ile imzaladığı protokoller çerçevesinde 64 il ve 92 şube ile faaliyetlerini devam ettirmektedir. Aralık 2020 itibarıyla yaklaşık 200.000'den fazla yoksul ve dar gelirli kadına ulaşılmış olup dağıtılan kredi miktarı ise toplamda 1 milyar lirayı geçmiştir. Ayrıca, 39.039 aktif mikro girişimci kredi kullanmaya devam etmektedir.”

Bunun yanında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından 2007 yılında ülkemizde kadın girişimciliğinin özendirilmesi, geliştirilmesi amacıyla politikalar belirlemek ve girişimcilik kültürünün gelişmesine öncülük etmek üzere TOBB Kadın Girişimciler Kurulu kurulmuştur.

Kurul faaliyetleri, TOBB tarafından belirlenen “Çalışma Usul ve Esaslar” çerçevesinde yürütülürken, yaklaşık 6.500 Kadın girişimcinin üyelik işlemleri ve bilgileri “Girişimcilik Bilgi Sistemi” ile izlenmektedir.81 ilde örgütlenen Kurul, kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi amacıyla politika belirlemek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmek üzere çalışmalar yürütmektedir.

Bu çerçevede TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'nun 10. kuruluş yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde TOBB, TOBB Kadın girişimciler Kurulu ve TURKCELL işbirliğinde Geleceği Yazan Kadınlar Projesi gerçekleştirilmiştir.

Proje, mobil teknoloji endüstrisinde çalışmak veya mobil teknolojileri kullanarak iş fikrini hayata geçirmek isteyen kadınların yazılım konusunda eğitilerek, mobil uygulamalar geliştirmelerine destek olmak, kadınların bu alanda istihdam kapasitesini ve girişimciliğini artırmak amacıyla, 18 ilde (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Karabük, Kayseri, Samsun, Sivas, Şanlıurfa, Trabzon ve Van) uygulanmıştır. Proje kapsamında 18 ilde 51 sınıfta yüz yüze eğitim verilerek, eğitimi başarı ile tamamlayan 659 kadın 320 proje ile proje geliştirme sürecine katılmaya hak kazanmıştır.

E) SİYASET VE KARAR ALMA MEKANİZMALARINA KATILIM

1. Mevcut Durum

Kadınların siyasal katılımına ilişkin uluslararası gelişmeler ve düzenlemeler 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. Birleşmiş Milletler tarafından 1952'de kabul edilen Kadınların Siyasal Haklarına Dair Sözleşme, kadınların siyasal haklarının uluslararası düzeyde tanınması açısından önemli bir belgedir.

Bunun yanı sıra CEDAW'da da taraf devletlerin siyasal ve kamusal yaşama kadınların erkeklerle eşit şekilde katılım haklarını güvence altına alması yer almaktadır. Ayrıca BM

öncülüğünde düzenlenen Dünya Kadın Konferansları da kadınların siyasal haklarının gelişiminde önemli rol oynamıştır. IV. Dünya Kadın Konferansı sonunda kabul edilen Pekin Eylem Platformu'nda belirlenen 12 kritik alandan birini de “Yetki ve Karar Alma Sürecinde Kadınlar” oluşturmaktadır. Konferans sonrası hazırlanan eylem planında “kadınların özel ve kamusal yaşama eşit katılımı önündeki engellerin, yine kadınların siyasal karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla” ortadan kaldırılabileceği dile getirilmiştir.

Anayasa'nın 10. maddesinde 2004 ve 2010 yıllarında yapılan değişiklikler ile yetki ve karar alma mekanizmalarında kadın erkek eşitliğinin sağlanması da dahil pozitif ayrımcılık uygulamalarının önü açılmıştır. Ayrıca Anayasa'nın 90. maddesi çerçevesinde CEDAW Sözleşmesi hükümlerinin ulusal mevzuatın üstünde yer alması yetki ve karar alma mekanizmalarında kadınların eşit katılımının sağlanması açısından önemli bir yasal çerçeve ortaya koymaktadır.

Anayasa; 67, 68 ve 70. maddelerinde yerel ve milletvekili seçimlerinde “seçme ve seçilme”, “siyasi parti kurma”, “usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma”, “halkoylamasına katılma”, “kamu hizmetlerine girme” haklarını; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34. maddelerinde “düşünce ve kanaat hürriyeti”, “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”, “basın hürriyeti”, “toplantı hak ve hürriyetleri”ni tüm vatandaşlara tanımıştır.

68. maddesinde yer alan, siyasal partilerin kadın kolu kuramayacaklarına ilişkin yasa, 23.7.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmış; böylece siyasal partilere, kadınlar için ek bir katılma alanı açma fırsatı verilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. maddesinde “siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği” bildirilerek, cinsiyet ayrımcılığına yönelik parti çalışmaları engellenmiştir.

Öte yandan **11. Kalkınma Planı'nda**, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlamak temel amaç olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda Plan dönemine ilişkin “Politika ve Tedbirler” başlığında kadınların ekonomik, sosyal, kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarının her düzeyine aktif katılımının özellikle yerelden başlayarak teşvik edileceği, bu çerçevede araştırmalar yapılacağı, kadınların siyasette, kamuda ve özel sektörde, yönetim ve karar organlarında daha fazla oranda yer almalarını sağlamaya yönelik farkındalık artırıcı, yönlendirici ve teşvik edici yöntemler geliştirileceği ifade edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinde, Kadınlar, dünyadaki pek çok ülkeden önce, 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında da milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkını erkeklerle eşit bir biçimde elde etmişlerdir.

2002 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 24, kadın temsil oranı 4,4 iken; 2007'de bu sayı 50'ye, temsil oranı ise 9,1'e yükselmiştir. 12 Haziran 2011 Genel Seçimlerinde Parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 79'a yükselmiştir. Bu sayı oransal olarak % 14,4'e tekabül etmektedir.

7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı 98, temsil oranı % 17,82 olarak gerçekleşmiştir. 1 Kasım 2015 Genel Seçimlerinde ise kadın milletvekili sayısı 81, Parlamento'daki kadın temsil oranı % 14,73'tür.

Son olarak; 24 Haziran 2018 Genel Seçimlerinde parlamentodaki kadın milletvekili sayısı 104, temsil oranı % 17,45 olarak gerçekleşmiştir. 24 Haziran 2018 seçimi ile uygulamaya konulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminde kabinede 2 kadın Bakan (% 12,5) görev yapmaktadır. Ayrıca Bakanlıklarda görev yapan Bakan Yardımcılarının 5'i (% 8,9) kadındır.

Parlamentodaki kadın milletvekili oranlarının seçim yılları bakımından durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo: Türkiye'de kadın milletvekili oranları

Seçim yılı	Parlamentodaki milletvekili sayısı	Kadın milletvekili sayısı	Toplam içindeki pay (%)
1935	395	18	4.6
1939	400	15	3.8
1943	435	16	3.7
1946	455	9	2.0
1950	487	3	0.6
1954	535	4	0.7
1957	610	7	1.1
1961	450	3	0.7
1965	450	8	1.8
1969	450	5	1.1
1973	450	6	1.3
1983	400 (1 boş)	12	3.0
1987	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1995	550	13	2.4
1999	550	22	4.0
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.4
2015(Haziran)	550	98	17.8

2015(Kasım)	550	81	14,73
2018	600	104	17,45

Kaynak: TBMM Milletvekillerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.

30 Mart 2014 yerel seçim sonuçlarına göre 30 büyükşehir belediye başkanının 3'ü, 1.381 belediye başkanının 40'ı kadındır. İl düzeyinde Aydın, Diyarbakır, Gaziantep ve Hakkari belediye başkanlıklarına kadın adaylar seçilmiştir.(Hakkari ve Diyarbakır'da devam eden yargı süreci nedeniyle görev değişikliği olmuştur). 20.498 Belediye Meclis Üyesinin ise 2.198'i (%10,7) kadındır. İl Genel Meclisi üye sayısına bakıldığında da durum çok farklı görünmemektedir. Toplam 1.251 İl Genel Meclis üyesinin 60 tanesi (% 4,8) kadındır.

31 Mart 2019 yerel seçim sonuçlarına göre ise 30 büyükşehir belediye başkanından 3'ü, toplam 1389 belediye başkanından 42'si kadındır.(Gaziantep, Aydın, Van Büyükşehir Belediyelerine ve Siirt Belediyesi'ne kadın belediye başkanı seçilmiş olup, Van Büyükşehir Belediyesi'nde ve Siirt Belediyesi'nde devam eden yargı süreçleri nedeniyle görev değişikliği olmuştur)

Toplam 20.745 belediye meclis üyesinden 2.283'ü (% 11,1), 1.272 il genel meclisi üyesinden 48'i (% 3,77) kadındır (YSK. 2019). Ayrıca 31 Mart 2019 yerel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde 1086 kadın muhtar seçilmiştir.

Uzmanlık gerektiren mesleklerde kadın oranları oldukça yüksektir. Üniversitelerde kadın öğretim görevlileri oranı % 50,43'tür.

Bu kapsamda, profesörler içerisinde kadın oranı % 32,22, doçentler içerisinde kadın oranı % 40,12, Dr. öğretim üyeleri içerisinde kadın oranı % 44,69, araştırma görevlileri içerisinde kadın oranı % 51,29'dur. (YÖK, Aralık 2020)3.

Ayrıca 199 üniversitenin 17'sinde (% 8,54) kadın rektör görev yapmakta olup kadın dekan oranı ise % 18,86'dır (YÖK, Aralık 2020).

63.628 mimarın 29.543'ü (% 46,43), Türkiye genelinde toplam 598.437 mühendis ve mimarın 138.960'ı (% 23,22) kadındır (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Aralık 2020).

Barolara kayıtlı 146.137 avukatın 67.276'sı (% 46,04), 81 baro başkanının 8'i (% 10,13) (Türkiye Barolar Birliği, Aralık 2020),

Bankacıların % 51'i (Türkiye Bankalar Birliği, Aralık, 2019), emniyet müdürlerinin % 5,80'i (203), emniyet amirlerinin % 9,05'i (50), komiserlerin 14,92'si (703), komiser yardımcılarının % 8,85'i (996), polis memurlarının % 8,11'i (21010), çarşı ve mahalle bekçilerinin % 0,23'ü (70) (Emniyet Genel Müdürlüğü, Aralık 2020),

Jandarmaların % 4,84'ü (1953) (Jandarma Genel Komutanlığı, Aralık 2020), kuvvet komutanlıklarında (kara, deniz, hava) görev yapan subayların % 3,7,'si, astsubayların % 0,11'i, Milli Savunma Bakanlığı'nda görev yapan üst düzey (genel müdür, genel müdür yardımcısı, daire başkanı) yöneticilerin % 7,6'sı, orta düzey (müdür, müdür yardımcısı) yöneticilerin %44,4'ü (MSB, Aralık 2020), Diyanet İşleri Başkanlığı'nda görev yapan personelin % 18'i (23.473) (Diyanet İşleri Başkanlığı, Aralık 2020) kadındır.

³Devlet, Vakıf, Vakıf MYO ve KKTC dahildir.

Sağlık Bakanlığı'nın Aralık 2020 verilerine göre hekimlerin % 44'ü, başhekimlerin % 16,3'ü, toplam sağlık çalışanlarının ise % 56,3'ü kadındır. Öte yandan Gençlik ve Spor Bakanlığı'na kayıtlı toplam 5.476.394 lisanslı sporcunun 1.906.572'si kadındır (% 34,81) (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aralık 2020).

Çalışma Genel Müdürlüğü'nün 31.12.2020 tarihli verilerine göre kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen personele ilişkin bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Unvanlar(*)	Kadın	Toplam Üst	Oran (%)
	Çalışan	Düzye Çalışan (**)	
Vali	2	81	2,47
Genel Müdür	14	180	7,78
Genel Müdür Yardımcısı	42	330	12,73
Başkan	1	38	2,63
Başkan Yardımcısı	10	123	8,13
Daire Başkanı	463	2.803	16,52
Kaymakam(***)	50	1058	4,72
Bölge Müdürü	9	215	4,19
Bölge Müdür Yardımcısı	33	506	6,52
Toplam Üst Düzey	624	5334	11,69

(*) Üst Düzey Unvan Tanımı 657 sayılı DMK da yapılamamış olup Yönetici pozisyonunda olan bazı unvanlar gruplandırılarak verilmiştir.

(**) Büyükşehir Belediyeleri, kuruluşları ve Belediyelerin Üst Düzey Unvanları dahil değildir.

(***)Kaymakam adayları dahildir.

Kadınların bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki oranının düşük olduğu görülmektedir. Bürokraside üst düzey yöneticilerin % 88,31'i erkek, % 11,69'u kadındır. Toplam kamu çalışanlarının ise % 40,33'ü kadın, % 59,67'si erkektir.⁴

Bürokrasinin önemli alanlarından biri olan ve bütün dünyada erkeklerin egemen olduğu diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 259 Büyükelçiden 65'i, (% 25,09) 86 Başkonsolostan 13'ü, (% 15,11) 28 Konsolostan 10'u (% 35,71) merkezde görev yapan 27 Genel Müdürdan 8'i, (% 29,62) 53 Genel Müdür Yardımcısından 16'sı (% 30,19) kadındır (DİB, Aralık 2020). İçişleri Bakanlığında görev yapan 1716 mülki idare amirinden 71'i (% 4,13) kadındır. 71 kadın mülki amir içerisinde; 2 kadın vali (Nevşehir, Uşak), 1 merkez valisi, 12 vali yardımcısı, 2 Hukuk Müşaviri, 21 Kaymakam ve 29 Kaymakam adayı, 1 Genel Müdür Yardımcısı, 2 Mülkiye Müfettişi, 1 Mülkiye Başmüfettişi bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı, Aralık 2020).

HSK Aralık 2020 verilerine göre adli ve idari yargıda görev yapan toplam 14.909 hakimden 6.855'i (% 45,97) ve 6.863 savcıdan 1016'sı (% 14,80) kadındır. Kadınların yüksek yargı organlarındaki durumlarına bakıldığında Yargıtay'da görev yapan 1.373 hakim ve savcıdan 791'i, Bölge Adliye Mahkemeleri'nde görev yapan 2.190 hakim ve savcıdan 698'i, Danıştay'da görev yapan 470 hakim ve savcıdan 243'ü, Bölge İdare Mahkemeleri'nde görev yapan 384 hakim ve savcıdan 129'u, Anayasa Mahkemesi'nde görev yapan 13 hakim ve savcıdan 3'ü,

⁴Çalışma Genel Müdürlüğü 31.12.2020 tarihli verileri baz alınmıştır. TBMM, Askeri Personel, Merkez Bankası ve MİT Çalışanları dahil değildir.

HSK’da görev yapan 215 hakim ve savcıdan 14’ü kadındır. Bununla birlikte Adalet Bakanlığı merkez teşkilatında görevli 311 hakim ve savcıdan ise 66’sı kadındır.

F) KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

1. Mevcut Durum

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada hala en kritik sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. BM Genel Kurulu’nda, Aralık 1993’te kabul edilmiş olan **Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi** ile kadına yönelik şiddet; “**ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma**” olarak tanımlanmıştır. Söz konusu Bildirge, kadına yönelik şiddeti detaylı ve doğrudan ele alan ilk uluslararası belgedir.

Ülkemiz tarafından 2011 yılında imzalanarak onaylanan ve 1 Ağustos 2014 tarihi itibariyle yürürlüğe giren “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” kadına yönelik şiddet alanında uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenleme olması ve başta kadınlar olmak üzere tüm ev içi şiddet mağdurlarını kapsamaması açısından önemlidir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele hususu, ulusal düzenlemelerimizde ve temel politika dokümanlarımızda da yer almaktadır. 2019-2023yıllarını kapsayan 11. Kalkınma Planı’nda da, “Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması için toplumsal bilinç düzeyinin erken çocukluk döneminden başlayarak yükseltilmesine yönelik olarak örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi”, “Kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin ve her türlü istismarın önlenmesine yönelik, toplumsal farkındalık yaratma çalışmalarının hızlandırılması, koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkinliği ve kapasitesi artırılması.” politikalarına yer verilmiştir.

2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini sağlanması amacıyla On Birinci Kalkınma Planında belirlenen tedbirlere yönelik yürütülecek faaliyetler ve projeler belirtilmiş olup kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında yer verilen faaliyetler ve projeler aşağıda yer almaktadır:

602.1. Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesine yönelik düzenlemelerin etkin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

602.2. Kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi amacıyla tüm kamu kurum ve kuruluş personeli dâhil olmak üzere farklı hedef gruplarına yönelik eğitim, seminer vb. farkındalık artırma çalışmalarına devam edilecektir.

602.3. Kadına yönelik şiddetle mücadelede şiddet mağduruna ve şiddet uygulayana yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşların kapasiteleri ve kurumlar arası koordinasyon artırılacaktır.

Kadına yönelik şiddet, kadınların insan haklarından yararlanmalarını engellemekte; kadınların yaşam, güvenlik, özgürlük, saygınlık, fiziksel ve duygusal sağlık hakkı gibi temel haklarını ihlal

etmekte veya pratikte geçersiz kılmaktadır. Engelli kadınlar ve kız çocukları gibi belirli gruplar ise çoğu durumda, gerek kendi evlerinde gerekse dışarıda; şiddet, yaralanma, suistimal, ihmal, ihmalkâr davranış, kötü muamele veya sömürü gibi risklere daha açık durumdadırlar.

Kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve aile içi şiddetle mücadele etmek için göstergeler belirlenebilmesi amacıyla, ilk kez 2008 yılında ülke genelinde “Kadına yönelik şiddetin kaynağı ve türleri nelerdir?” sorusuna yanıt verecek olan büyük ölçekli “**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**” yürütülmüş olup, 2008 yılı araştırmasının takip araştırması niteliğinde olan ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet 2008 ve 2014 Araştırma sonuçlarına ilişkin bazı veriler şu şekildedir:

- 2014 araştırmasında ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya eski eşi tarafından **fiziksel şiddete** maruz bırakılan kadınların oranı **%36**’dır (son on iki ayda %8). Bu oranın 2008 araştırmasın %39 olduğu görülmektedir.
- Yaşamının herhangi bir döneminde **duygusal şiddet** yaşayan kadınların oranı **%44**’tür. Bu oranın 2014 ve 2008 araştırmalarında değişmediği gözlemlenmektedir.
- 2014 araştırmasında yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı **%12**’dir (son on iki ayda %5). 2008 araştırmasında ise bu oran %15 olarak görülmektedir. 2014 araştırmasında yaşamın herhangi bir döneminde **fiziksel veya cinsel şiddetin** birlikte yaşanma oranı **% 38**’dir. 2008 araştırmasında ise bu oran **%42**’dir.
- 2014 araştırmasında **kentte fiziksel şiddet** oranı %35 iken **kırda** %37,5’tir. 2008 araştırmasında **kentte fiziksel şiddet** oranı %38 iken **kırda** %43’tür. 2014 araştırmasında yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda **yaralanan kadınların** oranı **%26**’dır. 2008 araştırmasında ise bu oran %25’tir.
- 2014 araştırmasında **en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı%43**, **lisans ve lisansüstü** üzeri düzeyde eğitim alanların oranı ise **%21**’dir. 2008 araştırmasında ise bu oran eğitimi olmayan kadınlar için %55,7’dir.
- 2014 araştırmasında yaşadıkları şiddeti **kimseye anlatamayan kadınların** oranı %44’tür. 2008 araştırmasında ise bu oran %48,5’dir. **Geçen süre içerisinde yaklaşık yüzde 5’lik bir düşüş yaşanmıştır.**

Söz konusu Araştırmanın Türkçe ve İngilizce Nihai Raporu basılmış, ilgili paydaşlara dağıtımı yapılmıştır. TÜİK tarafından resmi istatistik kapsamında değerlendirilen araştırmanın sonuçları, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek için alınan önlemler ve üretilen politikalara temel oluşturmaktadır.

2008 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilen araştırmaların takip araştırması niteliğinde olacak araştırmanın 2021-2022 yıllarında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2. Yapılan Çalışmalar

a) Yasal Düzenlemeler

Ülkemiz Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığımız döneminde İstanbul'da imzaya açılan ***Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni ilk imzalayan*** ülkeler arasında yer almıştır. 24 Kasım 2011 tarihinde parlamentoda onaylanarak Resmi Gazete'de yayınlanmasını takiben, 14 Mart 2012 tarihinde onay belgesini Avrupa Konseyi Sekreteryasına ileten ***ilk ülke*** olmuştur.

8 Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilerek; 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlenmektedir.

Kanun ile korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunan kişi hakkında alınabilecek koruyucu ve önleyici tedbirler ayrıntıları ile düzenlenmiştir. Korunan kişi hakkında; barınma yeri tespiti, geçici maddi yardım yapılması, psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal destek hizmetlerinin verilmesi, resen geçici koruma altına alınması ve kreş imkânından faydalandırılması hakkında verilecek koruyucu tedbir kararlarının mülki amir tarafından; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise ilgili kolluk amirlerince koruyucu tedbir kararı alınabilecek ve kararlar verilirken delil ve belge aranmayacaktır.

Korunan kişi hakkında; işyeri ve yerleşim yerinin değiştirilmesi, aile konutu şerhi konulması ve hayati tehlikenin bulunması halinde kimlik ve diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi hakkında verilecek koruyucu tedbir kararlarının hakim tarafından verilmesi düzenlenmiştir.

Şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali olan kişiye ise hakim tarafından; korunan kişiye yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama; evden uzaklaştırılma; korunan kişi-kişilere yaklaşmasının önlenmesi; korunan kişinin şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemesi; silahı varsa veya silah taşınması zorunlu bir kamu görevi ifa etse bile zimmetinde bulunan silahı ilgili birimlere teslim etmesi; alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı var ise hastaneye yatmak dahil muayene ve tedavisinin sağlanması düzenlenmiştir.

Ayrıca hakim tarafından velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hakkında karar verilebileceği, şiddet uygulayan kişi ailenin geçimini sağlayan kişi ise hakim tarafından durumun özellikleri göz önüne alınarak talep edilmese dahi nafakaya hükmedilebileceği düzenlenmiştir.

Şiddet uygulayan kişinin tedbir kararlarına aykırı hareket etmesi halinde 3 günden 10 güne kadar zorlama hapsine tabi tutulması düzenlenmiştir. Şiddetin önlenmesi ve koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik olarak destek ve izleme hizmetlerinin yedi gün yirmi dört saat esaslı ile yürütüleceği “**Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri**”nin kurulması ve verilecek destek hizmetleri düzenlenmiştir.

Medeni Kanun, İş Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunlarda yapılan eşitlikçi reformlarla, Türkiye’de tüm mevzuat, kadın erkek eşitliği ilkesini gözeten ve kadına yönelik şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya kavuşturulmuştur.

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 50 bini geçen belediyelere kadın ve çocuklar için konukevleri açma görevi verilmiştir. Söz konusu düzenlemede 2012 yılında yapılan değişiklik ile Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000’i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açması “zorunlu hale” getirilmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. “Yasal Gelişmeler”).

“Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik” 5 Ocak 2013 tarihinde; “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği” 18 Ocak 2013 tarihinde; “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkındaki Yönetmeliği” ise 17 Mart 2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bir diğer önemli düzenleme “Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi olup kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda koordinatör kurum olarak KSGM belirlenmiştir.

TBMM bünyesinde Ocak 2015’te “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırması Komisyonu” oluşturulmuştur. Komisyon tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu 08 Mayıs 2015 tarihinde yayınlanmıştır.⁵

b) Eylem Planları

Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında atılması gereken adımlara ilişkin bir çerçeve sunması ve ilgili kurum kuruluşlara rehber olması açısından Eylem Planları hazırlanmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarının ilki 2007 yılında hazırlanmıştır. 2012 yılında Genel Müdürlüğümüz tarafından hazırlanan ikinci kadına yönelik şiddet eylem planı olan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2. Ulusal Eylem Planı (2012-2015)**” yürürlüğe girerek Eylem Planının İzleme ve Değerlendirmesine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele alanında temel politika önceliklerini ortaya koyan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Üçüncü Ulusal Eylem Planı (2016-2020)**” uluslararası sözleşmelerden ve yasal mevzuatımızdan güç alarak hazırlanmıştır. Aralık 2016 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren ve ilgili kurum/kuruluşlara dağıtımı gerçekleştirilen “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planı 2016-2020**” ile;

- ✓ Mevzuat Düzenlemeleri,
- ✓ Farkındalık Yaratma ve Zihniyet Dönüşümü,
- ✓ Koruyucu ve Önleyici Hizmet Sunumu ve Şiddet Mağdurlarının Güçlenmesi,

⁵Komisyon raporu için bkz: Bölüm 1 için: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-1.pdf>; Bölüm 2 için; <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss.717-bolum-2.pdf>

- ✓ Sağlık Hizmetlerinin Düzenlenmesi ve Uygulanması,
- ✓ Kurum Kuruluşlar Arası İşbirliği ve Politika Geliştirme.

olmak üzere 5 temel alanda iyileştirmeler hedeflenmiş ve faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Eylem Planının etkin biçimde uygulanması kapsamında koordinasyon ve izleme süreci Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir.

2021-2025 döneminde uygulanmak üzere Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı hazırlıkları ilgili tüm tarafların katkı ve önerileri alınarak tamamlanmış olup, 2021 yılı içinde yürürlüğe konulması planlanmaktadır.

Diğer taraftan, Üçüncü Ulusal Eylem Planımız doğrultusunda, uygulamada öne çıkan sorunlar ve çözüm önerileri konusunda Bakanlığımız öncülüğünde; Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı işbirliğinde ortak çalışma gerçekleştirilmiş olup çalışma neticesinde 2020-2021 yıllarını kapsayan “**Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı**” hazırlanmıştır.

Koordinasyon Planı, ilgili Bakanlıklar ve Başkanlık tarafından 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü etkinlikleri kapsamında imza altına alınmış olan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” çerçevesinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Koordinasyon Planı ile *Mevzuatın Etkin Uygulanması, Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi, Farkındalık Artırma ve Bilinç Yükseltme ile Veri Toplama ve Araştırma* hedefleri kapsamında ilgili kurumlar tarafından kapsamlı 75 faaliyet planlanmıştır.

Ayrıca; 3.Ulusal Eylem Planınının 81 il düzeyinde daha etkin biçimde uygulanmasını teminen Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları hazırlanmıştır. Söz konusu eylem planlarında mevzuatın etkin uygulanması, farkındalığın artırılması, kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi, koordinasyon ve işbirliğinin artırılmasına dönük kapsamlı faaliyetlere yer verilmiştir.

Halihazırda 81 ilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı bulunmaktadır. Eylem Planları kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin altı aylık dönemlerde izleme çalışmaları yapılmaktadır.

2017-2018 yıllarında Bakanlığımız tarafından erken yaşta evlilik oranının yüksek olduğu 19 il ziyaret edilmiş, erken yaşta evliliklerle mücadele il eylem planları hazırlanmıştır. Bu çerçevede, sorunun çözümü için “bölgesel özellikler” ve “bölgesel öncelikler” özellikle dikkate alınmıştır.

c) *İzleme ve Değerlendirme*

2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler Konulu” Başbakanlık Genelgesi ile “*kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri*” koordinasyon görevi Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Başbakanlık Genelgesinde yer alan tedbirlerin takibi ve mevcut gelişmelerin değerlendirilmesi amacıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ilgili tüm kamu kurum ve

kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla **Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komitesi** oluşturulmuştur. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinasyonuna periyodik olarak her yıl bir defa toplanan Komite, kadına yönelik şiddet konusundaki çalışmaları-gelişmeleri değerlendirmekte, bu konuda öneriler sunmaktadır. Komitenin 14. Toplantısı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı başkanlığında Adalet ve İçişleri Bakanlarımızın teşrifleriyle 24 Aralık 2020 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca; 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlar arası koordinasyon görevi Bakanlığımız tarafından yerine getirilmektedir. Koordinasyon görevinin yerel düzeyde etkin biçimde gerçekleştirilmesi amacıyla; 17.03.2016 tarihinde yürürlüğe giren “*Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik*” kapsamında *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu*” oluşturulması hüküm altına alınmıştır.

6284 sayılı Kanun kapsamında ilgili kurumlar tarafından verilen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak, ilde şiddet alanında toplanan verileri değerlendirmek, şiddetin önlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak, uygulamadan kaynaklanan sorunları giderilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirmek gibi görevleri bulunan Komisyonlar Yönetmelikte yer alan üyelerin katılımı ile *6 ayda bir toplanmaktadır*.

Söz konusu toplantılar ŞÖNİM’ler tarafından raporlanarak düzenli olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne iletilmekte, hazırlanan Genel Rapor ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılmaktadır.

d) Araştırmalar

Kadına yönelik aile içi şiddeti izlemek ve aile içi şiddetle mücadele etmek için göstergeler belirlenebilmesi amacıyla, ilk kez 2008 yılında ülke genelinde “Kadına yönelik şiddetin kaynağı ve türleri nelerdir?” sorusuna yanıt verecek olan büyük ölçekli “**Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**” yürütülmüş olup, 2008 yılı araştırmasının takip araştırması niteliğinde olan ikinci araştırma ise 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. 2008 ve 2014 yıllarında yapılan araştırmanın takibi niteliğinde olan üçüncü araştırmanın ise 2021-2022 yıllarında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’a ilişkin olarak 2014 yılında başlayan “**6284 sayılı Kanun’un Uygulanmasına Yönelik Etki Analizi Araştırması**” tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında Kanun’un şiddet mağduru kadınlara, şiddet uygulayanlara ve bu kişilerin çocukları ve yakınlarına nasıl yansıtığının ortaya çıkarılması ve Kanun’un aile içi ve kadına yönelik şiddet olaylarının önlenmesinde ve şiddet mağdurlarının korunmasında etkili olup olmadığının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasında karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışmalar devam etmektedir.

e) Veri Entegrasyon Çalışmaları

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3. Ulusal Eylem Planında “Kadına yönelik şiddet verilerinin etkin biçimde izlenmesi amacıyla Kurumlar arası ortak veri tabanı oluşturulacaktır.” şeklinde belirlenen faaliyet kapsamında, Bakanlığımız tarafından 6284 sayılı Kanuna istinaden verilen

tedbir kararlarının Kurumlar arası entegrasyon çalışması ile ortak bir veri sisteminde kaydedilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Bakanlıklarımız tarafından AÇSH İl Müdürlükleri, sosyal hizmet merkezleri, ŞÖNİM ve kadın konukevleri tarafından sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin bilgileri veri tabanı aracılığıyla izlemek, güncellenmesini sağlamak, yapılacak çalışmaları değerlendirmek ve bilgi paylaşımında bulunmak amacıyla; “Aile Bilgi Sistemi Kadın Modülü” oluşturulmuştur.

6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının UYAP üzerinden Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı arasında gerçekleştirilen entegrasyon çalışması tamamlanmıştır. Kararların takibi ve izlenmesinin etkinliğine katkı sağlayacak olan "6284 Karar Takip Sistemi" Bakanlığımızın 81 İl Müdürlüğü ile Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin(ŞÖNİM) kullanımına açılmıştır.

Eylül 2017’de imzalanan, “İçişleri Bakanlığı ile (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Arasında Bilgi Paylaşım Protokolü” ile Emniyet Genel Müdürlüğünce düzenlenen “6284 Sayılı Kanun Kapsamında Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu” ve “6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarına ilişkin verilerin” Bakanlığımız ile elektronik olarak paylaşılmasına yönelik çalışmalar tamamlanmıştır. Bunun yanısıra, Jandarma Genel Komutanlığı ile Bakanlığımız arasında 15 Nisan 2020 tarihinde imzalanan Protokol ile “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formunun” Bakanlığımız ile elektronik olarak paylaşılmasına başlanmıştır. Söz konusu veri entegrasyon çalışmaları sayesinde birinci faz çalışmaları tamamlanmıştır. Veri entegrasyon çalışması şiddet mağduru bireylere ulaşma süresinin kısalmasını sağlamakta ve korumanın etkinliğini artırmaktadır.

6284 sayılı Kanunun ilgili maddesi kapsamında şiddet mağduru hakkında hükmedilen "gizlilik" kararlarının, Sağlık Bakanlığı, MEB, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, SGK, Türkiye Bankalar Birliği gibi ilgili kurum ve kuruluşlarla elektronik ortamda paylaşılmasına yönelik entegrasyonun sağlanması için ikinci faz çalışmaları devam etmektedir.

f) Eğitim Çalışmaları

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Türkiye’de kadın erkek fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konularında ilgili paydaşlara ve toplumun farklı kesimlerinin farkındalık ve duyarlılığını artırmak amacıyla çeşitli düzeylerde eğitim, seminer, konferans vb. çalışmalar yapılmaktadır. Eğitimlerinin devamlılığının sağlanmak ve etkinliğini artırmak amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmaktadır. Bu kapsamda Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Bakanlığımız arasında protokoller imzalanmıştır. Söz konusu protokoller kapsamında 2006 yılından bu yana eğitimler verilmiş; Aile Mahkemesi hâkimi ve Cumhuriyet savcıları, mülki idare amirleri, kamu kurum ve kuruluşlarından çeşitli düzeyde çalışanlar, medya mensupları ve üniversite öğrencilerine yönelik seminerler düzenlenmiştir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğinin geliştirilmesi ve farkındalık çalışmalarına ağırlık verilmesi önem arz etmektedir.

Bakanlığımız ile İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı arasında imzalanan “**Eğitim Protokolleri**” ile 2007 yılından bu yana ilgili taraflarla gerçekleştirilen eğitim çalışmaları ile **441 Aile Mahkemesi Hâkimi ve Cumhuriyet Savcısına,**

118.084 polise, 27.193 jandarma personeline, 158.697 sağlık personeline yönelik kadına karşı şiddetle mücadele konusunda eğitim programları gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, kamu personelinin kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bilgi ve farkındalığının artırılması amacıyla Bakanlığımız koordinasyonunda 2018 ve 2019 yıllarında başta kamu görevlileri olmak üzere 81 ilde ilgili kurum ve kuruluşlarda görevli personele yönelik "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Seminerleri" gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, 2018- 2020 yıllarında kamu kurum ve kuruluşlarının merkez ve taşra teşkilatı personeline yönelik yarım günlük eğitim seminerleri düzenlenmiş olup söz konusu eğitimler ile ilgili kurum ve kuruluşlarda görev yapan **yaklaşık 75.000 kamu personeline** ulaşılmıştır.

Koordinasyon Planının İçişleri Bakanlığı faaliyetleri kapsamında 2020 yılında Polis Merkezi Amirliklerinde ve Jandarma Karakollarında görev yapan **154.231 kolluk personeline** aile içi ve kadına karşı şiddetle mücadele konusunda eğitim verilmiştir.

"Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Seminerleri"nin devamının sağlanarak daha geniş kesimlere ulaşılması ve ilgili tüm taraflarda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda farkındalık sağlanması ve bu çerçevede önleyici hizmet sunumunun etkinliğinin artırılması planlanmaktadır. Erkeklerle yönelik farkındalık artırma faaliyetleri çerçevesinde Milli Savunma Bakanlığı ile işbirliği gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, ilk celp dönemi olan 15 Eylül 2018 tarihinden Şubat 2020 tarihine kadar söz konusu seminerler vasıtasıyla toplam 630.000 er ve erbaşa ulaşılmıştır.

Milli Savunma Bakanlığı ile Bakanlığımız arasında imzalanan "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol" kapsamında gerçekleştirilen eğitimler ile 2014-2016 yılları arasında 8.730 personele eğitici eğitimi verilmiş olup, 637.818 erbaş ve ere kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitim verilmiştir. Ayrıca; karargâhlarda görevli Subay, Astsubay, Sivil Memur ve askeri öğrenciler toplam 26.528 personele konferans verilmiştir.

22 Ocak 2019 tarihinde, Bakanlığımız ile Milli Savunma Bakanlığı arasında "Kadının Güçlenmesi ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol" imzalanmıştır. Protokol ile 2014-2016 yılları arasında düzenlenen eğitimlerin sürdürülmesi amaçlanmıştır. Protokol kapsamında; 101 kişinin birinci kademe eğitimi, 2.264 kişinin ikinci kademe eğitimi tamamlanmış olup; 86.125 erbaş ve ere kadının güçlenmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda eğitim verilmiştir.

Bakanlığımız ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) arasında dezavantajlı çocukların korunması, gelişim ve katılım haklarından yararlanabilmelerinin güçlendirilmesi amacıyla hazırlanan "2018-2019 Ortak Çalışma Planı" 25 Nisan 2018'de imzalanmıştır.

Söz konusu Çalışma Planı, süresinin sona ermesi sebebiyle 2020 yılının Nisan ayında yenilenmiştir. Söz konusu çalışma planını içeren işbirliği kapsamında erken yaşta ve zorla evliliğin önlenmesi için çalışan kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları bünyesinde görev yapan hizmet sağlayıcılara (kolluk görevlileri, sağlık personeli, sosyal hizmet görevlileri, yargı personeli, mülki idare personeli, vb.) yönelik çalıştaylar, seminerler ve eğitimler düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Bu kapsamda, kadına karşı şiddetle mücadele alanında hizmet sunan Aile, Çalışma, Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü, ŞÖNİM, Kadın Konukevi ve SHM'lerde görev yapan mesleki ve idari personele yönelik Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadelede Meslek Elemanlarına Yönelik Eğitici Eğitimleri; Kasım 2018- Ocak 2019 dönemi içerisinde 81 ilden 300 meslek elemanının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 250 kuruluş müdürüne yönelik erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele semineri düzenlenmiştir.

2019 yılı içerisinde İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünde görevli toplam 650 kolluk personeline yönelik kadının güçlenmesi ve kadına yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele kapsamında eğitim seminerleri gerçekleştirilmiştir.

2019 yılında çalışma planı kapsamında, Bakanlığımız Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde görev yapan 150 meslek elemanına yönelik "Kadına Yönelik Şiddet ve Erken Yaşta Evliliklerle Mücadelede Toplumla Çalışma Becerilerinin Geliştirilmesi Eğitimi" düzenlenmiştir.

Çalışma Planı kapsamında, erken yaşta ve zorla evlilik olgusunun çeşitli biçimlerde yaşandığı ülkelerde iyi uygulama örneklerinin incelenmesi ve bu örneklerin Bakanlığımız politikalarına temel teşkil etmek amacıyla raporlanmasına yönelik bir proje yürütülmektedir.

Ayrıca her yıl "Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü" olan 25 Kasım'da KSGM tarafından çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü etkinlikleri kapsamında, çok boyutlu ve tüm tarafların katkısı alınarak, Ülke düzeyinde tematik toplantılar ve farkındalık artırma faaliyetleri gerçekleştirilmektedir:

- 25 Kasım 2020 tarihinde Sayın Emine ERDOĞAN Hanımefendinin Video mesaj hitaplarıyla Bakanlığımız tarafından "**Şiddetle Mücadelede Televizyon Dizilerinin Rolü**" konulu video konferans gerçekleştirilmiştir.
- Program kapsamında ilgili kamu kurum temsilcileri, kanal yöneticileri, televizyon dizi yapımcıları, yönetmenleri ve oyuncular olmak üzere alanda çalışan katılımcılar çağrılarak şiddetsiz toplumun inşası için istişarelerde bulunulmuştur.
- Adalet ve İçişleri Bakanlıkları tarafından 25 Kasım haftasında çalıştay, eğitim ve benzeri çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca 25 Kasım haftasında;

- 81 ilde eşzamanlı olarak İl Valileri başkanlığında "Kadına Yönelik Şiddet İzleme, Koordinasyon ve Değerlendirme Komisyonları" toplanmıştır.
- İllerde, AVM ve kent merkezlerine kurulan stantlarda farkındalık yaratılması; Türkiye Basketbol Federasyonu, Voleybol Federasyonu ve Futbol Federasyonu işbirliğiyle hafta sonu yapılan müsabakalara sporcuların "Kadına Şiddete Sıfır Tolerans" yazılı pankartlar ile çıkması sağlanmıştır.
- 81 İlimizde farklı hedef grupların kadına yönelik şiddet konusunda farkındalığını arttırmaya yönelik Tematik Toplantılar düzenlenmiş; afiş, broşür ve görsellerin 81 ilde sergilenmesi ve dağıtımı sağlanmıştır.

- Bu kapsamlı çalışmalar ile toplumun tüm dinamikleri düzenlenen etkinliklere destek vermeye ve bu konuda sorumluluk almaya davet edilmiştir.

Diğer yandan, kadına yönelik şiddet konusunda bilgi ve deneyim paylaşımında bulunmak, ilgili tarafların sorunları ve çözüm önerilerini paylaşmalarına imkan vermek amacıyla çalıştay, toplantı gibi etkinlikler düzenlenmektedir.

g) Protokoller

Jandarma Genel Komutanlığı ile(mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında 12 Nisan 2012 tarihinde imzalanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Sunulan Hizmetlerde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesine, İşbirliği Yapılmasına ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” ile Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde İl Jandarma, İlçe Jandarma ve Jandarma Karakol Komutanlıkları ile Çocuk ve Kadın Kısım Amirliklerinde görevli personele yönelik olarak gerçekleştirilen “Çocuk Suçlarının ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kurs Programı” kapsamında çeşitli dönemlerde “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi” konularında 1'er günlük kurslar verilmektedir.

Ayrıca, Jandarma Okullar Komutanlığında 2013/2014 öğretim yılında “Kadına Yönelik Şiddet” ayrı bir ders olarak müfredatta yer alacak olup, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” ders kitabı basımı gerçekleştirilmiştir.

Adalet Bakanlığı, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı ve Ankara Üniversitesi Rektörlüğü arasında “Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin 6284 Sayılı Kanun’na Yönelik Hukuk Kliniği Uygulamalarında Bulunmalarına Dair Protokol” imzalanmıştır. Protokol kapsamında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri tarafından Ankara’da kurumsal hizmet birimlerimizde şiddet mağdurlarına yönelik hukuki danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Kadına yönelik şiddetle daha etkin mücadele edilebilmesi amacıyla; Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı bünyesinde kurulu elektronik izleme sistemi altyapısı ve elektronik kelepçe cihazlarının kullanıldığı sistem ile şiddet uygulayan ve şiddet mağdurunun birlikte takip edileceği pilot uygulamaya Bakanlığımız, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı işbirliğinde başlanılmıştır.

Bu doğrultuda 08 Mart 2015 tarihinde ilgili Bakanlıklar ile Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Yönelik bir yıllık Pilot Uygulama İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Protokol’ün süresinin dolması nedeniyle 1 yıl süreli “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Yönelik Pilot Uygulama İşbirliği Protokolü” yenilenerek 19 Nisan 2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Pilot uygulama 30 Haziran 2017 tarihinde imzalanan Protokol ile 2 yıl süreyle uzatılmış ve 4 ile daha yaygınlaştırılmıştır. Pilot uygulama illeri olan Ankara, İzmir, İstanbul, Bursa, Antalya ve Gaziantep’te pilot uygulama devam etmektedir. Protokolün 30 Haziran 2019 tarihinde yenilenmesi ile elektronik kelepçe uygulaması 2 yıl süreyle uzatılmıştır. Halihazırda

uygulanmakta olan Ankara, İzmir İstanbul, Antalya, Bursa, Gaziantep illerinin yanı sıra Aydın, Denizli, Eskişehir, Malatya, Mersin, Sakarya, Samsun, Trabzon illerine yaygınlaştırılmıştır.

Elektronik Kelepçe Pilot Uygulaması'nın ülke geneline yaygınlaştırılmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı'nca yürütülen teknik altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Bu kapsamda 25 Ocak 2021 itibarıyla 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan teknik yöntemlerle takip kararlarının gereği İçişleri Bakanlığı Güvenlik ve Acil Durum Koordinasyon Merkezi (GAMER) bünyesinde Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı'na bağlı olarak kurulan "Elektronik İzleme Merkezi"nde ülke genelini kapsayacak şekilde (81 il ve ilçeler polis ve jandarma sorumluluk bölgelerinde) yerine getirilecektir.

Diğer taraftan 6284 sayılı Kanun'un 12 nci maddesinde yer alan teknik yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceğine ilişkin hüküm kapsamında Elektronik Kelepçe Pilot Uygulaması'nın ülke geneline yaygınlaştırılmasına temel teşkil edecek ikincil mevzuat hazırlıkları ilgili taraflarında görüşleri alınarak Genel Müdürlüğümüzce yürütülmüştür. Bu kapsamda "6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik Taslağı" hazırlanmış olup taslak Yönetmeliğin Cumhurbaşkanlığı'na sunulmasının ardından yayınlanması planlanmaktadır.

Ayrıca, İçişleri Bakanlığı ve Bakanlığımız işbirliğinde şiddet mağduru veya şiddet görme riski altında olan kadınlar için iletişim teknolojisi imkanlarıyla daha etkin ve hızlı müdahalenin sağlanması amacıyla **Kadın Destek Sistemi (KADES) uygulaması** 24 Mart 2018 tarihi itibarıyla hizmete girmiştir. Akıllı telefonlarda indirilen bir uygulama olan Kadın Destek Sistemi (KADES) yalnızca kadınların kullanımına açık olup, uygulamada yer alan "Yardım İste" butonu vasıtasıyla kolluk birimleri tarafında 7 gün/24 saat hızlı, etkili müdahale sağlanmaktadır. 2020 yılsonu itibarıyla, 1.327.000 kişi tarafından KADES uygulaması indirilmiş; 68.214 ihbarda bulunulmuştur.

h) Projeler

1. IPA-2009 programı kapsamında finanse edilen, (mülga) ASPB'nin yararlanıcı olduğu ve 2014-2016 yılları arasında yürütülmüş olan "**Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi**" kapsamında şiddet mağduru kadınlara sağlanacak destek hizmetlerinin geliştirilmesi yoluyla 26 proje ilinde; kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmalarının güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Projenin teknik destek bileşeni kapsamında 26 ili kapsayan durum analizi ile eğitim ihtiyaç analizi oluşturulmuş; ardından İl Eylem Planları geliştirilmiş; şiddete maruz kalan kadınlara hizmet veren birimlerin personeline yönelik kadına yönelik şiddet ve cinsiyet eşitliği eğitim programları düzenlenmiş ve bu eğitimlere ilişkin bir süpervizyon mekanizması kurulmuş; şiddet mağdurlarına yönelik verilecek hizmetlerde standartlaşmanın sağlanmasına yönelik çalışmalar geliştirilmiştir.

Hibe bileşeni kapsamında ise; yerel ve ulusal düzeyde sivil toplum kuruluşlarının kadına karşı şiddete yönelik kapasitelerinin güçlendirilmesi için 11 ilde 19 STK'na yaklaşık 3.000.000 Avro hibe desteği sağlanmıştır.

2. Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Ülkemize sığınan Suriyelileri cinsiyete dayalı şiddet konusunda bilinçlendirmek, Suriyeli kadınlara ve çocuklara yönelik şiddeti önlemek ve

hizmet sunanların kapasitesini güçlendirmek amacıyla “Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Müdahale İnsani Yardım Programı”, BM Nüfus Fonu, AFAD ve (mülga) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliğiyle yürütülmüştür. Proje kapsamında kamp personeline ve hizmet sunanlara yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenmiş ve Suriyeli kadınlar arasında dayanışma inşa etmek amacıyla toplantılar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Suriyelilere yönelik olarak kadına yönelik şiddet, evlilik yaşı, resmi nikah ve kadın haklarıyla ilgili temel bilgilendirici bir broşür hazırlanmıştır.

3. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüze bağlı hizmet birimleri tarafından sunulan koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulabilmesi ve kuruluşlarda çalışan meslek elemanlarının, hazırlanan eğitim materyalleri ve bu kapsamda verilecek eğitimler yoluyla kapasitelerinin güçlendirilmesi amacıyla *Kadın Hizmet Birimlerinin Kapasite Geliştirme Projesi* yürütülmektedir.
4. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD) uygulayıcılığı ve Bakanlığımızın faydalanıcı olduğu “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Alanında Çalışan Mesleki Personelinin İnsan Ticaretiyle Mücadelede Kapasitesinin Arttırılması Projesi” 01.04.2019 – 04.06.2020 tarihleri arasında uygulanmıştır. Projede, ülkemizin insan ticareti ile mücadelesinde suçun önlenmesi ve mağdurların korunması kapsamında kadın hizmetlerinde çalışan meslek elemanlarına yönelik olarak bilgilendirme, farkındalık kazanma, mağdurların tespiti, ilgili kurumlar ile işbirliği ve koordinasyonun geliştirilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi ve Kadın Konukevlerinde çalışanlara yönelik; 2019 yılında 197 ve 2020 yılında 48 olmak üzere toplam 248 personele eğitim verilmiştir. Ayrıca konu hakkında farkındalık yaratma amacıyla 81 il müdürlüğümüzde kadın hizmetlerinden sorumlu il müdür yardımcılarına eğitim verilmiştir.
5. FRIT-II kapsamında ilgili Genel Müdürlüklerimiz (KSGM, ATHGM, EYHGM ve ÇHGM) tarafından uygulanacak “En Kırılgan Gruptaki Türk Vatandaşları ile Geçici Koruma ve Uluslararası Koruma Altındaki Kişilerin Sosyal Hizmetlere Erişiminin Arttırılması” adlı projenin sözleşmesi Bakanlığımız ve AB delegasyonu arasında 17.12.2020 tarihinde imzalanmıştır. Projenin Genel Müdürlüğümüz görev alanında yürütülen bileşeni kapsamında, 81 ilimizde kurumsal kapasitenin geliştirilmesi; meslek elemanları ve destek personellerinin hizmet sunum kapasitesinin geliştirilmesi; ilgili kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonun arttırılması planlanmaktadır.
6. AK Horizontal Facility - Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Kapsamlı Kurumsal Müdahale Geliştirme Projesi (2019-2021) ile; Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO)’ndan doğan tavsiye kararlarına dayalı standartların etkin şekilde uygulanması ve koordinasyonu konusunda Türkiye’de kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Proje, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadele, şiddet mağdurlarının/kurtulanların korunması ve şiddet faillerinin kovuşturmasından sorumlu temel mercilerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Proje, Kadına

Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve ilgili politikaların uygulanmasına katkı sağlayacaktır.

Proje yararlanıcıları; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Türkiye Adalet Akademisi ve İçişleri Bakanlığıdır.

Kadın Konukevlerinde Anneleri ile Birlikte Kalan Şiddet Mağduru/Şiddete Tanıklık Etmiş Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Standardizasyonu Projesi (2019-2020); kadın konukevlerinde şiddet mağduru anneleri ile birlikte hizmet alan çocuklara sunulan hizmetlerin standartlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik hizmet alan çocuklara sunulan hizmetlerin standartlaştırılması ve geliştirilmesine yönelik olarak UNICEF ile işbirliğinde uygulanmaktadır.

Proje kapsamında; kadın konukevlerinden hizmet alan şiddet mağduru kadınların beraberindeki çocuklarının psiko-sosyal gelişimlerinin desteklenmesi ve yaşadıkları travmalara etkin müdahale edilebilmesi amacıyla yeni bir psiko-sosyal destek rehberi oluşturulmuştur.2021 yılında söz konusu rehberin basımının yapılarak, yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 3.Ulusal Eylem Planında yer alan ilgili faaliyet kapsamında; farklı ihtiyaç gruplarına bir arada hizmet sunan kadın konukevlerinin daha etkin ve verimli hizmet sunumuna yönelik kadın konukevlerinin ihtisaslaşması çalışmaları yürütülmüştür.

İhtisaslaşma çalışmaları kapsamında, 2020 yılı içerisinde Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde her ilde 1 adet olmak üzere toplam 3 adet can güvenliği riski bulunanlara yönelik kadın konukevi ve Ankara ilinde 1 adet psikososyal destek ihtiyacı bulunanlara yönelik kadın konukevi olmak üzere toplam 4 kadın konukevi ihtisas kuruluşu dönüştürülmüştür. İhtisaslaşmış kuruluşların oluşturulmasında risk temelli yaklaşımla 81 ilde uygulanmak üzere “Kadın Konukevi Hizmet Standartları Rehberi” hazırlanmıştır. Rehberde; gizlilik, güvenlik ve güçlenme ilkeleri temelinde fiziksel, yönetsel ve mesleki standartlar yer almaktadır. Uygulanabilir, sürdürülebilir, izlenebilir ve ölçülebilir olarak yapılandırılan ihtisaslaşma çalışmaları; Kadın Konukevi Hizmet Standartları Rehberi ve Kadın Konukevi Öz Değerlendirme Rehberi ile ülke genelinde tüm kadın konukevlerimizde etkin bir şekilde uygulanması yönünde çalışmalar başlatılmıştır.

ŞÖNİM ve Kadın Konukevi Hizmet Standartları Rehberi ve Öz Değerlendirme Rehberi hakkında uygulayıcıların bilgilendirilmesi görüş ve önerilerinin alınması amacıyla ŞÖNİM ve konukevi müdürlerinin katılımı ile 18-20 Aralık 2019 tarihlerinde “ŞÖNİM ve Kadın Konukevi Hizmet Standartları ve Öz Değerlendirme Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir.

“Kadın Hizmet Kuruluşları Hizmet Standartları ve Öz Değerlendirme Uygulama Çalıştayı” koronavirüs salgını nedeniyle uzaktan eğitim (UZEM) aracılığıyla kuruluş müdürlerimiz 9 gruba ayrılarak 11-22 Mayıs 2020 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Farklı ihtiyaç gruplarına bir arada hizmet sunan kadın konukevlerinin daha etkin ve verimli hizmet sunumunu sağlamak üzere kadın konukevlerinin ihtisaslaşması ve öz değerlendirme çalışmasına kadın konukevlerinde başlanması amacıyla 111 kadın konukevinde ve 81 İl

Müdürlüğümüzde kadın hizmetlerinden sorumlu İl Müdür Yardımcıları da dahil 471 personele eğitim verilmiştir.

7. Kadın Konukevlerinden Hizmet Alan Kadınlara yönelik eğitimler vermek üzere Finansal Okuryazarlık, Ebeveyn ve Bilgi Güvenliği, başlıkları altında eğitici eğitimleri düzenlenmiştir. Söz konusu eğitimlere, 81 ilin kadın konukevinde görevli kuruluş müdürleri ve meslek elemanlarından oluşan 235 kişi katılım sağlamıştır.
8. Meslek elemanlarına yönelik (sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik ve sosyolog bölümlerinden mezun) mesleki kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla psiko-sosyal destek uygulayıcı eğitim programının temel ve ileri düzey olmak üzere iki aşamalı olacak şekilde verilmiştir. Bu kapsamda 907 meslek elemanına Psiko-sosyal Destek Uygulayıcıları İçin Temel Eğitim ve 392 personele Psiko-sosyal Destek Uygulayıcı Programı İleri Düzey Eğitimi verilmiştir. Ayrıca kuruluştaki görevli idareci ve destek personellerine yönelik “Şiddet Mağduru Kadın ve Çocuğa Yaklaşım da Temel İlkeler “ konulu üç günlük eğitim programı 2021 yılında çevrimiçi olarak gerçekleştirilecektir.
9. Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların toplumsal ve ekonomik alanda güçlenmeleri, bilgi ve becerilerini geliştirerek daha nitelikli işlerde yer almaları ve kendilerine yeterli hale gelmelerini desteklemek amacıyla İŞKUR Genel Müdürlüğü ile işbirliği halinde 81 ilde Bakanlığımıza bağlı 111 kadın konukevinden hizmet alan kadınlara yönelik iş kulübü eğitimleri her ay düzenli olarak verilmektedir.

i) Kurumsal Hizmetler

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede mağdurlara sunulan destek hizmetlerinin ve kurumsal yapıların varlığı büyük önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı başta olmak üzere diğer ilgili bakanlıklar, belediyeler, barolar ve STK'lar tarafından kurumsal hizmet sunumu gerçekleştirilmektedir.

(1)Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı/Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

KSGM, kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla başta yasal düzenlemeler olmak üzere, işbirliğine dayalı çalışmalar yapmakta; projeler, kampanyalar yürütmekte; toplantı, konferans, seminerler düzenlemekte; diğer kurum-kuruluşlarca yürütülen çalışmalara katkı sağlamaktadır.

Konukevlerinin 2011 yılında KSGM'ye bağlanmasıyla ise kadınlara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütme ve koordine etme görevlerini de üstlenmiş; icracı ve taşra teşkilatına sahip bir kurum haline gelmiştir.

Kadın Konukevleri

Kadın konukevleri; fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara ve ya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi,

güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kamuya bağlı ilk kadın konukevleri; (mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı olarak 1990 yılında İzmir ve Ankara İllerinde hizmete açılmıştır.

633 sayılı KHK ile kadın konukevleri, KSGM'nin sorumluluğunda olup halen Bakanlığımıza bağlı 111 kadın konukevi; yerel yönetimlere bağlı 32, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı 2 kadın konukevi; sivil toplum kuruluşlarına bağlı 1 olmak üzere ülke genelinde toplam 146 konukevi toplam 3. 508 kapasite ile hizmet vermektedir.

Kadın konukevlerinde kalan kadın ve beraberindeki çocukların durumlarının barınma, sorunlarının incelenmesi ve giderilmesine yönelik mesleki çalışmalar ile birlikte kadın ve çocuklara doğrudan ya da ilgili kuruluşlara yönlendirmek suretiyle güvenlik, danışmanlık, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi sağlık desteği, eğitim desteği, , harçlık, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler vb. alanlarda destek sunulmaktadır.

Kadın konukevlerinden;

- 2016 yılında,29.612 kadın ve beraberindeki 17.956çocuk olmak üzere toplam 47.568 kişi hizmet almıştır.
- 2017 yılında,33.413 kadın ve beraberindeki 23.575çocuk olmak üzere toplam 56.988 kişi hizmet almıştır.
- 2018 yılında,36.767 kadın ve beraberindeki 26.769 çocuk olmak üzere toplam 63.536 kişi hizmet almıştır.
- 2019 yılında, 42.843 kadın ve beraberindeki 30.158 çocuk olmak üzere toplam 73.001 kişi hizmet almıştır.
- 2020 yılında 31 Aralık itibarıyla, 35.331 kadın ve beraberindeki 20.551 çocuk olmak üzere toplam 55.882 kişi hizmet almıştır.
- Şiddet mağduru kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarının sağlanması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile yürütülen çalışmalar sonucunda;
- 2019 yılı içerisinde kadın konukevlerinde kalan kadınlar arasından, 6.440'ı meslek edindirme kurslarından yararlandırılmış, 1.189'u işe yerleştirilmiş, 4.930'üne hukuki destek sağlanmış, 933'ü okuma yazma kurslarından faydalandırılmış, 11.337'si sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmış olup kadın konukevlerinde anneleri ile birlikte kalan çocuklar arasından 6.105'i ise kreş ve çocuk kulüplerinden yararlandırılmıştır.
- 2020 yılı içerisinde 31 Aralık itibarıyla kadın konukevlerinde kalan kadınlar arasından 642'si meslek edindirme kurslarından yararlandırılmış, 273'ü işe yerleştirilmiş, 1978'ine hukuki destek sağlanmış, 1.419'u okuma yazma kurslarından faydalandırılmış, 3.999'u sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılmış olup kadın konukevlerinde anneleri ile birlikte kalan çocuklar arasından 4.442'si ise kreş ve çocuk kulüplerinden yararlandırılmıştır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

Bu merkezlerde; 6284 Sayılı Kanun kapsamında, şiddet mağduruna yönelik tedbirlerin takibi ve izlenmesi ile psikososyal destek, hukuki destek, eğitim ve mesleki destek, sağlık desteği, ekonomik destek ve rehberlik danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri sunulmaktadır.

6284 sayılı Kanun kapsamında; halihazırda 81ilde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) hizmet sunmaktadır. ŞÖNİM'lerin kapasitelerinin geliştirilmesi ile fiziksel, yönetsel ve mesleki hizmet standartlarının belirlenmesine yönelik çalışmalar kapsamında,"ŞÖNİM Hizmet Standartları Rehberi" hazırlanmıştır.

ŞÖNİM ve Kadın Konukevleri tarafından sunulan hizmetlere ilişkin etkin ve tek noktadan hizmet takibi, süreçlerin elektronik ortamda yönetilebilmesi, anlık güncel veri temin edilmesi, verilerin tek bir veri tabanında toplanması, sağlıklı istatistiklerin oluşturulması, paydaş kurumlar ile çevrimiçi entegrasyonun sağlanması amacı ile Bakanlığımız Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ile işbirliği içerisinde geliştirilen ve 81 ilimizde kuruluşlarımızın kullanımına açılan "Aile Bilgi Sistemi (ABS) Kadın Modülü"ne ilişkin iyileştirme çalışmalarına devam edilmektedir.

Ayrıca; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı"nda yer alan hedef kapsamında "Kadına yönelik şiddet olaylarının risk analizinin doğru yapılabilmesi amacıyla Aile Bilgi Sistemine (ABS) entegre edilmek üzere risk analiz modülü geliştirilecektir." faaliyeti kapsamında "**Risk Analiz ve Yönetim Modülü**" geliştirilerek ABS'ye eklenmiştir. Modüle ilişkin gerçekleştirilecek Pilot Uygulama sonrasında 81 ilimize yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde 2013 yılından 2020 yıl sonuna kadar625.666 kadın, 49.516 erkek ve 92.245 çocuk olmak üzere toplam 767.427 kişi verilen hizmetlerden yararlanmıştır.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde 2020 yılında ise; 189.663 bin kadın, 16.648 erkek ve 14.397 çocuk olmak üzere toplam 220.708 kişi verilen hizmetlerden yararlanmıştır.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, ŞÖNİM'lerin bulunmadığı yerlerde şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır.

Bu doğrultuda, mağdura erişimin kolaylaşması ve il/ilçe bazında kadına yönelik şiddetle etkin mücadelenin güçlenmesi amacıyla 355 Sosyal Hizmet Merkezinde, şiddetle mücadele irtibat noktası belirlenmiş ve ilgili personele yönelik uzaktan eğitim yöntemiyle kapasite geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir

Alo 183 Sosyal Destek Hattı

AÇSHB bünyesinde çalışan "**Alo-183 Sosyal Destek Hattı**" şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan, destek ve yardıma ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik

danışma hattı olarak çalışmakta; bu kişilere hakları konusunda ve başvuracakları yerler hakkında bilgi vermektedir.

Ayrıca ihmal, istismar ve şiddet vakaları veya töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlarda alınmakta olup; durumun aciliyeti göz önünde tutularak, vakanın bulunduğu ilin acil müdahale ekip sorumlusuna ve/veya kolluk kuvvetlerine bildirilerek müdahale edilmesi sağlanmaktadır. Bu hat, haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir ve ücretsizdir. Arapça ve Kürtçe dillerinde de hizmet veren hattın, kısa mesaj ile iletişim özelliği ve işitme engelli bireyler için 3G özelliği de bulunmaktadır.

Mart ayı itibariyle gelen çağrılarının artışı göz önünde bulundurularak 183 Sosyal Destek Hattında **önceliklendirme süreci** başlatılmıştır. Sosyal Destek Hattını arayan şiddet mağdurları "0" tuşuna basarak herhangi bir sıra beklemeden ilgili destek personeline ulaşabilmektedir. Mayıs ayı itibariyle ise 'ALO 183 Sosyal Destek Hattı'nda WhatsApp uygulaması aracılığıyla vatandaşlara hizmet sunulmaya başlanmıştır. Belirlenen iletişim numarasından 7 gün 24 saat ALO 183 Sosyal Destek Hattı'nda ilgili destek personeline ulaşılmaktadır

(2)İçişleri Bakanlığı

Mülki Amirler

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kadına ve beraberindeki çocuklara uygun bir barınma yeri, geçici maddi yardım, psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal destek, şiddete uğrayan kadının can güvenliği tehlikesi bulunması durumunda geçici koruma altına alınması ve kreş imkânı sağlanması için tedbir kararı Mülki Amirler tarafından verilebilmektedir. Şiddet mağdurları buldukları yerdeki Valilik ve Kaymakamlıklara başvurarak koruyucu tedbir kararları alınması talebinde bulunabilmektedir.

Kolluk Kuvvetleri

İçişleri Bakanlığı bünyesindeki kolluk kuvvetlerinin şiddeti önleme ve gereken tedbirleri alma konusundaki rolü çok önemlidir. Polis ya da Jandarma şiddete maruz kalan kadınların ilk başvurdukları kurumların arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra 6284 sayılı Kanun kapsamında kolluk kuvvetlerinin tedbir kararı alabilme, karar alınmasını talep edebilme, kararların yerine getirilmesini sağlama gibi çok geniş ve önemli görevleri bulunmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü

Merkezde Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Daire Başkanlığına bağlı Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü, ülke çapında aile içi şiddetle mücadelede mevcut hizmetlerin iyileştirilmesinden, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinden, şiddete maruz kalan kişiler için tedbirlerin gerçekleştirilmesi ile ilgili güvenlik hizmetlerinin koordinasyonundan sorumludur. Yerelde ise il ve ilçe merkezlerinde polis merkezleri mevcuttur.

Aile içi ve kadına karşı şiddet olaylarına ilişkin polis tarafından yürütülen hizmetleri geliştirmek ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak amacıyla 11 Kasım 2015 tarihinde 81 İl Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde Aile içi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği kurulmuştur.

Bunlara ek olarak, Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluk bölgesinde, 6284 sayılı Kanun kapsamında yürütülen tüm iş ve işlemlerin il/ilçe düzeyinde tek elden takibinin yapılması

amacıyla il düzeyinde kuruluşu bulunan Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği ilçe düzeyine de yaygınlaştırılmıştır. Bu kapsamda büro amirliği sayısı 81'den 1.005'e çıkarılmıştır.

Ayrıca şiddete uğrayan kadınlar veya şiddete ya da şiddet uygulanma tehlikesine tanık olan kişiler 7 gün 24 saat ücretsiz olarak Alo 155 Polis İmdat hattını arayabilmektedir.

Jandarma Genel Komutanlığı

Merkezde Jandarma Genel Komutanlığı Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, görev alanı kapsamında mevcut hizmetlerin koordinasyonu ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliğinden sorumludur.

2017 yılı itibarıyla 81 İl Jandarma Komutanlığı Asayiş Şube Müdürlüğü Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği teşkil edilmiş olup, 2020 yılında 5 İl Jandarma Komutanlığında Kısım kuruluşundan (Antalya, Ankara, İstanbul, İzmir, Muğla) Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü kuruluşuna geçilmiş, 76 İl Jandarma Komutanlığı Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Kısım Amirliği kadroları reorganize edilmiştir.

Ayrıca şiddete uğrayan kadınlar veya şiddete ya da şiddet uygulanma tehlikesine tanık olan kişiler 7 gün 24 saat ücretsiz olarak Alo 156 Jandarma İmdat Hattını arayabilmektedir.

(3)Adalet Bakanlığı

Cumhuriyet Başsavcılığı

6284 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kişiler doğrudan Cumhuriyet Savcılığına başvurabilmektedir. Bunun yanı sıra özellikle büyükşehirlerde savcılıklar bünyesinde "Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları" kurulmaya başlanmıştır. Söz konusu büroların görevleri arasında şiddete karşı işlenen suçların soruşturmalarını takip etmek ve sonuçlandırmak, 6284 sayılı Kanun kapsamında iş ve işlemleri gerçekleştirmek, önleyici-koruyucu tedbir kararlarının etkin bir şekilde uygulanmasını ve yerine getirilmesini denetleyip takip etmek yer almaktadır. Aralık 2020 itibarıyla Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde kurulu "Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları" 77 ilde faaliyet göstermekte olup, büro bulunmayan il merkezlerinde ise söz konusu soruşturmalar bu suçlara bakmak üzere görevlendirilmiş Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmektedir.

Aile Mahkemesi

6284 sayılı Kanun kapsamındaki başvurular, Aile Mahkemesi tarafından karara bağlanmaktadır. Şiddet mağdurları Kanundan yararlanmak için bir dilekçe ile Aile Mahkemesine başvurulabilmektedir. Bulunulan yerde Aile Mahkemesi yoksa Asliye Hukuk Mahkemesi yetkili ve görevli mahkemedir. Adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonu bulunan tüm il merkezleri ile ilçelerde ve bu komisyonlara bağlı bazı mülhakat adliyelerinde olmak üzere toplam 118 adliyede, 380 aile mahkemesi faaliyet göstermektedir (Adalet Bakanlığı, Aralık 2020).

Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.12.2019 tarihli ve 1584 sayılı kararı ile 6284 sayılı Kanun kapsamında verilen tedbir kararlarının sayısında yaşanan artış gözetilerek mahkemelerin verimliliği ve etkinliği ile ivedi karar alınmasının sağlanması amacıyla 6284 sayılı Kanun

uyarınca gelecek işlere bakmak üzere aile mahkemelerinden ihtisas mahkemeleri belirlenmesi kararlaştırılmıştır.

Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

10 Haziran 2020 tarihinde yayımlanan 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerinin yaygınlaştırılması ve uzman personel istihdamının artırılması ile adli yardım hizmetlerinin geliştirilmesi planlanmıştır. Kararname ile "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı" kurulmuş ve adliyelerde de "Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri"nin yaygınlaştırılması öngörülmüştür. Adli süreçte kırılğan gruplara ve suç mağdurlarına destek sunmak üzere adliyeler bünyesinde *Adli Destek ve Mağdur Merkezleri* oluşturulmuştur. Söz konusu birimlerde mağdurlara gerekli uzman personel tarafından adli sürece ilişkin psiko-sosyal destek hizmeti sunulmaktadır. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri'nin sayısı 105'e ulaşmıştır.

Adli Tıp Kurumu

Adli Tıp Kurumu şiddete maruz kalan kadınların kolluk kuvvetlerine ya da Cumhuriyet Savcılıklarına başvurdukları zaman sağlık raporu almak için sevk edildikleri kurumdur. Adli tıp kadına yönelik şiddet olgularında şiddet durumunu ve kadına verdiği zararı saptamada çok önemli bir işleve sahiptir. Merkezi İstanbul ilinde olan Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İzmir, Malatya, Trabzon illerinde grup başkanlıkları ile 81 ilde adli tıp kurumu şube müdürlükleri bulunmaktadır (Adalet Bakanlığı Aralık 2020).

(4) Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatlanmasında kadına yönelik şiddetle ilgili birimler Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Kamu Hastaneleri Kurumu ve Acil Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü – 112 Acil Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığıdır. Taşra teşkilatında ise İl Halk Sağlığı Müdürlükleri, Kamu Hastaneleri Birliği mevcuttur. İllerde Aile Sağlığı Merkezi-ASM, Toplum Sağlığı Merkezi-TSM, hastaneler kadına yönelik şiddet konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlardır. Hastanelerde özellikle acil servis, Krize Müdahale Birimi, Tıbbi Sosyal Hizmet Birimi önemlidir. Son olarak acil sağlık müdahalesi gerektiren durumlarda, 112 Acil telefon hattı 7 gün 24 saat ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

(5)Diğer İlgili Kurum/Kuruluşlar

Barolara bağlı kadın danışma merkezleri, kadın hakları/hukuku komisyonu/kurulu adı altında Medeni Kanun başta olmak üzere, temel yasalarda kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda çalışmalar yapmakta, kadın hakları ve nereye, nasıl başvurulacağı hususunda yeterli bilgiye sahip olmayan kadınlara ücretsiz olarak danışmanlık hizmeti vermektedirler.

Bünyesinde kadın hukuku komisyonu bulunan baro temsilcilerinin katılımıyla oluşan Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılıktan kaynaklanan sorunlara çözüm getirilmesi için çalışmalar yürütmektedir.

Şiddete uğrayan kadınlara yönelik çeşitli hizmetler, sivil toplum kuruluşlarınca da yürütülmektedir. Bu kuruluşlar tarafından danışma merkezlerinde kadınlara hukuki ve psikolojik destek verilmekte, gerekli hallerde de sığınma evlerinde barınma olanağı sağlanmaktadır.

Öte yandan belediyeler bünyesinde hukuki, psikolojik ve sosyal danışmanlık hizmeti gibi hizmetler yürüten kadın/aile danışma merkezleri bulunmaktadır. 31 Aralık 2020 tarihi itibarıyla Türkiye genelinde 303 il ve ilçe belediyesinde kadın/aile danışma merkezi yer almaktadır.

G) ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Kadın alanındaki ilerlemeler, uluslararası boyutuyla taahhütlerimiz bulunan Sözleşmeler kapsamında takip edilmekte ve uluslararası gündemlere üst seviyede katkılar sağlanmaktadır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan rapor ve belgelere görüş verilmekte, Ülkemizde yürütülen çalışmaların çeşitli uluslararası raporlara yansıtılması amacıyla çalışmalar yürütülmekte ve bu kuruluşlarca düzenlenen toplantılara katılım sağlanmaktadır.

Bu kapsamda;

“Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik izleme mekanizmalarından biri olan Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu(GREVIO)’nun İzleme süreci kapsamında; 11 Ekim 2017 tarihinde Strazburg’da GREVIO ikili diyalog toplantısı gerçekleştirilmiş, 30 Ekim-6 Kasım 2017 tarihlerinde GREVIO Heyeti Ülkemize ziyaretini gerçekleştirmiş, Ülke raporumuz 15 Ekim 2018 tarihinde yayınlanmıştır. GREVIO nihai raporu ve Ülkemizin görüşlerinin Türkçe ve İngilizce versiyonları Bakanlığımız web sitesinde yayımlanarak kamuoyu ile paylaşılmış, resmi yazı ile ilgili kurum ve kuruluşlar bilgilendirilmiştir.

GREVIO’nun ilk on üyesinin görev süresinin 31 Mayıs 2019’da sona ermesi nedeniyle Ülkemizin GREVIO adayının belirlenmesi süreci; Bakanlığımız koordinasyonunda, TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Cumhurbaşkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve YÖK’ten birer temsilcinin dahil olduğu bir kurul marifetiyle yürütülmüştür. İstanbul Sözleşmesi ile Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet Uzman Grubu Üyelerinin Seçim Prosedürleri Hakkında Kurallara İlişkin CM/RES (2014)43 Sayılı Kararı doğrultusunda gerçekleştirilen aday belirleme süreci sonucunda Prof. Dr. Aşkın ASAN oybirliği ile Ülkemizin GREVIO adayı olarak seçilmiş ve adaylığı Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine iletilmiştir.

Kadına Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem üzerine Uzman Grubuna 10 Üyesinin Seçimi (1 Nisan 2019)

24’ü kadın 2’si erkek olmak üzere 19 ülkeden 26 adayın katıldığı seçimde, Ülkemiz adayı Prof. Dr. Aşkın ASAN’ın GREVIO üyesi seçilmesi ile birlikte aday seçimleri tamamlanmıştır.

Seçilen adaylar aşağıdaki gibidir:

1. Ms. Iris LUARACI (Arnavutluk)

2. Ms. Françoise BRIE (Fransa)
3. Ms. Helena LEITAO (Portekiz)
4. Ms. Biljana BRANKOVIC (Sırbistan)
5. Ms. Simona LANZONI (İtalya)
6. Ms. Marie-Claude HOFNER (İsviçre)
7. Mr. Ivo HOLC (Slovenya)
8. Ms. Maria Andriani KOSTOPOULOU (Yunanistan)
9. Ms. Marceline NAUDI (Malta)
10. Ms. Aşkın ASAN (Türkiye)

Diğer taraftan, *Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) Dönemsel Ülke Raporları* Kadının Statüsü Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda hazırlanmakta ve Genel Müdürlüğümüz ile ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin bulunduğu bir heyetle raporun savunması gerçekleştirilmektedir. Türkiye son olarak 7. Dönemsel Ülke Raporunu 2014 yılında Komiteye iletmış, savunmasını ise 13 Temmuz 2016'da Cenevre'de gerçekleştirilmiştir. Ara Rapor 2018 Temmuz ayı ilk haftasında CEDAW Komitesine sunulmak üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. 2020 yılında da **8. Dönemsel Ülke Raporu**, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm tarafların katkıları ile hazırlanmış ve CEDAW Komitesine sunulmak üzere Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir.

“İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkelerin Kalkınmasında Kadınların Rolü Altıncı Bakanlar Konferansı” 1-3 Kasım 2016 tarihleri arasında ülkemizin ev sahipliğinde İstanbul'da düzenlenmiş ve Dönem Başkanlığı devir alınmıştır. Üye ülkelerin Bakan düzeyinde temsil edildiği konferansta İslam ülkelerinde kadınların durumu ele alınarak “Kadınların İlerlemesi İçin Eylem Planı” kabul edilmiştir.

“İİT Kadınların İlerlemesi İçin Eylem Planı (OPAAW)”ın uygulanmasının izlenmesi kapsamında; kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katkı, görüş ve değerlendirmeleri doğrultusunda Ocak 2017- Aralık 2019 tarihlerini kapsayacak şekilde ulusal raporumuz hazırlanmış ve anket doldurulmuştur.

“İslam İşbirliği Teşkilatı Üyesi Ülkelerin Kalkınmasında Kadınların Rolü Yedinci Bakanlar Konferansı” ise; 30 Kasım-1 Aralık 2018 tarihlerinde “İİT Üye Ülkelerinde Kadının Güçlendirilmesi: Sınamalar ve Perspektifler” teması ile Burkina Faso'da gerçekleştirilmiş ve Ülkemizi temsilen bir heyet ile katılım sağlanmıştır.

Ülkemiz, sunulan karar tasarıları ve gerçekleştirilen ikili temaslar bağlamında, Konferansta en güçlü şekilde temsil edilen üye ülke olmuştur. Toplantı sonucunda Dönem Başkanlığı Burkina Faso'ya devredilmiştir.

İslam Zirvesi Dönem Başkanı Sayın Cumhurbaşkanımızın önerisiyle *İslam İşbirliği Teşkilatı Kadın Konseyi*, tüm heyetlerin desteğiyle kurularak, ilk toplantısını 18 Mayıs 2017 tarihinde İstanbul'da, ikinci toplantısını 18 Aralık 2017 tarihinde Cidde'de, üçüncü toplantısını 25 Ekim 2018 tarihinde İstanbul'da, dördüncü toplantısını 12 Mayıs 2019 tarihinde Cidde'de ve beşinci

toplantısını 3-4 Kasım 2019 tarihlerinde Cidde’de, altıncı toplantısını ise 14-15 Aralık 2020 tarihlerinde video konferans yöntemiyle gerçekleştirmiştir.

Kadın Konseyi’nin katkısı ve eğitim, medya, siyaset, sanat, spor ve iş dünyasında ülkelerinde başarı veya potansiyel liderlik ortaya koymuş yetenekli genç kızların katılımları ile 2-10 Kasım 2017 tarihleri arasında ilki gerçekleştirilen ALLY for Future - Genç Kadınlar Liderlik Programının ikincisi 13-20 Aralık 2019 tarihleri arasında Bakanlığımız himayesinde İstanbul’da gerçekleştirilmiştir.

Her yıl Mart ayında 10 günlük süre için New York’ta farklı bir gündemle toplanan BM «Kadının Statüsü Komisyonu» toplantılarına Ülkemizi temsilen bir delegasyonla katılım sağlanmakta olup gündem kapsamında Ülkemizde yapılan çalışmalara dair yan etkinlikler düzenlenmektedir. Bu çerçevede 2010 yılından bu yana 19 yan etkinlik düzenlenmiştir.

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi (GEC) tarafından Kasım ve Nisan aylarında yılda 2 kez düzenlenen toplantılara katkı ve katılım sağlanmaktadır.

H) DİĞER ÇALIŞMALAR

- **Medyada Kadın Temsili Projesi**

Medyada kadınların temsil ediliş biçiminin kadınlar ve toplumun sosyal ve kültürel yapısı üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla 2017 yılında Medyada Kadın Temsili Projesi yürütülmüştür.

Proje ile,

- *Medyada Kadın Temsili Araştırması*

1. Gündüz Kuşağı “Kadın Programlarında”
2. Yerli Televizyon Dizilerinde,
3. Reklamlarda (Televizyon ve İnternet Haber Sitesi Reklamları)
4. Gazete ve Televizyon Haberlerinde,
5. İnternet Haber Sitelerinde

kadının hangi rollerle, hangi kalıp yargılarla, nasıl yer aldığı tespit edilmiştir.

- *Medya Profesyonellerinin Medyada Kadın Temsili Algısı Araştırması*

- *Medyada Kadın Temsiline İlişkin Toplumun Genel Algısı Araştırması*

yapılmış ve medyanın kadınlara yönelik ayrımcılığın, kadın erkek eşitsizliğinin yeniden üretimindeki rolü irdelenmiştir. Medyada kadın temsiline ilişkin mevcut durum, medyada yer alan yayınlar incelenerek ve medya yöneticileri, medya profesyonelleri, toplumun görüşleri alınarak çok yönlü biçimde ortaya koyulmuştur. Proje hem kadınların güçlendirilmesi bağlamında geliştirilecek politikalara temel oluşturacak; hem de kadın ve medya konusunda geleceğe yönelik önemli bir kaynak teşkil edecektir.

- **Medyada Kadın Temsili Eğitimi**

RTÜK personeli uzman ve uzman yardımcılarına 19.09.2019 tarihinde “Medyada Kadın Temsili” konusunda farkındalık eğitimi verilmiştir.

- **Engelli Kadınların Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı**

Bakanlığımız Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü işbirliğinde kamu sektörü, üniversiteler, sivil toplum kuruluşlarından davetlilerin katılımı ile 24 Ekim 2019 tarihinde Engelli Kadınların Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Çalıştay “Engelli Kadınların Sosyal Statüsü”, “Engelli Kadınlar ve Çalışma Hayatı”, “Bakım İhtiyacı Olan Kadınların Bakımı ve Barınması” olmak üzere üç çalışma grubu olarak gerçekleştirilmiş olup çalışma gruplarınca engelli kadınların sorunlarına ilişkin tespit ve önerileri içeren rapor hazırlanmıştır. Çalıştay raporu ilgili kurum ve kuruluşlarla resmi yazı ile paylaşılmıştır.

- **5 Aralık Türk Kadınlarının Seçme ve Seçilme Hakkını Elde Etmelerinin 85. Yıldönümü**

Türk Kadınlarının Seçme ve Seçilme Hakkını Elde Etmelerinin Yıldönümü kadın haklarında sağlanan gelişmeyi ve gelinen noktaları görmemiz açısından bizlere bir fırsat sunmaktadır. Bu kapsamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından günün anlam ve önemine yönelik çalışmalar her yıl çeşitli etkinliklerle sürdürülmektedir.

- **8 Mart Dünya Kadınlar Günü Programları**

8 Mart Dünya Kadınlar Günü, insan hakları temelinde kadınların sosyal, ekonomik, siyasi yönlerden güçlenmesinin önemini hatırlanmasına ve kadınların toplumsal yaşamdaki başarılarının kutlanmasına atfedilen; dünya genelinde ve ülkemizde her yıl çeşitli etkinliklerle anılan önemli bir gündür. 8 Mart, kadın haklarında sağlanan gelişmeyi ve gelinen noktaları görmemiz açısından bizlere bir fırsat sunmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün anlam ve önemine yönelik çalışmalar her yıl çeşitli etkinliklerle gerçekleştirilmektedir.

- **Sivil Toplum Kuruluşları İle İstişare Toplantıları**

Sivil toplum kuruluşları ile kadının insan hakları, kadınlara yönelik ayrımcılık vb. konular yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi edinmek ve kadın sorunlarına ilişkin politikaları değerlendirmek amacıyla istişare toplantıları düzenlenmektedir.

- **Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürleri İle İstişare Toplantıları**

Üniversitelerin kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezlerinin kadının insan hakları, kadınlara yönelik ayrımcılık vb. konulardaki yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi edinmek ve kadın sorunlarına ilişkin mevcut durumu değerlendirmek amacıyla istişare toplantıları düzenlenmektedir.

- **Kadın Muhtarlar İle İstişare Toplantıları**

Kadının ekonomik ve sosyal statüsünün güçlendirilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadının insan haklarının korunması kapsamında, yerel düzeyde işbirliği içerisinde kapsamlı

alışmalar yürütmek ve karşılıklı görüş alış verişinde bulunmak amacıyla kadın muhtarlar ile iştişare toplantıları gerçekleştirilmektedir.